

İlham Əliyevdən global çağırış

Tarixi məsuliyyət, beynəlxalq hüquq və davamlı sülh

Azərbaycanın mövqeyindən çıxış etdikdə bu prosesin əsas şərtləri ərazi bütövlüyünə hörmət, müharibə cinayətlərinə görə məsuliyyət, beynəlxalq qərarların icrası və sülh öhdəliklərinin yerinə yetirilməsidir. Ermənistanla münasibətlərin gələcəyi də böyük ölçüdə bu prinsiplərin nə dərəcədə təmin ediləcəyindən asılı olacaq.

Beynəlxalq ictimaiyyət üçün isə Azərbaycanın təcrübəsi daha ümumi bir sual ortaya qoyur: əgər beynəlxalq hüquq pozuntuları vaxtında və effektiv şəkildə cavablandırılırsa, yeni münaqişələrin qarşısını almaq üçün hansı vasitələrdən istifadə edilməlidir? Bu sualın cavabı bütövlükdə beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin gələcəyi baxımından əhəmiyyətlidir.

Prezident İlham Əliyevin AQEM-in VII Zirvə Görüşündəki çıxışının əsas xətti tarixi məsuliyyət, beynəlxalq hüquq və davamlı sülh anlayışlarının bir-biri ilə əlaqəli olduğunu göstərir. Dövlət başçısının səsləndirdiyi fikirlər Azərbaycanın uzunmüddətli münaqişədən sonra formalaşmış mövqeyini, beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətinə dair təhqidlərini və gələcək üçün irəliləyən prinsipləri əks etdirir. Bu yanaşmaya görə, sülh yalnız silahlardan susması ilə ölçülə bilməz. Onun davamlılığı hüquqi öhdəliklərin yerinə yetirilməsindən, cinayətlərin cəzasız qalmamasından, dövlətlərin suverenliyinə hörmətdən və beynəlxalq qərarların icrasından asılıdır.

Azərbaycan xalqının müharibə dövründə üzlaşdığı itkilər və ağrılar tarixi yaddaşın ayrılmaz hissəsidir. Lakin gələcəyin qurulması üçün bu yaddaşın hüquqi məsuliyyət və sülhün qorunması məqsədilə uzlaşdırılması mühüm əhəmiyyət daşıyır. Müvafiq qətnamələr icra olunmalı, hüquq pozuntuları araşdırılmalı, məsuliyyət müəyyənəşdirilməli və dövlətlər öz öhdəliklərinə əməl etməlidirlər. Əks halda tarixdə baş vermiş münaqişələr gələcək üçün xəbərdarlıq olmaq əvəzinə, yeni qarşıdurmaların zəmininə çevrilə bilər. Məhz buna görə Azərbaycanın irəliləyən prinsipləri əsas təzisi daha geniş mənə daşıyır və ədalətin gələcək müharibələrin qarşısını almağa yönəlmiş zəruri şərt olduğunu göstərir.

9

Prezident İlham Əliyevin sosial media hesablarında yeni videoçarx paylaşılıb

Prezident İlham Əliyevin sosial media hesablarında yeni videoçarx paylaşılıb.

Paylaşımnda deyilir: "Sülh hələ də kövrəkdir, onu qorumaq və möhkəmləndirmək lazımdır".

<https://www.facebook.com/reel/1685547589967885>

Birinci vitse-prezident

Mehriban Əliyeva

Müstəqilliyin

Bərpası Günü ilə

bağlı paylaşım edib

18 Oktyabr

MÜSTƏQİLLİYİN BƏRPASI GÜNÜ

Azərbaycan dövlət müstəqilliyi, suverenliyi, cəsarətli sülh və amin-amanlıq əbədi olsun!

Mehriban Əliyeva
Birinci vitse-prezident

Türkiyə Prezidenti Azərbaycanı Müstəqilliyin Bərpası Günü ilə əlaqədar təbrik edib

Türkiyə Prezidenti bu barədə sosial şəbəkələrdə paylaşım edib. "Ölkəm və millətim adından dost və qardaş Azərbaycanı Müstəqilliyin Bərpası Günü münasibətilə ürkədən təbrik edirəm. Qardaşım, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə, kədərdə və sevincdə hər zaman bir olduğumuz azərbaycanlı qardaşlarımıza salamlarımı çatdırıram", - deyərək paylaşım qeyd olunub.

Müstəqil və çoxvektorlu xarici siyasət: Azərbaycanın geosiyasi manevr imkanları

Müstəqil xarici siyasətin Azərbaycana qazandırdığı digər mühüm üstünlük ölkəmizin ziddiyyət və qarşıdurma içində olan tərəflər arasında təmasların qurulduğu platformaya çevrilməsidir. Bu cür funksionarı yerinə yetirmək üçün yalnız coğrafi mövqə kifayət etmir. Bunun üçün dövlətin beynəlxalq tərəfdaşları arasında yüksək etimad və etibarə malik olması vacibdir. Azərbaycan müxtəlif mövqələrdə dayanan, hətta bir-biri ilə ziddiyyət və qarşıdurma yaşayan tərəflərin təmas qura bildiyi məkana çevrilib. Bu, təsadüfi deyil. Azərbaycanın bütün tərəflərlə münasibətlərində ardıcıl və pragmatik mövqə nümayiş etdirməsi ölkəmizə qarşı etimadı artırır.

nib. Tərəflər bilir ki, Azərbaycan öz milli maraqlarından çıxış edir, pragmatik və balanslaşdırılmış siyasət yürüdür, kiminsə digərinə qarşı istifadə etdiyi platformaya çevrilmək niyyətində deyil. Bu, ölkəmizin dialoq qurmaq və uzlaşdırıcı imkanlarını genişləndirir. Prezident İlham Əliyevin çıxışında Azərbaycanın bundan sonra daha fəal xarici siyasət yürütməsinin vacibliyini vurğulanması da məhz bu kontekstdə qiymətləndirilməlidir. Azərbaycan yalnız mövcud proseslərə reaksiya verən ölkə kimi çıxış etmir. Ölkəmiz təşəbbüslər irəliləyir, yeni əməkdaşlıq formatlarının formalaşmasında iştirak edir və müxtəlif platformalarda gündəliyin müəyyənləşməsinə töhfə verir. Bu, xarici siyasətdə yeni mərhələnin xüsusiyyətlərindən biridir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin strateji baxışlarına uyğun prinsipial və davamlı xarici siyasət kursu məharətlə davam etdirilir.

8

Felyeton

“TÜLKÜ HƏCCƏ GEDİR”

Abdulla Şaiqin "Tülkü həccə gedir" adlı təmsilini yəqin ki, Azərbaycanda bilməyən tapılmaz.

Hətta onun əsasında maraqlı bir cizgi filmi də çəkilib.

...Tülkü alinə təbəhə götürüb avam toyuq-cücanı başına yığaraq onları inandırır ki, bəd əməllərindən tövbə edib, indi isə həccə gedir...

Sonrası hamıya məlumdur.

Ermənistanın tülkü xisləti də biza yaxşı bəllidir.

Çünki özünü dünyaya "məzlum", "zavallı", "soyqırımına məruz qalmış millət" kimi təqdim edən hayların biza qarşı hansı vəhşilikləri, soyqırımlarını törətdiklərinin canlı şahidləriyik.

Onuzillik işğal dövründə torpaqlarımızda hansı vandallıqlar törətdiklərini isə sübutlarla bütün dünyaya əyani şəkildə nümayiş etdirdik.

Ola bilsin ki, BMT-nin rəhbərləri nə bu təmsili oxuyublar, nə də onun cizgi filmi variantını görüblər.

Amma ermənilərin Qarabağda törətdikləri mürdər əməllərdən yaxşı xəbərdardırlar.

Bəs belə olan halda 19-30 oktyabr tarixlərində Bioloji Müxtəliflik üzrə Konvensiyanın COP17 toplantısının Ermənistanla keçirilməsi barədə qərar nə deməkdir?!

* Ermənilərin təbiət düşməni olduqlarından xəbərsizlik?

* Belə bir tədbiri keçirə biləcək başqa ölkənin olmaması?

* Yoxsa ermənipərəstlik, onun etdiklərinə açıq-aşkar göz yumulması?

Bütün hallarda Ermənistanla belə bir "etimad"ın göstərilməsi yanlışlıq, üzgö-rənlik, ədalətsizlikdir!

Üstəlik, belə qərarı verən qurumun gözəndən salınmasına xidmət edəcək addımdır!

Özləri bilsinlər.

Biza gələndə isə beynəlxalq səviyyəli ədalətsizlikləri o qədər görmüşük ki, daha belə qərarların qəbuluna təəcclənmirik...

Bu da onlardan biri olsun!

7

Vətən müharibəsi

6 il əvvəl həmin gün

→ 10

Səhiyyə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, ölkədə səhiyyə sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi məqsədilə **qərara alıram**:

1. "Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi" publik hüquqi şəxs (bundan sonra - publik hüquqi şəxs) Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin (bundan sonra - Nazirlik) tabeliyinə verilsin.

2. Müəyyən edilsin ki:

2.1. publik hüquqi şəxsin hüquq və öhdəlikləri, habelə əmlakı Nazirliyin tabeliyində "Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi" publik hüquqi şəxsə (bundan sonra - TƏBİB) keçir;

2.2. TƏBİB-in nizamnamə fondu publik hüquqi şəxsin əmlakı hesabına formalaşır;

2.3. TƏBİB "Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada dövlət qeydiyyatına alındığı günədək publik hüquqi şəxs fəaliyyətini davam etdirir və onun Müsahidə Şurasının səlahiyyətlərini Nazirliyin yaratdığı komissiya həyata keçirir;

2.4. TƏBİB-in fəaliyyətinə cari rəhbərliyi Nazirlik tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən sədr və onun 4 (dörd) müavinindən ibarət İdarə Heyəti həyata keçirir.

3. TƏBİB-in təsisçisinin səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi aşağıdakılara həvalə edilsin:

3.1. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə:

3.1.1. TƏBİB-in nizamnaməsinin təsdiqi və nizamnamə fondunun miqdarının müəyyən edilməsi, onlarda dəyişiklik edilməsi;

3.1.2. TƏBİB-in idarəetmə orqanlarının yaradılması;

3.1.3. TƏBİB-in yenidən təşkili və ləğvi;

3.1.4. "Publik hüquqi şəxslər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 3.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qərarın qəbul edilməsi;

3.2. Nazirliyə:

3.2.1. bu Fərmanın 3.1-ci bəndində qeyd edilənlər istisna olmaqla, "Publik hüquqi şəxslər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 8.2-ci maddəsində publik hüquqi şəxslərin təsisçisinin səlahiyyətlərinə aid edilmiş digər məsələlərin həlli.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

4.1. aşağıdakılarla bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin:

4.1.1. bu Fərmanın 1-ci hissəsi nəzərə alınmaqla, normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi;

4.1.2. Nazirliyin təklifləri əsasında TƏBİB-in nizamnaməsinin layihəsi, o cümlədən nizamnamə fondunun miqdarı;

4.2. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

5. Nazirlik:

5.1. bu Fərmanın 2.3-cü bəndində nəzərdə tutulan komissiyanın yaradılmasını təmin etsin;

5.2. TƏBİB-in dövlət qeydiyyatına alınması üçün onun nizamnaməsi təsdiq edildikdən sonra üç gün müddətində "Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq tədbirlər görsün;

5.3. TƏBİB dövlət qeydiyyatına alındığı gündən bir ay müddətində publik hüquqi şəxsin əmlakının aidiyyəti üzrə TƏBİB-in balansına verilməsi üçün müvafiq tədbirlər görsün;

5.4. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələlərin həlli üçün zəruri tədbirlər görsün.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 oktyabr 2026-cı il

Azərbaycan energetiklərinin təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Energetika sahəsinin inkişafında səmərəli fəaliyyətinə görə aşağıdakı şəxslər təltif edilsinlər:

2-ci dərəcəli "Əmək" ordeni ilə

Quliyev Ziyəddin Misir oğlu

3-cü dərəcəli "Əmək" ordeni ilə

Hüseynov Mircəlil Miryunis oğlu

Mirzəliyev İlham Ata oğlu

Yusifov Ramil Əli oğlu

"Tərəqqi" medalı ilə

Abbasov Məhərrəm Hüseyn oğlu

Abbasova Güllü Şadiman qızı

Ağayev Zülfi Sətdar oğlu

Axundov Musa Qulam oğlu

Axundov Zaur Hüseynoviç

Daşdemirli Fərid Səmid oğlu

Eyvazova Aynurə Ramiz qızı

Gəncəliyev Ramiz Qorib oğlu

İbrahimov Ruslan Şahmar oğlu

İmanov Qabil İsax oğlu

İsgəndərov Vahid Fəhəd oğlu

İsmayilov Sərdar Əsgər oğlu

Qarayev Yusif Qədir oğlu
Qədimli Şahin Nəhrə oğlu
Qənbərov Vüsal Seyidağa oğlu
Ləzimzadə Arif Paşa oğlu
Mütəlov Səlim Ağəli oğlu
Orucov Murad Sabir oğlu
Sultanov Nəhid Cavadğa oğlu
Şirəliyev Zaur Məhəmmədli oğlu
Yusifov Elçin Müsyüb oğlu

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 oktyabr 2026-cı il

Bərpaolunan enerji mənbələrinin ərazisində günəş-elektrik stansiyasının tikintisinə icazə alınması müddətinin uzadılması haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 345

Bakı şəhəri, 19 oktyabr 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Elektrik enerjisi istehsalında bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 339-VIQ nömrəli Qanununun təbiiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 12 iyul tarixli 1387 nömrəli Fərmanının 2.4-cü bəndinə əsasən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

1. "Füzuli rayonunun inzibati ərazisində dövlət mülkiyyətinə aid torpaq sahəsinin bərpaolunan enerji mənbələrinin ərazisi kimi müəyyən edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2024-cü il 15 noyabr tarixli 478 nömrəli Qərarı ilə Füzuli rayonunun inzibati ərazisində yerləşən, bərpaolunan ener-

ji mənbələrinin ərazisi kimi müəyyən edilmiş torpaq sahəsində günəş-elektrik stansiyasının tikintisinə icazə alınmasının müddəti "Elektrik enerjisi istehsalında bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 6.7-ci maddəsinə uyğun olaraq 1 (bir) il müddətinə uzadılsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi bu Qərarın 1-ci hissəsinə uyğun olaraq, tikintiyə icazə verildikdə həmin gündən, müəyyən edilmiş müddətdə tikintiyə icazə verilmədikdə isə müddət başa çatdığı gündən 3 (üç) gün müddətində bu barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

İƏT Azərbaycanla bağlı dörd qətnaməni yenidən qəbul edib

Oktyabrın 17-18-də İraqın paytaxtı Bağdad şəhərində İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Xarici İşlər Nazirləri Şurasının (XİNS) 52-ci sessiyası keçirilib.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, Azərbaycanı sessiyada xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti təmsil edib.

Sessiya zamanı İƏT üzv dövlətlərinin gündəliyində olan aktual məsələlər, regional və beynəlxalq çağırışlar, İƏT məkanında baş verən yeniliklər, əhəmiyyətli hadisələr, eləcə də üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi və təşkilatın fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması üzrə müzakirələr aparılıb.

Tədbir çərçivəsində əsas plenar iclasda və "Sülh və davamlı inkişafın təşviqində dialoq və həmrəylik - iki əsas sütun" mövzusunda həsr olunan xüsusi sessiyada çıxışlar edilib.

Y.Rəfiyev çıxışında regionda baş verən hərbi qarşıdurmalar, artan gərginlik və dünyada islamofobiya trendinin yüksəlməsi ilə bağlı narahatlıq ifadə edib, Azərbaycan və Ermənistan arasında normalaşma prosesi, Fələstin məsələsi, eləcə də ölkəmizin qarşıdan gələn İƏT Zirvə Konfransına sədrliyinin prioritetlərinə toxunub.

Sessiyanın yekununda siyasi, iqtisadi, humanitar-mədəni və bir sıra digər iqtisamətlərlə bağlı qətnamələr, habelə Bağdad Bəyannaməsi qəbul edilib.

Sessiyanın Azərbaycan üçün əsas əlamətdar nəticələrindən biri İƏT XİNS tərəfindən ölkəmizlə bağlı önəmli əsasda qəbul edilən dörd qətnamənin ("Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünün nəticələrinin aradan qaldırılması", "Azərbaycan Respublikasına iqtisadi yardım", "Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazilərində islam tarixi və mədəni abidələrinin və izlərinin dağıdılması və təhkir edilməsi" və "1992-ci il Xocalı qətləminin qurbanları ilə həmrəylik") müvafiq yenilikləri əks etdirməklə yenidən qəbul edilməsi və Bağdad Bəyannaməsində Azərbaycan-Ermənistan normalaşma prosesi ilə bağlı bəndin yer alması olub.

Bagdad Bəyannaməsində Azərbaycan-Ermənistan normalaşma prosesindəki irəliləyişlər, xüsusilə iki dövlət arasında sülh və dövlətlərarası münasibətlərin təsis olunması haqqında sazişin paraflanması alqışlanır, Ermənistan tərəfinə İƏT üzv dövlətlərinin Azərbaycanla bağlı sülh və sadiq mövqeyi qeyd edilib.

lətləri adından sülh sazişinin imzalanması istiqamətində yerlə qalan hüquqi və siyasi əngəllərin aradan qaldırılması ilə bağlı çağırış edilir.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və yenidən qurulması söylərində Azərbaycan Respublikası hökuməti və xalqı ilə həmrəylik ifadə edilir, habelə həmin ərazilərdə minalardan təmizlənmə fəaliyyətinə fəal dəstək verilməsi üçün İƏT üzv dövlətlərinə çağırış edilir.

Bununla yanaşı, sessiya çərçivəsində baş tutmuş müvafiq səvərmənin nəticələrinə əsasən Azərbaycan nümayəndəsi Aydın Səfərxanlı İƏT Müstəqil Daimi İnsan Haqları Komissiyasının 2027-2030-cu illər üzrə üzvü seçilib. Tədbir çərçivəsində Y.Rəfiyev ilə Qambiyanın xarici işlər naziri Serinq Modu Njiye, Türkiyənin xarici işlər nazirinin müavini Musa Kulaklıkaya və İraqın xarici işlər nazirinin müavini Məhəmməd Hüseyn Bəhr Əl-Ulum arasında ikitərəfli görüşlər keçirilib. Görüşlərdə İƏT çərçivəsində bu ölkələrlə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilib.

T.Y.Musayevin Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:
Teymur Yusif oğlu Musayev Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 oktyabr 2026-cı il

V.F.Ələsgərovun "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:
Azərbaycan Respublikasının siyasi və iqtisadi həyatında uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinə görə Valeh Feyruz oğlu Ələsgərov "Şərəf" ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 oktyabr 2026-cı i

“Azərbaycan Respublikasında dövlət büdcəsindən maliyyələşən idarə, müəssisə və təşkilatlarda nəqliyyat vasitələrindən istifadə qaydalarının təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 18 iyul tarixli 120 nömrəli Qərarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 344

Bakı şəhəri, 19 oktyabr 2026-cı il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 18 iyul tarixli 120 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011, № 7, maddə 747 (Cild I); 2024, № 1, maddə 101, № 3, maddə 310, № 4, maddə 449, № 5 (II kitab), maddələr 572, 607, № 7, maddələr 895, 915, № 12 (II kitab), maddə 1428; 2025, № 9, maddə 879, № 10, maddələr 972, 996; 2026, № 3, maddələr 270, 272; Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2026-cı il 20 iyul tarixli 219 nömrəli, 31 iyul tarixli 249 nömrəli və 8 sentyabr tarixli 269 nömrəli qərarları) ilə təsdiq edilmiş 1 nömrəli əlavə - "Azərbaycan Respublikasında dövlət büdcəsindən maliyyələşən idarə, müəssisə və təşkilatlarda hərbi qurumlar, dövlət təhlükəsizliyi, xarici kəşfiyyat xidmətləri, hüquq-mühafizə orqanlarında xüsusi təyinatlı və digər avtonəqliyyat vasitələri istisna olmaqla) xidməti minik, xüsusi təyinatlı və digər avtonəqliyyat vasitələri üçün aylıq yürüş həddi və istismar xərclərinin Normaları"nın 4-cü hissəsinin ikinci abzasına "Fasiləsiz iş şəraitində işləyən müəssisələrin avtomobilləri," sözlərindən sonra "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin nəqliyyat vasitələri (nəqliyyat vasitələrinin ümumi sayının 10 faizindən çox olmaqla)," sözləri, "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Protokol Xidmətinin nəqliyyat vasitələri," sözlərindən sonra "Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin İşlər İdarəsinin nəqliyyat vasitələri (nəqliyyat vasitələrinin ümumi sayının 40 faizindən çox olmaqla)," sözləri əlavə edilsin.

Əli ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Azərbaycan-Yaponiya münasibətlərinin mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub

Oktyabrın 19-da Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov ölkəmizdəki diplomatik fəaliyyəti başa çatdıraraq Yaponiyanın Azərbaycandakı səfiri Vatanabe Katsuya ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, görüşdə Azərbaycan-Yaponiya münasibətlərinin mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub, səfirin fəaliyyəti dövründə ikitərəfli əlaqələrin inkişafına verdiyi töhfə məmnunluqla qeyd edilib.

Ceyhun Bayramovun bu il Yaponiyaya həyata keçirdiyi səfər çərçivəsində aparılmış müzakirələrin məmnunluqla xatırlanıb. İki ölkə arasında siyasi dialoqun davam etdirilməsinin, iqtisadi-ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsinin, enerji sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb. Azərbaycanın beynəlxalq tədbirlərə, o cümlədən COP29, Ümumdünya Şəhərsalma Forumunun 13-cü Sessiyası (WUF13) və Ümumdünya Telekommunikasiyanın İnkişafı Konfransına (WTDC-25) uğurla evsahibliyi etməsinin ölkənin beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqinə, dayanıqlı inkişaf gündəliyinə və global çağırışların həllinə verdiyi töhfənin göstəricisi olduğu qeyd edilib.

Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli platformalarda dialoqun davam etdirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

İnsanlar arasında təmasların genişləndirilməsi, təhsil, mədəniyyət və idman sahələrində əməkdaşlığın inkişafı məsələləri də müzakirə olunub, qarşılıqlı dəstək və çoxtərəfli

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova Qırğız Respublikasına səfərə gedib

Oktyabrın 18-də Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarovanın başçılığında Azərbaycan parlament nümayəndə heyəti Qırğız Respublikasına səfərə gedib.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, Bişkek şəhərinin Manas Beynəlxalq Hava Limanında

spiker Sahibə Qafarovanı və nümayəndə heyətini Qırğızıstan Joqorku Keneşinin (parlament) Sədr müavini Jildiz Taalaybek qızı, Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfiri Lətif Qondilov, TÜRKPA-nın Baş katibi Ramil Həsən və digər rəsmi şəxslər qarşılayıblar.

"Azərbaycan"

Azərbaycan parlament nümayəndə heyəti Bişkekdə "Ata-Beyit" Memorial Kompleksini və Çingiz Aytmatovun ev-muzeyini ziyarət edib

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarovanın rəhbərlik etdiyi Azərbaycan parlament nümayəndə heyəti oktyabrın 19-da Bişkekdə "Ata-Beyit" Milli Tarixi Memorial Kompleksini ziyarət edib.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, spiker Sahibə Qafarova abidənin önünə əkilmiş qayub.

Qonaqlara məlumat verilib ki, "Ata-Beyit" Milli Tarixi Memorial Kompleksi 2000-ci ildə Qırğız dövlətinin inkişaf mərhələlərinin tarixi yaddaşının bərpa edilməsi və qorunub saxlanması məqsədilə tikilib istifadəyə verilib. Bu memorial görkəmli qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun təklifi ilə "Ata-Beyit" - Ataların məzarlığı adlandırılıb. Kompleks üç hissədən - memorial günbəzdən, qəbirüstü plitələrdən və memorial divardan ibarətdir.

Azərbaycan nümayəndə heyəti həmçinin Bişkekdə Çingiz Aytmatovun ev-muzeyində də

olub. Qonaqlara məlumat verilib ki, muzey 1986-cı ildən yazıçının ömrünün son illərini yaşadığı evdə yerləşir və 2014-cü ildə istifadəyə verilib.

Milli Məclisin Sədri ev-muzeyində Çingiz Aytmatovun kiçik oğlu, Çingiz Aytmatov Fondunun prezidenti Eldar Aytmatov ilə görüşüb. Eldar Aytmatov qonaqlara bildirib ki, yazıçının hələ sağlığında evdə hökm sürmüş bütün ab-havanı və şəraiti ən xırda detalına qədər qoruyub saxlamağa çalışıb. Ev-muzeyində yazıçının şəxsi əşyaları, əlyazmaları və çoxsaylı mükafatları qorunub saxlanılır. İkinci mərtəbədə onun kabineti, yataq otağı və kitabxana yerləşir.

Mədəni-maarif fəaliyyəti ilə məşğul olan Çingiz Aytmatov Beynəlxalq Fondu da burada yerləşir. Fond 2000-ci ildə yazıçının özü tərəfindən təsis edilib, indi onun övladları tərəfindən idarə olunur.

"Azərbaycan"

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova Qırğız Respublikası Joqorku Keneşinin Sədri ilə görüşüb

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova Qırğız Respublikasına səfəri çərçivəsində Qırğız Respublikası Joqorku Keneşinin Sədri Marlen Mamataliyev ilə görüşüb.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, görüşdə xalqlarımız arasında tarixi-mədəni, milli-mənəvi bağların əhəmiyyəti vurğulanaraq bu gün dövlətlərimiz arasında mövcud olan yüksək səviyyəli münasibətlərdən, həyata keçirilən qarşılıqlı səfərlərdən, görüşlərdən və təmaslardan məmnunluq ifadə olunub. Tərəflər Azərbaycan-Qırğızıstan qaradaşlıq münasibətlərinin inkişafının xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini təsdiqləyiblər.

Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qırğız Respublikasına son dövlət səfərinin mühüm hadisə olduğunu və münasibətlərimizin müntəzəmliyi səviyyəsinə yüksəlməsinə töhfə verdiyi vurğulanıb. Bildirilib ki, Azərbaycan və Qırğızıstanın dövlət başçıları

arasında əlaqələr sürətlə inkişaf edərək, bir çox sahələrdə əməkdaşlıq əlaqələrinin genişlənməsini təmin edib. Söhbət zamanı humanitar əlaqələrin inkişafı, xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdırən addımların əhəmiyyəti ilə bağlı da fikirlər səsləndirilib. Marlen Mamataliyev Ağdam rayonunun Xıdırlı kəndində Qırğızıstan xalqının hədiyyəsi olan orta məktəbin, eləcə də Bişkekdə Heydər Əliyev adına

məktəb-gimnaziya kompleksinin və Nizami Gəncəvi adına məktəbin xalqlarımız arasında səmimi dostluğu və qaradaşlıq münasibətlərinin rəmzi olduğunu qeyd edib. O, Bakıda Çingiz Aytmatovun abidəsinin ucaldıldığını və bunu böyük Qırğız yazıçısının xatirəsinə diqqət və ehtiram kimi yüksək qiymətləndirdiklərini deyib.

Spiker Sahibə Qafarova da xalqlarımızı birləşdirən tarixi, mədəni və mənəvi köklərin

münasibətlərimizin inkişafında mühüm rol oynadığını vurğulayıb. O, parlamentlər arasında münasibətlərin bu istiqamətdə əhəmiyyətini qeyd edib.

Görüşdə iki ölkənin parlamentləri arasında əlaqələrin münasibətlərimizin yüksək səviyyəsinə uyğun olaraq daha da inkişaf etdiyi vurğulanıb, parlament komitələrinin və dostluq qruplarının fəaliyyətinin genişləndirilməsinin vacibliyi diqqətə çatdırılıb.

Söhbət zamanı parlamentlər arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməsində Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyası (TÜRKPA) çərçivəsində əməkdaşlığın mühüm rol oynadığını vurğulanıb. Həmçinin türk dövlətləri arasında parlamentlərarası əməkdaşlığın genişləndirilməsinin əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb.

Tərəflər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı dəstəyin əhəmiyyətini də vur-

ğulayıblar. Bu platformalarda hər zaman qarşılıqlı dəstəyin hiss olunduğu qeyd edilib və ölkələrimizin gələcəkdə də bir-birini dəstəkləməyə davam edəcəklərinə əminlik ifadə olunub.

Görüşdə parlamentlər arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi ilə bağlı söhbət aparılıb və bir sıra məsələlərə dair fikir birliyi əldə edilib.

"Azərbaycan"

Paşinyanı sülhə məcbur edən "dəmir yumruq" olub

Rəsmi İrəvanın vaxtı uzatmaq taktikası və konkret addımlar atmaması ilk növbədə Ermənistanın özü üçün təhlükəlidir

Son günlərdə Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyanın çıxışlarında sülh, regional əməkdaşlıq və yekun müqavilənin imzalanması mövzuları daha çox ön plana çıxır. İrəvan rəhbərliyi demək olar ki, hər gün həm daxili auditoriyaya, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə yönəlik bəyanatlarla çıxış edərək regionda yeni səhifə açmaq niyyətində olduğunu nümayiş etdirməyə çalışır. Hətta baş nazir 2031-ci ilə qədər Azərbaycanla sülh müqaviləsini imzalayıb ratifikasiya etməyi hökumətin əsas vəzifəsi kimi qələmə verir. BMT Baş katibi Antonio Quterres və Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarovla İrəvanda görüşlərdə də sülh və əməkdaşlıqdan bəhs edən Paşinyanın bunun erməni xalqının tarixində yeni dövrün başlanğıcı olacağını bildirir.

Lakin İrəvan rəhbərliyinin indiki sülh ritorikası yaxın keçmişdə atdığı tənqibətçi addımlarla müqayisə etdikdə, bu bəyanatların nə dərəcədə səmimi olması ciddi şübhələr doğurur. Məsələn burasındadır ki, Ermənistanın hazırkı rəhbərliyi 2018-ci ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra özündən əvvəlki hərbi-siyasi rejimin cinayətkar yolunu davam etdirərək münafiqliyi daha da dərinləşdirən siyasət yürüdü. Əgər əvvəlki Ermənistan rəhbərliyi mövcud status-quo-nu uzatmağa çalışırdısa, Paşinyanın hakimiyyətə gəldikdən sonra danışıqların mahiyyətini, ümumiyyətlə, puça çıxaran bəyanatlar və Azərbaycanla qarşı hədələyici ritorika önə keçdi. Baş nazir işğal altındakı Şuşada yallı getməsi, Xankəndidə "Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə" şüarını səsləndirməsi, eləcə də Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin "yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə" hədəfləri vəziyyəti son hədəfə çatdırdı. Beynəlxalq birliyin bu təcavüzkar siyasəti qəymətsiz isə İrəvanın daha da arxayınlaşmasına şərait yaradı.

Prezident İlham Əliyev Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirinin (AQEM) 7-ci Zirvə Görüşündə çıxışı zamanı Ermənistanın destruktiv siyasətini işə edərək bu məqamlara xüsusi diqqət çəkib. Dövlətimizin baş-

radır. Belə bir şəraitdə rəsmi Bakının baş verənlərə seyrçi qalması mümkün deyildi. 2023-cü il sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat ərzində başa çatan lokal xarakterli antiteror tədbirləri nəticəsində Azərbaycan öz suverenliyini bütün ölkə ərazisində tam təmin etdi. Birmənalı şəkildə vurğulanmalıdır ki, bu gün Nikol Paşinyan sülhdən danışsasa, bunun yeganə səbəbi Azərbaycanın "dəmir yumruğu"nu, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasət iradəsi və prinsipial mövqeyidir. Ermənistan rəhbərliyini sülh gündəliyini qəbul etməyə məcbur edən məhz Azərbaycanın yaratdığı tənqibətçi hərbi-siyasi reallıqlar olub.

Paşinyanın sülh prosesi ilə bağlı son bəyanatları təhlil edildikdə, ziddiyyətli və vaxt uzatmaq cəhdləri də aydın görünür. Ermənistan Baş naziri əvvəllər dəfələrlə bəyan edib ki, 2026-cı ildə ölkəsində referendum keçiriləcək və yalnız bundan sonra Azərbaycanla sülh sazişi imzalanacaq. 2026-cı il başa çatmaq üzrədir, lakin vədə edilən referenduma bağlı hər hansı konkret tarix göstərilmişir. Əvvəzində isə sülh müqaviləsinin imzalanması və ratifikasiyası üçün 2031-ci il kimi uzaq bir müddətin göstərilməsi ciddi suallar doğurur.

Cənubi Qafqazda davamlı sülhün bərqərar olunması region xalqlarının gələcəyi, təhlükəsizlik və iqtisadi tərəqqi üçün son dərəcə mühümdür, lakin sülhün vacibliyini dilə gətirib onun reallaşmasını illərlə təxirə salmaq ziddiyyətli yanaşmadır. Longitmə taktikası ötən bir ildə əldə olunan diplomatik uğurların fonunda daha qabarıq nəzərə cəhər. Bu vəziyyətdə 2025-ci il avqustun 8-də Vəşinqtondakı tarixi razılaşmanı xatırlatmaq yerinə düşür. Həmin gün Ağ Evdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan və ABŞ Prezidenti Donald Trampın iştirakı ilə sülh prosesində mühüm addım atıldı və iki ölkənin xarici işlər nazirləri sülh sazişinin razılaşdırılması mətnini parafirlədilər. Bu sənəd tərəflər arasında münasibətlərin gələcək hüquqi çərçivəsini müəyyənləşdirir. Eyni zamanda qarşılıqlı suverenliyin və ərazi bütövlüyünün tanınmasını, özədi iddialarından imtina, gələcə istifadə etməmək öhdəliyini və dövlətlərə münasibətlərin qurulmasını əks etdirir.

Şübhəsiz ki, parafirlənmiş sənədlə yekun sülh müqaviləsinin ratifikasiyası hüquqi baxımdan eyni deyil. Lakin bu, sənədi tam hazır olan sülh layi-

həsini daha beş il gözəltməyə əsas vermir. Əgər rəsmi İrəvan sülhü, doğrudan da, özünün əsas missiyası hesab edirsə, prosesi 2031-ci ilə qədər uzatmaq əvəzinə, sazişin tezliklə imzalanması üçün konkret və əməli addımlar atmalıdır. Paşinyanın 2031-ci ilə işarə etməsinin arxasında Ermənistanda məhz həmin ildə keçiriləcək növbəti parlament seçkilərinin dayanması ehtimalı da gözəndən qaçmamalıdır. Görünür, Paşinyan sülhü siyasi manevr və seçki öncəsi alətlə çevirməyə çalışır.

Yekun sülh sazişinin imzalanmasını süni şəkildə yubadılması ilk növbədə İrəvanın özü üçün ziyanlı və təhlükəlidir. Çünki vaxt qazanmaq taktikası Ermənistanı regional layihələrdən təcrid olunmuş vəziyyətdə saxlamaqla yanaşı, ölkənin gələcək təhlükəsizliyini və inkişafını da ciddi risk altına atır. O səbəbdən regionda davamlı sülhün bərqərar olması üçün Ermənistanın siyasi rəhbərliyi keçmişin səhvlərindən düzünərək nəticə çıxarmalı, əsas qanunda ərazi iddialarından birdəfəlik imtina etməli və beynəlxalq hüquq prinsiplərinə sadiqliyini dildə deyil, real əməllərdə sübut etməlidir. Bunun alternativ yoxdur.

İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"

20 Oktyabr Energetiklər Günüdür

Biz elektrik enerjisinin mühüm təchizatçılarından birinə çevrilmək istəyirik. Neft, təbii qaz, neft məhsulları, neft-kimya məhsulları və gübrə ilə yanaşı, - ixrac etdiyimiz məhsulları nəzərdə tuturam, - ölkəmiz regionda bütün bu məhsulları ixrac edən azsaylı ölkələrdən biridir. Elektrik enerjisinin xüsusilə də Avropanın premium enerji bazarlarına ixracı isə enerji təhlükəsizliyini, bağlantıları və qarşılıqlı asılıqlı daha da gücləndirəcək.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qlobal energetika sektoru geosiyasi gərginliklər, enerji bazarlarındakı qeyri-müəyyənliklər, artan tələbat və iqlim çağırışları fonunda sürətlə dəyişir. Bu transformasiyanın əsas istiqamətlərindən biri iqtisadiyyatın genişmiqyaslı elektrifikasiyasıdır. Sənaye, nəqliyyat, tikinti və digər sahələrdə elektrik enerjisindən istifadənin genişlənməsi, xüsusilə sənaye sektorunda enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsinə də xidmət edən elektrikləmə artan tələbatın etibarlı və dayanıqlı şəkildə qarşılanması, bərpaolunan enerji mənbələrinin və enerji bağlantılarının inkişafını, elektrik şəbəkələrinin modernləşdirilməsinə və rəqəmsallaşdırılmasına əsas prioritetlərə çevirir.

Elektrifikasiyanın yeni dalğası fonunda Azərbaycanın elektroenergetika sahəsində keçdiyi yolun tarixi əhəmiyyəti daha aydın görünür. 1981-ci il oktyabrın 20-də Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi və qətiyyəti sayəsində "Azərbaycan" İstilik-Elektrik Stansiyasının ilk enerji blokunun istifadəyə verilməsi bu sahənin inkişafında yeni mərhələnin əsasını qoydu. Bu gün "Energetiklər Günü" kimi qeyd olunan həmin tarixdə atılan strateji əhəmiyyətli addım və davamlı olaraq yaradılan enerji infrastrukturunu Azərbaycanın özünü elektrik enerjisi ilə etibarlı təmin edən ölkə kimi formalaşmasında mühüm rol oynadı.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən enerji siyasəti isə ölkənin əsas enerji ixracatçısı mövqeyini qorumaqla yanaşı, bərpaolunan enerji potensialını strateji üstünlüyə çevirmək və Azərbaycanın regional "yaşıl enerji" bazarmda mövqeyini gücləndirməyə yönəlib. Bu strategiya çərçivəsində ölkənin enerji potensialı yeni istehsal gücləri və bərpaolunan enerji layihələri hesabına genişlənir. Cari ildə 240 MvT gücündə "Xızı-Abşeron" Külək-Elektrik Stansiyasının və 100 MvT gücündə "Qobustan" Günəş-Elektrik Stansiyasının istifadəyə verilməsi ilə ölkəmizin ümumi elektrik enerjisi istehsalı gücü 10 072,5 MvT-a çatıb. Elektroenergetika sistemində hazırda ümumi gücü 7 903 MvT olan 24 istilik elektrik stansiyası, 1 443,4 MvT-lıq 65 su-elektrik stansiyası, 381,9 MvT gücündə 10 günəş elektrik-stansiyası, 306,5 MvT gücündə 6 külək-elektrik stansiyası və 37,7 MvT gücündə bərk möhsət tullantıları elektrik stansiyası fəaliyyət göstərir. Su-elektrik stansiyaları da daxil olmaqla bərpaolunan enerji mənbələri üzrə elektrik stansiyalarının gücü 2 169,6 MvT-dır ki, bu da ümumi gücün təqribən 21,5 faizini təşkil edir. Ötən bir il ərzində enerji siyasəti ilə yanaşı, elektrik şəbəkəsinin gücü də 1 540 MVA artaraq 31 429,9 MVA-yə çatıb.

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, elektrik enerjisi istehsalının strukturunda bərpaolunan enerji mənbələrinin payı nəzərəcarpacaq dərəcədə artır. Ötən il ölkədə istehsal olunan 28,7 milyard kVt-saat elektrik enerjisinin 13,4 faizi bərpaolunan mənbələrin payına düşüb. Bu ilin 9 ayında istehsal edilmiş 21,2 milyard kVt-saat elektrik enerjisinin də göstərici 20 faizə yüksəlib. Bu sahədə mühüm nailiyyətlərdən biri də Naxçıvan Muxtar Respublikasında əldə olunub. Cari il aprelin 21-dən iyulun 2-dək Naxçıvanın elektrik enerjisinə olan tələbatı tam şəkildə bərpaolunan enerji mənbələri hesabına ödənilib. Ümumilikdə isə ilin ilk doqquz ayında bütün növ bərpaolunan mənbələrdən elektrik enerjisi istehsalı hesabına 840 milyon kubmetr təbii qaz qənaət edilib.

Bu nailiyyətlər Azərbaycan "yaşıl enerji" sahəsində görülən işlərin artıq öz bəhrəsini verdiyini göstərir. Beynəlxalq Bərpa Olunan Enerji Agentliyinin (IRENA) də vurğuladığı kimi, ölkələrin enerji keçidində uğuru artıq yeni hədəflərin ilan edilməsi ilə deyil, müəyyən edilmiş hədəflərin nə dərəcədə həyata keçirilməsi ilə

ölçülür. Bu baxımdan Azərbaycanda günəş və külək-elektrik stansiyalarının planlaşdırılmış qrafikə uyğun istifadəyə verilməsi 2027-ci ilə qədər bərpaolunan enerji mənbələrinin ümumi qoyuluş gücündə payını 33,3 faizə çatdırmaq hədəfinə doğru ardıcıl irəliləyişi nümayiş etdirir.

İrəliləyiş həyata keçirilən layihələrin miqyasında da aydın görünür. Ölkədə "yaşıl enerji"nin inkişafının birinci mərhələsi çərçivəsində nəzərdə tutulan ümumi gücü 2 QvT olan 11 günəş və külək-elektrik stansiyasından 3-ü - ümumilikdə 570 MvT gücündə

şəbəkəsinin əlavə bərpaolunan enerji güclərini qəbul etmək imkanlarının qiymətləndirilməsi məqsədilə Çin Xalq Respublikasının Elektrik Enerjisinin Planlaşdırılması və Mühəndislik İnstitutu (EPPEI) ilə birgə tədqiqat aparılıb. Dəyişən bərpaolunan enerji (VRE) və batareya enerji saxlama sistemlərinin (BESS) müxtəlif güc kombinasiyalarını əhatə edən ssenarilər üzrə hesablamalar həyata keçirilib. Bu tədqiqatlar növbəti mərhələdə elektrik şəbəkəsinə əhəmiyyətli töhfə verəcək. Dəyişən bərpaolunan enerji (VRE) və batareya enerji saxlama sistemlərinin (BESS) müxtəlif güc kombinasiyalarını əhatə edən ssenarilər üzrə hesablamalar həyata keçirilib. Bu tədqiqatlar növbəti mərhələdə elektrik şəbəkəsinə əhəmiyyətli töhfə verəcək.

Təhlillər göstərir ki, enerji sektorunda rəqəbat üstünlüyü təkcə daha çox günəş və külək stansiyası tikən ölkələrə deyil, yeni istehsal güclərini elektrik şəbəkəsi, saxlama texnologiyaları, sənaye siyasəti və investisiya-

Avropa bazarlarına çıxarmağı hədəfləyən bu layihə Azərbaycanın regional elektrik enerjisi ticarətində rolunu genişləndirməklə yanaşı, Avropanın enerji təchizatının şaxələndirilməsinə və "yaşıl enerji" keçidində töhfə verəcək. Dəhlizin texniki-iqtisadi əsaslandırılmasının nəticələri də onun həyata keçirilməsinin iqtisadi baxımdan cəlbədi olduğunu təsdiqləyir. 2032-ci ildən mərhələli şəkildə istismara verilməsi planlaşdırılan dəhliz Azərbaycan və Gürcüstanı Qara dənizin dibi ilə Rumıniya, Macarıstan və digər Avropa enerji bazarları ilə birləşdirəcək. Təxminən 3 min kilometr uzunluğunda olacaq dəhlizin ötürmə gücünün mərhələli şəkildə 4 QvT-a çatdırılması nəzərdə tutulur. Layihə regionda ən azı 8 QvT bərpaolunan enerji gücünün yaradılmasına şərait yaratmaqla 2040-cı ildən etibarən Avropaya ildə təxminən 20 milyard kVt-saat elektrik enerjisinin ötürülməsini təmin edə bilər. Bununla yanaşı, karbon emissiyalarının ildə 3,6 milyon tonadək azaldılması gözlənilir.

Layihənin əhəmiyyətini artıran mühüm amillərdən biri onun Avropa

Bu istiqamətdə Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və Bolqarıstan arasında da əməkdaşlıq genişlənir. Dörd ölkə arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsinə dair Hökumətlərarası Sazişin, həmçinin Birgə Müəssisənin yaradılması üzrə Səhmdarlar Müqaviləsinin tezliklə imzalanması nəzərdə tutulur.

Regional enerji bağlantılarının inkişafında Naxçıvan üzərindən "Azərbaycan-Türkiyə-Avropa Enerji Dəhlizi" də xüsusi yer tutur. İlk mərhələdə Naxçıvandan Türkiyəyə 1 QvT gücündə elektrik enerjisinin ötürülməsi planlaşdırılır. Bunun üçün 330 kV-luq "Cəbrayıl" yarımstansiyası tikilərək ölkənin enerji sistemində qoşulub. Növbəti mərhələdə Naxçıvanda yeni 330 kV-luq yarımstansiyasının tikilməsi və onun Cəbrayıl 1000 MvT ötürmə qabiliyyətinə malik xətlərlə birləşdirilməsi nəzərdə tutulur. Artıq Cəbrayıl-Ağbəd xəttində işlər yekunlaşmaq üzürdir, Ermonistan sərhədindən Naxçıvana qədər olan hissədə tikinti davam edir. Naxçıvandakı yarımstansiyanın təməli də qoyulub. Son mərhələdə isə 400 kV-luq çevirici yarımstansiyasının və elektrik ötürücü xətlərinin tikilməsi planlaşdırılır. Bu bağlantının TRIPM marşrutu vasitəsilə tamamlanması Xəzərin hər iki sahilində yerləşən türk dövlətlərinin enerji sistemlərinin birləşdirən "Mərkəzi Asiya-Azərbaycan-Türkiyə" enerji körpüsünün formalaşmasını təmin edə bilər. Dövlətimizin başçısının da vurğuladığı kimi, bizim yürütdüyümüz enerji siyasəti enerji şaxələndirilməsi və enerji təhlükəsizliyi məsələlərinin də hədəflərini aşır. Çünki bu, ölkələr arasında yeni bağlantılar yaradır və əlaqələrin inkişafına kömək edir, bu prosessə cəlb olunmuş bütün ölkələr arasında qarşılıqlı etimad səviyyəsinin artırılmasına kömək edir.

Naxçıvan, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regional enerji dəhlizlərinin mühüm qovşaqları və enerji mənbələri olmaqla yanaşı, həm də "yaşıl enerji zonaları" kimi strateji əhəmiyyət daşıyır. Prezident İlham Əliyevin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun müasir quruculuq prinsipləri və xalis sıfır emissiya hədəfinə əsaslanan "yaşıl enerji" zonası kimi inkişafına dair strateji qərar artıq konkret nəticələr verir. Ötən il ümumi gücü 307 MvT olan 38 su-elektrik stansiyasında 750 milyon kVt-saat "yaşıl enerji" istehsal edilib, bunun hesabına 160 milyon kubmetr təbii qaz qənaət olunub və 280 min ton istixana qazı emissiyası-nı qarşıyıb. Hazırda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun elektrik enerjisinə tələbatı tamamilə bərpaolunan mənbələr hesabına ödənilir, artıq istehsal olunan enerji isə ölkənin vahid enerji sistemində ötürülür.

Bu ərazilərdə "yaşıl enerji" konsepsiyası yalnız elektrik istehsalı və istehlakını deyil, enerji səmərəliliyini və müasir texnologiyaların tətbiqini də əhatə edir. Azad edilmiş ərazilərdə 3 mindən çox fərdi yaşayış evində, ictimai və sosial binalarda ümumi gücü 9 MvT-dan artıq günəş panelləri, 8500-dən çox LED işıqlandırma qurğusu quraşdırılıb. Işıqlandırma sistemlərinin təxminən 3 500-ü günəş enerjisi ilə işləyən hibrid qurğulardır. Eyni zamanda enerji səmərəli binalar, "ağıllı idarəetmə sistemləri", günəş enerjisi ilə işləyən dayanacaqqlar və elektrik nəqliyyatı üçün enerji doldurma infrastrukturunu inkişaf etdirilir. Bütün bunlar Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun enerji səmərəliliyi və "yaşıl texnologiyalar"ın tətbiqi baxımından nümunəvi bölgəyə çevrilməsinə xidmət edir.

Naxçıvanda da "yaşıl enerji" zonasının formalaşdırılması istiqamətində ardıcıl iş aparılır. Bərpaolunan enerji-nin texniki potensialı 21-29 QvT, iqtisadi potensialı isə 6-7 QvT qiymətləndirilən muxtar respublika üçün "Yaşıl

Enerji Zonası" Konsepsiyası və Tədbirlər Planı hazırlanıb. Əsas hədəflər enerji müstəqilliyinin gücləndirilməsi, müasir şəbəkə infrastrukturunun yaradılması, ixrac imkanlarının genişləndirilməsi, enerji səmərəliliyinin artırılması və karbon emissiyalarının azaldılmasıdır. Hazırda Naxçıvanda bərpaolunan enerji üzrə qoyuluş gücü 108 MvT təşkil edir, ötən il elektrik enerjisi istehsalında "yaşıl enerji"nin payı isə 36,4 faizə çatıb. Cari ildə 25 MvT gücündə "Şəms 1", 2027-ci ildə eyni gücdə "Qərbi Üfüq" günəş elektrik stansiyalarının, sonrakı mərhələdə isə ümumi gücü 51,6 MvT olan "Tivi" və Ordubad su-elektrik stansiyalarının istifadəyə verilməsi ilə bu göstəricilərin daha da yüksəlməsi gözlənilir. Vyetnamın "ROX Group" SC şirkəti ilə 200 MvT gücündə günəş enerjisi layihələrinə dair imzalanmış Anlaşma Memorandumu və digər beynəlxalq enerji şirkətləri ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi Naxçıvanın "yaşıl enerji" zonasına çevrilməsi prosesini daha da sürətləndirəcək.

Külək enerjisi üzrə 157 QvT texniki potensiala malik Xəzər dənizinin də

"Yaşıl enerji" keçidində əsas məsələ həm də mövcud enerjilərdən mümkün qədər səmərəli istifadə etməkdir. Enerji səmərəliliyinin "birinci yanacaq" adlandırılması da bu yanaşmadan irəli gəlir. Çünki qənaət edilən enerji yeni istehsal güclərinə və infraqurkura tələbatı azaldır, enerji təhlükəsizliyini möhkəmləndirir, iqtisadi xərcləri və emissiyaları aşağı salır. Azərbaycanda bərpaolunan enerjinin inkişafı və enerji səmərəliliyinin artırılması "Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım" milli prioritetinin həyata keçirilməsində bir-birini tamamlayan iki mühüm istiqamətdir. Günəş və külək enerjisi hesabına istehsal imkanları genişləndikcə, sənayedə, binalarda və kommunal təsərrüfatda enerji itkilərinin azaldılması, qənaətcil texnologiyaların və rəqəmsal idarəetmənin tətbiqi də xüsusi əhəmiyyət qazanır. Bu sahədə son illərdə aparılan hüquqi və institusional islahatlar artıq praktiki nəticələrə müəyyiyyət olunur. Enerji idarəçiliyinin sayı artıq 115-ə yüksəlib. Enerji auditi üzrə 12 ixtisas attestatı verilib. Binaların enerji göstəricilərinin qiymətləndirilməsi və istehlakın daha səmərəli idarə olunması üçün 2027-ci il yanvarın 1-dən rəqəmsal enerji pasportlaşdırılmasının tətbiqinə hazırlıq görülür. Enerji Effektivliyi İnformasiya Sistemi isə istehlak məlumatlarını, audit və hesabatlılıq proseslərini vahid rəqəmsal mühitdə birləşdirərək bu sahədə daha dəqiq təhlil və nəzarət imkanları yaradır.

Enerji səmərəliliyinin gündəlik həyata və iqtisadi fəaliyyətə daha geniş tətbiqi üçün də konkret addımlar atılır. Məişət avadanlıqlarından sənaye qurğularına qədər müxtəlif məhsulları əhatə edən ekodizayn və enerji etiketlənməsi üzrə 17 texniki rəqlament layihəsi hazırlanıb. Bu tələblərin tətbiqi istehlakçılara məhsulları yalnız alış qiymətinə görə deyil, gələcək enerji xərclərini də nəzərə almaqla seçmək imkanı verəcək.

Digər mühüm istiqamət enerji səmərəliliyinə investisiyaların təşviqi-dir. Enerji Effektivliyi Fondunun maliyyələşdirmə mexanizmləri təkmilləşdirilib, güzəştli kreditlərin verilməsi üçün 14 kredit təklifi ilə əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb. Artıq aktiv istehlakçılar tərəfindən günəş panellərinin quraşdırılması məqsədilə 210 min manat güzəştli kredit vəsaiti ayrılıb. Bununla yanaşı, enerji səmərəliliyinə yatırılan investisiyaların əldə edilən qənaət hesabına geri qaytarılmasını nəzərdə tutan ESCO modelinin tətbiqi imkanları araşdırılır.

Azərbaycanın "yaşıl enerji" strategiyasında hidrogen və geotermal enerji kimi perspektivli istiqamətlərə də diqqət yetirilir. "Hidrogen üzrə Milli Strateji Baxış Sənədi"nin Təbii Qaz Planı hazırlanıb, dayanıqlı aviasiya yanacağı (SAF), yaşıl metanol və yaşıl gübrə istehsalı üzrə üç mümkün pilot layihə araşdırılır. Eyni zamanda geotermal enerjindən istifadə imkanları qiymətləndirilib və 2027-2030-cu illər üzrə sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında bu sahədə pilot layihələrin texniki-iqtisadi əsaslandırılmasının hazırlanması nəzərdə tutulur.

Energetika sektorunda aparılan islahatlar çərçivəsində son illər 6 əsas qanunun qəbulu ilə sahənin müasir hıqqıqı bazası formalaşdırılıb. Hazırda bu islahatların davamı olaraq qanunlar praktik tətbiqini təmin edən normativ mexanizmlər təkmilləşdirilib. Xüsusilə son bir ildə qaz və istilik təchizatı sahələrində mühüm addımlar atılıb. "Qaz təchizatı haqqında" yeni qanunun tətbiqi çərçivəsində qazdan istifadə, qaz təchizatı sisteminin fəaliyyətinin tənzimlənməsi, texniki təhlükəsizlik və dövlət nəzarəti, "İstilik təchizatı haqqında" qanun əsasında isə istilik enerjisindən istifadə, çoxmənzilli yaşayış binalarında mərkəzləşdirilmiş istilik təchizatı, fərdi istilik sistemlərinin tətbiqi şərtləri, şəbəkələrin mühafizəsi və qurğuların təhlükəsiz istismarı üzrə qaydalar təsdiqlənib. Bu yeniliklər enerji təchizatının etibarlılığının artırılmasına, istehlakçı hüquqlarının qorunmasına və sektorda müasir idarəetmə prinsiplərinin tətbiqinə xidmət edir.

Bütün bunlar Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni inkişaf mərhələsinə yüksələn Azərbaycan energetikasının qazandığı nailiyyətlərin yalnız bir hissəsidir. Bu gün ölkəmizin enerji qüdrətini daha da artıran, zəngin potensialı "yaşıl inkişaf" və beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarına çevirən Azərbaycan energetikası bu şərafətli missiyanı bundan sonra da əzmlə davam etdirəcək müstəqil və qüdrətli Azərbaycanın işıqlı gələcəyinə öz fədakar əməlləri ilə töhfə verəcəklər.

Parviz ŞAHBAZOV,
Azərbaycan Respublikasının energetika naziri

Müasir Azərbaycanın enerji siyasəti: milli enerji təhlükəsizliyindən qlobal enerji tərəfdaşlığına

də olan stansiyalar artıq fəaliyyət göstərir. 2026-cı ilin sonunadək 445 MvT gücündə "Biləsuvar" və 25 MvT gücündə "Şəms 1" günəş-elektrik stansiyalarının istismara verilməsi planlaşdırılır. Eyni zamanda "Masdar" şirkəti tərəfindən 200 MvT gücündə külək-elektrik stansiyası layihəsinin icrası davam etdirilir. 2027-ci ildə isə 315 MvT gücündə "Neftçala", 240 MvT gücündə "Şəfqət", hər biri 50 MvT gücündə olan "Şəms" və "Üfüq", eləcə də 25 MvT gücündə "Qərbi Üfüq" günəş-elektrik stansiyaları istifadəyə hazır olacaq. Bu stansiyalarda illik 5 milyard kVt-saat elektrik enerjisinin istehsalı hesabına 1,1 milyard kubmetrdən çox təbii qaz qənaət ediləcək və karbon emissiyalarının 2,4 milyon tonadək azaldılması gözlənilir.

Azərbaycanda "yaşıl enerji" kursu yalnız yeni günəş və külək-elektrik stansiyalarının tikintisini deyil, həm də istehsal olunan enerjinin elektrik sistemində etibarlı inteqrasiyasını ehtiva edir. Bu baxımdan ötürücü şəbəkələrin gücləndirilməsi, enerji saxlama sistemlərinin yaradılması və müasir idarəetmə texnologiyalarının tətbiqi əsas prioritetlər sırasındadır. Həmin istiqamətdə 2027-ci ilə qədər bərpaolunan enerji layihələrinə və elektrik şəbəkələrinin inkişafına təxminən 2,6 milyard dollar investisiya yatırılması planlaşdırılır ki, onun da 600 milyon dolları birbaşa şəbəkə infrastrukturunun gücləndirilməsinə yönəldiləcək. Artıq bu çərçivədə bir sıra mühüm infrastruktur layihələri həyata keçirilir - 500/330/10 kV-luq "Nəvai" yarımstansiyasının tikintisi davam edir. Cəbrayıl 560 MVA gücündə 330 kV-luq "Şəfqət" yarımstansiyası, eləcə də "Şəfqət" GES-də istehsal olunan enerji "Virtual Enerji Ötürülməsi Mexanizmi" vasitəsilə "Songoçal" terminalına çatdırılması təmin etmək məqsədilə 750 MVA gücündə 220/110/10 kV-luq "Yeni Songoçal" yarımstansiyası isə artıq istismara verilib. Bundan əlavə, Cəbrayıl 200 MVA gücündə 33/110 kV-luq "Üfüq-Şəms" yarımstansiyasının tikintisi başa çatdırılıb, enerjinin sistemə inteqrasiyası üçün 12 kilometr uzunluğunda 110 kV-luq ikidövrü "Cəbrayıl YS - Nobel GES" hava elektrik veriliş xətti çəkilib. Naxçıvanda isə 110 kV-luq "Qərbi Üfüq - Şəms" yarımstansiyalarının tikintisi davam edir.

Şəbəkə infrastrukturunun modernləşdirilməsi ilə yanaşı, enerji sisteminin çevikliyinin artırılması istiqamətində də addımlar atılır. Bu il Azərbaycanda ilk dəfə olaraq ümumi gücü 250, saxlama tutumu isə 500 MvT-saat olan batareya enerji saxlama sistemləri quraşdırılıb. Eyni zamanda 2028-ci ildən sonrakı dövrdə elektrik

larla əlaqələndirən ölkələrdə formalaşacaq. Bərpaolunan enerji güclərinin dünyada rekord sürətlə yüksəlməsinə baxmayaraq, elektrik şəbəkələrinin inkişafı bu tempə ayaqlaşmır. IRENA-nın "World Energy Transitions Outlook 2026" hesabatına əsasən, 2025-ci ildə dünyada bərpaolunan enerji mənbələrinin quraşdırılması elektrik enerjisi 15,5 faiz artaraq 5155 QvT-a çatıb. Bu, indiyədək qeydə alınmış ən yüksək illik artımdır. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (IEA) məlumatında isə qeyd olunur ki, dünyada ümumi gücü 2500 QvT-dan çox olan enerji və iri istehlak layihələri şəbəkəyə qoşulmaq üçün növbə gözləyir. Onların təxminən 1680 QvT-ı bərpaolunan enerji layihələrinin payına düşür. Bu isə göstərir ki, global enerji keçidinin qarşısında duran əsas çağırışlardan biri yeni istehsal güclərinin elektrik şəbəkəsinə vaxtında inteqrasiyasının təmin edilməsidir. Bu baxımdan regional elektrik enerjisi bağlantılarının strateji əhəmiyyəti getdikcə artır. Bağlantılar elektrik enerjisi artıqlığı olan ölkələrə tələbatın yüksək olduğu bazarları birləşdirir, enerji təhlükəsizliyini gücləndirir, günəş və külək enerjisinin dəyişən istehsalının balanslaşdırılmasına şərait yaradır.

Azərbaycanın "yaşıl enerji" siyasətinin uzunmüddətli əhəmiyyəti də yeni istehsal güclərinin elektrik enerjisi ixracına və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə yönəldilməsindədir. Bu baxımdan 2032-ci ilədək yaradılması planlaşdırılan 8 QvT günəş və külək enerjisi gücündən daxili tələbatın, o cümlədən məlumat mərkəzlərinin artan enerji ehtiyaclarının qarşılanması və ixracın genişləndirilməsi üçün istifadə olunması əsas prioritetlərdəndir. Həmin hədəflərin reallaşdırılmasında regional enerji bağlantılarının inkişafı xüsusi yer tutur. Prezident İlham Əliyevin regional təhlükəsizlik, iqtisadi inkişaf və enerji siyasətini strateji bağlantılar üzərində birləşdirən, Cənubi Qafqazla Mərkəzi Asiyayı vahid geosiyasi və geoiktisadi məkanda yaxınlaşdırən, tarixi İpək yoluna yeni məzmun qazandırən strateji baxışı Orta dəhlizin gücləndirilməsi ilə yanaşı, onun mühüm enerji dəhlizinə çevrilməsi üçün də yeni perspektivlər açır. Bu müstəvidə Azərbaycan, Mərkəzi Asiya, Türkiyə və Avropanı əhatə edən "yaşıl enerji" dəhlizlərinin inkişafı, eləcə də onların "Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu" (TRIPM) vasitəsilə əlaqələndirilməsi qarşımızda duran əsas vəzifələrdir.

Bu istiqamətdə strateji əhəmiyyət daşıyan əsas layihələrdən biri "Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi"dir. Xəzər regionunun zəngin bərpaolunan enerji potensialını

İttifaqının enerji təhlükəsizliyi, təchizatın şaxələndirilməsi və "yaşıl keçid" prioritetləri ilə üzləşməsidir. Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula fon der Layeyenin Bakıya səfəri zamanı bu istiqamətdə siyasi dəstək bir daha ifadə olunub, "Al-Azərbaycan Bağlantıları Tərəfdaşlığı" təşəbbüsü irəli sürülüb. Eyni zamanda "Qlobal Qapılar" investisiya proqramı çərçivəsində Cənubi Qafqazda nəqliyyat, enerji və rəqəmsal bağlantıların inkişafına 200 milyon avroyadək qrant ayrılması və bunun əsasında 2 milyard avroyadək dövlət və özəl investisiyanın səfərbər edilməsi potensialı açıqlanıb. Bu təşəbbüs regional infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi üçün əlavə imkanlar açır.

"Yaşıl enerji" dəhlizinin Al-nin 2026-cı il üzrə Onillik Şəbəkə İnkişaf Planının (TYNDP 2026) layihəsinə daxil edilməsi də onun Avropanın gələcək enerji infrastrukturunu ilə əlaqələndirilməsi baxımından mühüm addımdır. Hazırda layihəyə Al-nin Qarşılıqlı Maraqların Dövrü Layihə (PMI) statusunun verilməsi üçün müraciət prosesi yekunlaşmaq üzrədir. Bu statusun əldə olunması layihənin Avropa enerji siyasətində mövqeyinin gücləndirilməsi və investisiya imkanlarının genişləndirilməsi baxımından vacibdir.

Dəhlizin coğrafiyasının genişləndirilməsi istiqamətində də işlər aparılır. Türkiyənin layihəyə qoşulması nəzərdən keçirilir. Türkiyənin iştirakı Xəzər regionundan Avropaya "yaşıl enerji" ixracı üçün əlavə marşrutların formalaşdırılmasına və regional elektrik sistemlərinin daha sıx əlaqələndirilməsinə imkan yarada bilər.

Hazırda layihə üzrə əsas diqqət texniki-iqtisadi əsaslandırmanın nəticələrinin konkret investisiya qərarlarına çevrilməsinə yönəlib. Yekun investisiya qərarının 2029-cu ildə qəbul edilməsi planlaşdırılır.

Paralel olaraq, Mərkəzi Asiyanın "yaşıl enerji" potensialının Azərbaycan üzərindən Türkiyə və Avropa bazarlarına çatdırılması istiqamətində də işlər davam edir. "Mərkəzi Asiya-Azərbaycan Yaşıl Enerji Dəhlizi" layihəsinin texniki-iqtisadi əsaslandırılması Asiya İnkişaf Bankı (ADB) və Asiya İnfrastruktur İnvestisiya Bankının (AIIB) dəstəyi ilə İtalyanın "CESI S.p.A." şirkəti tərəfindən hazırlanır. 2027-ci ilin mayında tamamlanması gözlənilən tədqiqatın birinci mərhələsinə 2 milyon ABŞ dolları ayrılıb. Layihə Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistanın enerji sistemlərinin ilk dəfə birbaşa əlaqələndirilməsinə, "yaşıl enerji" ixracının genişlənməsinə və regional enerji əməkdaşlığının inkişafına töhfə verəcək.

Leyla Əliyeva Türkmənistanda səfərdədir

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva oktyabrın 19-da Türkmənistanə səfərə gedib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Aşqabad şəhərinin Beynəlxalq Hava Limanında Leyla Əliyevanı Qurbanqulu Berdiməhəmmədov adına Qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara yardım üzrə Xeyriyyə Fondunun tibb sahəsi üzrə vitse-prezidenti Oğulcahan Atabayeva qarşıladı.

Sonra Leyla Əliyevanın Oğulcahan Atabayeva ilə çay məsası əsnasında qısa görüşü oldu.

Leyla Əliyeva Arkadağ şəhərində Oğulcahan Atabayeva ilə görüşüb

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva oktyabrın 19-da Türkmənistanın Arkadağ şəhərində Qurbanqulu Berdiməhəmmədov adına Qayğıya ehtiyacı olan uşaqlara yardım üzrə Xeyriyyə Fondunun tibb sahəsi üzrə vitse-prezidenti Oğulcahan Atabayeva ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Oğulcahan Atabayeva birgə fəaliyyət sayəsində Azərbaycan-Türkmənistan qardaşlıq münasibətlərinin iki fond səviyyəsində də dinamik inkişaf etdiyini bildirib. O, bir çox ölkədə nümayiş etdirilmiş və sə-

bah açılışı nəzərdə tutulan MAMA "Ana təbiət" beynəlxalq incəsənət sergisinin dərin mənə daşıdığını diqqətə çatdırıb. O, Atabayevanın sözlərinə görə, incəsənət xalqları və millətləri birləşdirən universal beynəlxalq dildir. Bu sergi yal-

nız mədəni-mədəni zövq bəxş etmir, hətta ətraf mühitin mühafizəsi məsələlərinə də diqqət çəkir.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva iki ölkəni birləşdirən ortaq ənənələri və mədəni irsi xüsusi qeyd edib. O, hər iki ölkənin üzləşdiyi ümumi ekoloji problemlərə, o cümlədən Xəzər dənizinin səviyyəsinin enməsi məsələsinə diqqət çəkərək,

MAMA "Ana təbiət" sergisinin ictimaiyyətin diqqətini məhz bu mövzuya cəlb etmək məqsədi daşıdığını deyib. Leyla Əliyeva hər bir insanın təbiətə qarşı məsuliyyətli olmasının və birgə evimiz olan planetimizə qayğı göstərməyin vacibliyini qeyd edib. O, həmçinin su ehtiyatlarının qorunması problemlərini işıqlandıran Heydər Əliyev Fondunun "Bir damcı" layihəsini də xatırladı.

Leyla Əliyeva Arkadağ şəhərində Uşaq Sağlamlığı və Reabilitasiya Mərkəzinin fəaliyyəti ilə tanış olub

Oktyabrın 19-da Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Arkadağ şəhərində yerləşən Qurbanqulu Berdiməhəmmədov adına Uşaq Sağlamlığı və Reabilitasiya Mərkəzinin fəaliyyəti ilə tanış olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, ziyarət zamanı Leyla Əliyevaya mərkəzdə uşaqların sağlamlığının qorunması, fiziki inkişafının dəstəklənməsi və reabilitasiya istiqamətində həyata keçirilən layihə və xidmətlər barədə ətraflı məlumat verilib.

Mərkəzin masaj və oyun otaqları, habelə müasir reabilita-

siya bölmələri ilə tanışlıq zamanı mərkəzin fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara, tibb elminin son nailiyyətlərinə və müasir bərpa-müalicə avadanlıqlarına əsaslandığını qeyd olunub. Burada fiziki imkanları məhdud uşaqların tam reabilitasiyası və cəmiyyətə uğurlu inteqrasiyası üçün bütün zəruri şərait yaradılıb.

Xüsusi tərtibatla hazırlanan oyun otaqları isə uşaqların asudə vaxtlarının səmərəli təşkilinə, ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasına və psixoloji gərginliyin aradan qaldırılmasına xidmət edir. Yaradılan şərait uşaqların özlərini rahat və təhlükəsiz hiss etmələrinə, daxili potensiallarını üzə çıxarmalarına imkan verir.

Leyla Əliyeva Arkadağ şəhərində əfsanəvi "Galkynyş" milli atüstü oyunlar qrupunun çıxışını izləyib

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva oktyabrın 19-da Arkadağ şəhərinin Göröglü adına Dövlət Atçılıq Sirkində Türkmənistan Prezidentinin Ahal-tökə atçılıq kompleksinin əfsanəvi "Galkynyş" milli atüstü oyunlar qrupunun çıxışını izləyib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, "Galkynyş" qrupu at üstündə müəssəsəli horakotör nümayiş etdirərək, rəngarəng nömrələr ilə tamaşaçıların zövqünü oxşayıb.

Həmçinin Türkmənistan Dövlət Sirkinin və Arkadağ şəhərinin Göröglü adına Dövlət Atçılıq Sirkinin artist və akrobatları maraqlı səhnələr ilə çıxış ediblər.

Aşqabadda Türkmənistan Dövlət Simfonik Orkestrinin konserti olub

Oktyabrın 19-da Aşqabadda Mahtumqulu adına Milli Musiqili-Dram Teatrında Türkmənistan Dövlət Simfonik Orkestrinin konserti olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva konserti izləyib. Gecədə Türkmənistan və Azərbaycan musiqilərinin parçaları səsləndirilib.

Müasir İncəsənət Muzeyində Anar Hüseynzadənin "O" adlı fərdi sərgisi açılıb

Müasir İncəsənət Muzeyində rəssam Anar Hüseynzadənin "O" adlı fərdi sərgisinin açılış mərasimi olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə Alyona Əliyeva və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Heydər Əliyev Fondunun icraçı direktoru Anar Ələkbərov iştirak ediblər.

Müasir İncəsənət Muzeyinin müdürü Rəna Məmmədova sərginin əhəmiyyətindən danışaraq ekspozisiyada nümayiş olunan əsərlərin rəssamın təbiətə, dünyaya, insanın yaradılışına və varoluşuna dair düşüncələrini əks etdirdiyini qeyd edib. Bildirib ki, əsərlər tamaşaçılara sərbəst düşünmək, fərqli yanaşmalar formalaşdırmaq və öz yozumlarını yaratmaq imkanı verir.

Rəssam Anar Hüseynzadə çıxışında yaradıcılıq prosesinin mahiyyəti və insanın axtarışları barədə düşüncələrini bölüşüb. Bildirib ki, yaradıcı insan daim axtarırdır. Hər kəsin öz axtarışı var: kimisi Tanrı, kimisi sevgini, kimisi isə öylənceni axtarır. Rəssamın sözlərinə görə, əsas məsələ axtardığını tapmaq deyil, axtarış prosesinin özidir. O, təqdim etdiyi əsərlərin də yaradıcılıq axtarışlarının ifadəsi olduğunu vurğulayıb.

Sərginin kuratoru Fəridə Əliyeva sərginin konsepsiyası və "O" anlayışının fəlsəfi mahiyyəti haqqında danışdı. Diqqətə çatdırılıb ki, bu anlayış konkret varlığı deyil, insanın əsrlər boyu axtardığı həqiqət və mənəvi anlamı simvolizə edir. Sərginin hazırlanmasında əsas

məqsəd əsərlər arasında mənə və fikir bütövlüyü yaratmaqdır. Sərgidə nümayiş olunan fərdi rəngkarlıq nümunələri və portretlər insanın daxili dünyası haqqında düşüncələri əks etdirir. Ekspozisiyanın əsasını təşkil edən "O" anlayışı görünən və görünməyən ələmlər arasındakı əlaqəni simvolizə edir. Ədəbiyyat, tarix, əfsanələr və dini-fəlsəfi ənənələrdən ilhamlanan əsərlər insanın mənəvi axtarışlarına həsr olunub. Rəssam "O" anlayışını insanın yaxınlaşmağa çalışdığı həqiqətin ifadəsi kimi təqdim edir.

Sərgi tamaşaçıları bu mövzu ətrafında düşünməyə və əsərləri öz baxışları əsasında dəyərləndirməyə dəvət edir. Qeyd edək ki, Anar Hüseynzadənin yaradıcılığı müxtəlif mövzu və obrazlar vasitəsilə insan, yaddaş, mənəvi axtarış və varlıq məsələlərinə müraciət edir. Rəssamın əsərləri Azərbaycanla yanaşı, Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, İsveçrə, Avstriya, Lüksemburq, Norveç, Türkiyə, ABŞ, Kanada və Avstraliya da daxil olmaqla müxtəlif ölkələrdə şəxsi və dövlət kolleksiyalarında yer alır.

Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsili Mərkəzində inklüziv təlim və tədris mərkəzi yaradılıb

"SkillBridge - Inklüziv məşğulluq üçün inklüziv təhsil" layihəsi çərçivəsində Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsili Mərkəzində Inklüziv Təlim və Tədris Mərkəzi yaradılıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, açılış mərasimində Alyona Əliyeva, elm və təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elşən Salahov, gənclər və idman nazirinin müavini İndira Hacıyeva, SOCAR Midstream Gas Operations MMC-nin icraçı direktoru Polad Rüstəmov, Milli Məclisin deputatı Soltan Məmmədov, eləcə də dövlət qurumlarının, layihə tərəfdaşlarının və ictimai təşkilatların nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbir Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

"Birgə və Sağlam" İctimai Birliyinin təsisçisi Ayten Eynalova çıxışında təşkilatın autizmlə şəxslərə və onların ailələrinə dəstək göstərdiyini, bu sahədə maraqlıdır işləri apardığını bildirdi.

"SkillBridge" layihəsinin rəhbəri Həzi Eynalov yeni mərkəzin əlilliyi və neyromüxtəlifliyi olan şəxslərin peşə bacarıqlarının inkişafına, əmək bazasına inteqrasiyasına və məşğulluq imkanlarının genişləndirilməsinə xidmət etdiyini qeyd edib. Bildirilib ki, mərkəzdə dörd emalatxana müasir avadanlıqlarla təchiz olunub, inklüziv təhsil mühtininin yaradılması üçün müvafiq şərait qurulub. Burada qrafik dizayn, veb-dizayn və program təminatı, interyer və eksteryerin bədii tərtibatı, ağac nəqqəşliyi, eləcə də satış və nəzarətçi-xəzinədarlıq istiqamətləri üzrə təlimlərin təşkili nəzərdə tutulur. Bundan başqa, "Birgə və Sağlam" İctimai Birliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən emalatxanada neyromüxtəlifliyi olan gənclər üçün qənnadçı-şirniyatçı, barista və kərgüzərlik istiqamətləri üzrə praktiki təlimlər keçirilir. Layihə çərçivəsində ümumilikdə 200 nəfərin qiymətləndirilməsi, 100 nəfərin təlim proqramlarına cəlb olunması və ən azı 60 nəfərin məşğulluğunun təmin edilməsi hədəflənir.

Daha sonra layihənin məqsədlərini və mərkəzin fəaliyyətini əks etdirən videolar nümayiş olunub.

Xəzər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elşən Salahov çıxışında təhsilin inkişafının, uşaqlar üçün bərabər imkanların yaradılmasının və inklüziv təhsilin dəstəklənməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Elm və təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov bütün uşaqların təhsil alması üçün zəruri şəraitin yaradılmasının vacibliyini qeyd edib. O, inklüziv təhsildə fiziki maneələrin aradan qaldırılması ilə yanaşı, məzunların praktiki bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinin və əmək bazasına inteqrasiyasının əhəmiyyətini vurğulayıb.

rilması ilə yanaşı, məzunların praktiki bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinin və əmək bazasına inteqrasiyasının əhəmiyyətini vurğulayıb.

SOCAR Midstream Gas Operations MMC-nin icraçı direktoru Polad Rüstəmov çıxışında inklüzivliyin insanlar üçün bərabər imkanların yaradılması demək olduğunu vurğulayıb. Direktor qeyd edib ki, inklüziv təhsil və məşğulluq bir-biri ilə sıx bağlıdır və gənclərin potensiallarını reallaşdırmaları, bacarıqların qazanılmasını və əmək bazasına inteqrasiyaları üçün şərait yaradılması vacibdir. Bu təşəbbüs gənclərin özünəinamını artırılmasına və onların imkanlarının üzə çıxarılmasına xidmət edir.

Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin direktoru İlqar Bayramlı inklüziv peşə təhsilinin hər kəsin potensialının

üzə çıxarılmasına və cəmiyyətin sosial-iqtisadi həyatında fəal iştirakının təmin olunması baxımından əhəmiyyətini vurğulayıb. O bildirib ki, 2023-2026-cı illərdə peşə təhsili müəssisələrində əlilliyi olan şəxslər üçün 5 mindən çox təhsil imkanı yaradılıb, cari tədris ilində bu kateqoriyadan olan şəxslərin qəbulu 2023-cü illə müqayisədə 40 faiz artaraq 1400 nəfərə çatıb. Direktor əlavə edib ki, yeni mərkəz peşə təhsilində çıxış imkanlarının genişləndirilməsi ilə yanaşı, əldə olunan bacarıqların real məşğulluğa çevrilməsinə də töhfə verəcək.

Tədbirdə gənclər və idman nazirinin müavini İndira Hacıyeva və Milli Məclisin deputatı Soltan Məmmədov da çıxış ediblər.

Neyromüxtəlifliyi olan iki gənc öz həyat hekayələrini bölüşüb. Onların çıxışlarında peşə bacarıqlarının inkişafı, inklüziv təhsilin müstəqil həyata hazırlıqda rolu diqqətə çatdırılıb.

Tədbirin sonunda qonaqlar Inklüziv Təlim və Tədris Mərkəzinin fəaliyyəti, yaradılmış şərait və emalatxanalarla tanış olublar. Sonda xətirə fotosu çəkilib.

Qeyd edək ki, "SkillBridge - Inklüziv məşğulluq üçün inklüziv təhsil" layihəsi Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin tərəfdaşlığı, SOCAR Midstream Gas Operations MMC və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri üzrə tərəfdaşlarının maliyyə dəstəyi, "Birgə və Sağlam" İctimai Birliyinin icraçılığı ilə həyata keçirilir. Layihə əlilliyi olan şəxslərin peşə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə, iqtisadi müstəqilliyinin gücləndirilməsinə və inklüziv əmək bazasının formalaşmasına dəstək göstərməyi hədəfləyir.

Azərbaycanla Mərkəzi Asiya ölkələri arasında iqtisadi inteqrasiya genişlənir

TDT global iqtisadiyyatda güc mərkəzinə çevrilir

Türkmenistanın Türkmenbaşy şəhərində keçirilən Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 8-ci Məşvərət Görüşü ölkəmizlə region dövlətləri arasında siyasi, iqtisadi və logistik əlaqələrin yeni inkişaf xəttini müəyyən etdi. Tədbirdə yekun olaraq imzalanan Birgə Bəyanat göstərir ki, Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələri arasındakı münasibətlər ənənəvi siyasi dialoq çərçivəsindən çıxaraq vahid rəqəmsal iqtisadiyyat, ortaq ixrac və investisiya mexanizmləri, həmçinin təchizat zəncirlərinə birgə inteqrasiya mərhələsinə qədəm qoyub.

Iqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin (İİTKM) "Azexpport.az" portalının rəhbəri Ayxan Qədəşov tədbirin əhəmiyyəti barədə yazıb: "Artıq, sadəcə, iktidərlə ticarət əlaqələri deyil, birgə istehsal və üçüncü, xüsusilə Qərbi bazarlarına birgə çıxış strategiyaları müzakirə olunur. Reallıq ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Mərkəzi Asiya ölkələri üçün Qərbi açılan ən təhlükəsiz və etibarlı qapıdır. Eyni zamanda Avropadan gələn tranzit və təchizat xətlərinin Mərkəzi Asiyaya çatdırılmasında da ölkəmiz həlledici funksiya daşıyır. Dövlət başçıları görüşündə kiçik və orta sahibkarlığın (KOB) dəstəklənməsi, e-ticarətin inkişafı və sənaye məhsullarının bazarlara çıxışının genişləndirilməsi məsələləri də möhür bu global logistik reallıqlar prizmasından yer alıb. Yaxın gələcəkdə Mərkəzi

Asiya və Azərbaycan arasında daha sinxronlaşdırılmış gömrük, ticarət və tranzit siyasəti gözlənilir". Azərbaycanla Mərkəzi Asiya ölkələri arasında olan əlaqələr türk dünyasının inteqrasiyası baxımından dəyərləndirmək lazımdır. O üzdən ki, Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə əlaqələrin böyük hissəsi Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) çərçivəsindəki hədəflərə üst-üstə düşür. Bu görüşlərdə əldə edilən razılaşmalar TDT müstəvisində icra olunan strateji layihələrlə demək olar eynidir. Hazırda TDT məkanında ortaq dəyər zəncirinin yaradılmasını hədəfləyən "OTS Made" brendinin qurulması üzrə birgə işlər görülür. Bu brendin formalaşması ilə Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələrinin məhsulları global bazarlara ayrı-ayrılıqda deyil, vahid, rəqəbatə davamlı və yüksək keyfiyyət standartlarını özündə ehtiva edən ortaq marka altında çıxacaq. Brendin yaradılması region ölkələrinin ixrac potensialını və məhsulların tanınma qabiliyyətini beynəlxalq miqyasda artıracaq. Qəbul edilən qərarların məqsədi türk dünyasını global iqtisadi güc mərkəzinə çevirməkdir. Bu baxımdan tərəfdaş ölkələr arasında infrastruktur və logistika, e-kommersiya, həmçinin qeyri-neft ixracı önəmli rol oynayır.

Görüşdə Orta dölhlizin artan əhəmiyyəti də geniş müzakirə olundu. Bu ilin 8 ayında Orta dölhliz üzərindən yük axınının 20 faiz artması region dövlətləri arasında e-ticarət və tranzitin artmasının göstəricisidir. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, görüş

də bir daha ölkəmizin logistik əhəmiyyəti qeyd olundu. Mərkəzi Asiya ölkələri ilə birgə müəssisələrin qurulması, ortaq brendlərin global bazarlara çıxarılması və tranzit imkanlarının artmasına xüsusi diqqət yetirildi. Bütün bunlar göstərir ki, Azərbaycan artıq, sadəcə, logistik körpü deyil, həm də əlavə dəyər yaradan və bu dəyəri idarə edən mərkəzə çevrilir. İndi ölkəmizi Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə ortaq tarix, qaradışlıq və mənəvi dəyərlərlə yanaşı, həm də ciddi potensiala malik, etibarlı, güclü iqtisadi tərəfdaşlıq əlaqələri bağlayır.

Söz düşmüşkən: İİTKM-in Türk Dövlətləri Təşkilatının Katibliyi ilə

birgə 8 dildə təqdim etdiyi "Türk iqtisadi icmal"ının 2026-cı ilin birinci yarısına (yanvar-iyun) dair buraxılışı nəşr edilib. İcmalda cari ilin birinci yarısı üzrə Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) üzv ölkələrin - Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkiyə və Özbəkistanın, həmçinin müşahidəçi üzvlər olan Macarıstan, Türkmənistan və Şimali Kipr Türk Respublikasının (ŞKTR) iqtisadi göstəricilərinin təhlili təqdim edilir. İcmal son iqtisadi inkişaf göstəricilərinə əsaslanaraq TDT üzvlərinin potensialı və global iqtisadiyyata töhsirini qiymətləndirir.

Açıqlanan rəqəmlərdən global səviyyədə yeni bir iqtisadi güc mərkəzinin formalaşmasının şahidi oluruq. Cari ilin birinci yarısında türk dövlətləri 1,33 trilyon dollar ÜDM ilə global iqtisadiyyatda 2,11 faizlik paya sahib olub. Bu göstərici beynəlxalq aləmdə türk dövlətlərinin iqtisadi baxımdan mühüm yer tutduğunu göstərir.

Hesabat dövründə türk dövlətləri 1,51 faizlik global artım tempi (rüblik məcmu) ilə müqayisədə 5,86 faiz ÜDM artımı ilə daha sürətli inkişaf nümayiş etdirib. Qırğızıstan, Özbəkistan və Türkmənistan müvafiq olaraq 11,9, 8,5 və 6,3 faiz yüksək artım tempi ilə sənaye və kənd təsərrüfatı sektorunda davamlı inkişafı təmin edib. ŞKTR-də iqtisadi artım 6, Qazaxıstanda 4,1 faiz təşkil edib. Türkiyə isə təşkilatın ən böyük iqtisadiyyatına sahib olmaqla 2,5 faiz iqtisadi böyüməyə nail olub. Azərbaycanda ÜDM-in artım tempi 0,8 faiz təşkil edib.

Ticarət döviyyəsi həm global inteqrasiya, həm də TDT ölkələri arasında iqtisadi inteqrasiya üçün əhəmiyyət daşıyır. 2026-cı ilin birinci yarısında TDT-yə üzv dövlətlərin ümumi ticarət döviyyəsi təxminən 679,7 milyard dollar təşkil edib ki, bu da 18,96 trilyon dollar həcmində qiymətləndirilən global ticarət döviyyəsinin təxminən 3,58 faizinə bərabərdir.

Türkiyə ən yüksək ticarət döviyyəsinə malik olmaqla 325,036 milyon dollarla siyahıda liderlik edir. Macarıstan, Qazaxıstan, Özbəkistan və Azərbaycan isə müvafiq olaraq 187,905 milyon, 71,791 milyon, 41,011 milyon dollar və 26,054 milyon dollar həcmində ticarət həyata keçirib.

Qırğızıstan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Türkiyə, Türkmənistan və Azərbaycanda kənd təsərrüfatı və sənaye sektorlarında davamlı ixrac artımı müşahidə edilib. Bu göstəricilər bölgədəki ticarət dinamikalarının fərqliliyini və türk dövlətlərinin güclü ixrac performansından faydalandığını göstərir.

Açıqlanan statistik rəqəmlərdən aydın olur ki, türk dövlətləri investisiya qoyuluşunda, bank sektorunda, sənaye və kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında, enerji resurslarının dünya bazarına çıxarılmasında müsbət nailiyyətlər qazanıblar. Ən əsası türk dövlətləri ÜDM istehsalı və ticarət döviyyəsi üzrə global artımı üstələyib və əhəmiyyətli investisiyaların yatırılmasına nail olub.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

● Felyeton

Abdulla Şaiqin "Tülkü həccə gedir" adlı təmsilini yaqin ki, Azərbaycanda bilməyən tapılmaz.

Hətta onun əsasında maraqlı bir cizgi filmi də çəkilib.

...Tülkü əlinə təsbəh götürüb avam toyuq-cücəni başına yığaraq onları inandırır ki, bəd əməllərindən tövbə edib, indi isə həccə gedir...

Sonrası hamıya məlumdur.

Ermənistanın tülkü xisləti də bizə yaxşı bəllidir.

Çünki özünü dünyaya "məzlum", "zavallı", "soyqırımına məruz qalmış millət" kimi təqdim edən hayların bizə qarşı hansı vəhşilikləri, soyqırımlarını törətdiklərinin canlı şahidləriyik.

Otuzillik işğal dövründə torpaqlarımızda hansı vandallıqlar törətdiklərini isə sübutlarla bütün dünyaya ayani şəkildə nümayiş etdirdik.

Ola bilər ki, BMT-nin rəhbərləri nə bu təmsili oxuyublar, nə də onun cizgi filmi variantını görüblər.

Amma ermənilərin Qarabağda törətdikləri murdar əməllərdən yaxşı xəbərdardırlar.

Bəş belə olan halda 19-30 oktyabr tarixlərində Bioloji Müxtəliflik üzrə Konvensiyanın COP17 toplantısının Ermənistanda keçirilməsi barədə qərar nə deməkdir?!

* Ermənilərin təbiət düşməni olduqlarından xəbərsizlik?

* Belə bir tədbiri keçirə biləcək başqa ölkənin olmaması?

* Yoxsa ermənipərəstlik, onun etdiklərinə açıq-aşkar göz yumulması?

Bütün hallarda Ermənistana belə bir "etimad"ın göstərilməsi yanlışlıq, üzgörməlik, ədalətsizlikdir!

Üstəlik, belə qərarı verən qurumun gördən salınmasına xidmət edəcek addımdır!

Özləri bilsinlər.

Bizə gələndə isə beynəlxalq səviyyəli ədalətsizlikləri o qədər görmüşük ki, daha belə qərarların qəbuluna təəcüblənmirik...

Bu da onlardan biri olsun!

* Bunu bilməyən yoxdur ki, dünya erməniliyinin əli hər yana "cətir", maliyyəsinədən çoxları bəhrələnin.

“TÜLKÜ HƏCCƏ GEDİR”

* Bir neçə il öncə ABŞ Senatının Xarici əlaqələr komitəsinin keçmiş sədri

Menendes və onun erməniəilli arvadı erməni rüşvətinin güdazına gedərək məhkum olundular.

* Avropa Parlamentində erməni puları ilə uzun illər boyu Azərbaycan əleyhinə yalan və saxta məlumatlar əsasında

qərəzli qərar və qətnamələrin qəbul edilməsi də kimsəyə sirr deyil.

* Fransa Prezidenti E.Makronun hayları fransızlardan çox istəməsi və erməni maraqlarını fransız maraqlarından daim üstün tutması da bəlli məsələdir.

* Rusiya Dövlət Dumasının ermənipərəst deputatları Sergey Mironovun və Konstantin Zatulinin qərəzli mövqelərinə və Azərbaycan sərhədlərinə qanunsuz keçərək daim erməni maraqlarını əsassız müdafiə etdiklərinə görə ölkəmizə girişlərini qadağan etmişik.

O da bəllidir ki, sonda ermənilərin senator, kongresmen, deputat və parlamentarilərə xərclədikləri pulun heç bir faydası olmadı:

Azərbaycan 44 gündə "dəmir yumruq"la bütün ədalətsizliklərə və korrup-

siya yolu ilə nail olunmuş "uğurlar"a son qoydu!

Amma Məşədi İbad demiş: *adətərdəlik də bir şey deyil!*

Son nəticədə bütün dünya şahid oldu ki, hamını ələ alan dünya erməniliyi Azərbaycan qarşısında aciz duruma düşdü, özgələ qoyduğu mayasını da batırdı. Əlbəttə, biz Ermənistanın paxıllığını çəkmirik.

Azərbaycan öz imkanları hesabına:

* I Avropa Oyunlarını yüksək səviyyədə keçirib;

* IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarını bacarıqla təşkil edib;

* Saysız-hesabsız beynəlxalq tədbirlərə, idman oyunlarına evsahibliyi edib;

* Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qoşulmama Hərəkatına rəhbərliyi, orada gördüyü işlər, atdığı addımlar ilə dillər əzbərinə çevrilib.

Yenə də Məşədi İbaddan bir iqtibas:

"Adə, bu gəlini götürəndə bir baxmazlar ki, bu kişidir, yoxsa arvad?"

Görəsən, Ermənistan tədbir salanda onun otuzillik işğal dövründə Azərbaycan təbiətinə vurduğu ağır zərbələrə, törətdiyi vandallıqlara niyə göz yumurlar?!

Ermənistanın ekoloji cinayətlərini bir daha xatırladıq:

* *Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında işğal dövründə ümumilikdə 60 min hektar sıx meşə ərazisi məhv edilib.*

* *Bunun 54 min hektardan artıq hissəsi sıx meşə sahələrinin, 6 min hektaradək hissəsi isə xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərindəki meşə örtüyünün payına düşür.*

* *İşğal zamanı meşə fonduna aid olmayan yaşayış məntəqələrinin ərazilərində, avtomobil yolları və su mühafizə zolaqlarında və digər torpaq sahələrində ümumilikdə 1 milyonadək müxtəlifcinsli ağac və kollar məhv edilib.*

* *İşğalədək olan dövrdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında 152 ədəd təbiət abidəsi statuslu qədim ağac qeydiyyata alınmışdır. Ərazilər işğaldan azad edildikdən sonra aparılmış monitorinqlər zamanı erməni işğalı dövründə 140-dək bu cür ağacın məhv edildiyi müəyyənəşdirilib.*

* *Zəngilan rayonu ərazisində isə təbiət abidəsi statuslu "Araz palıdı" qiymətli meşə sahəsinin 300 hektarı məhv edilib.*

* *İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə işğal dövründə 6 xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazisi fəaliyyət göstərib. Bu ərazilərə Bəsitçay və Qaragöl Dövlət Təbiət qoruqları, eləcə də Daşaltı, Laçın, Qubadlı və Arazboyu Dövlət Təbiət yasaqlıqları aiddir. Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğu, eləcə də Laçın, Qubadlı, Daşaltı və Arazboyu Dövlət Təbiət yasaqlıqlarının ümumi sahəsi 42,757 hektardır ki, bu qorunan ərazilərdə əsasən Şərq çınarı, yunan qozu, ağırpapaq qovaq, yulğun, süyüd, saqqızağacı, çinar, qarağac, iydə, biyan, vələs, cökə, ağcaqayın və palıd cinsli ağaclar üstünlük təşkil edirdi. Peyk təsvirlərinə əsasən, adıçəkilən qorıq və yasaqlıqların sıx meşə örtüyünün işğal dövründə 6 min hektaradək hissəsinin məhv edildiyi aydın olub.*

* *Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında işğalədək qeydiyyata alınmış 160-dan artıq mineral xammal yatağının azı 50-sində istismar işləri aparılıb. Eyni zamanı bütün yeraltı su ehtiyatlarından (şirin, mineral, termal) qanunsuz istifadə olunub.*

Bütün bunlardan sonra Ermənistan təbiətə, ətraf mühitə qayğı ilə bağlı beynəlxalq tədbirin keçirilməsini etibar edərildirmi? Edirlərsə səbəbi nədir?!

◆ ◆ ◆
Sonda daha bir "şübhə"mizi dilə gətirmək istəyirik.

Otuz ildə beynəlxalq qurum və təşkilatlar işğala məruz qalanla işğalçını, başqa sözlə, Azərbaycanla Ermənistanı bərabərləşdirməyə çalışdılar.

Görünür, ermənipərəstlərin bu xəstəliyi hələ də davam edir!

Amma "dəmir yumruq"u ilə 44 gündə düşmənin qarşısında diz çökdürən, ona kapitulyasiya aktını imzaladıran Azərbaycanı Ermənistana tay tutmaq mümkün olan məsələ deyil!

Azərbaycan orta güc dövlətidir, Cənubi Qafqazda əsas söz sahibidir, beynəlxalq transmilli layihələrin icraçısıdır.

Ermənistan isə ərazisində özgə dövlətin hərbi bazası yerləşən vassal, qapazaltı ölkədir.

Azərbaycan COP29-u ən yüksək səviyyədə keçirdi!

Elə bilirsiniz Ermənistan da COP17-ni düz-əməlli keçirə biləcək?

Ay-hay!

Bəxtiyar Toğrul

Fransanın növbəti qərəzi: Paris uğursuzluğuna bəraət üçün bəhanə axtarır

Fransa uzun illərdir ki, Cənubi Qafqazda açıq-aşkar anti-Azərbaycan mövqeyi nümayiş etdirir, beynəlxalq hüquq prinsiplərini və regiondakı reallıqları gözərdi edərək ölkəmizə qarşı qərəzli siyasət yürüdüür. İstər Ermənistanın torpaqlarımızın 30 illik işğalı dövründə, istərsə də İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra rəsmi Paris hər fürsətdə Bakının suveren hüquqlarına kölgə salmağa, regionda dayanıqlı sülhün və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasına mane olmağa çalışıb.

Milli Məclisin deputatı Kamran BAYRAMOV qəzetimizə açıqlamasında bildirdi ki, bu gün də birtərəfli və ermənipərəst kursunu davam etdirən Fransa rəhbərliyi müxtəlif beynəlxalq platformalardan Azərbaycan əleyhinə təzyiq və böhtan vasitəsi kimi istifadə edir: "Fransanın Avropa və xarici işlər naziri Jan-Noel Baronun oktyabrın 13-də İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İÖT) "Etimadın qurulması və demokratiyanın möhkəmləndirilməsi üzrə Qlobal Forumu"nda çıxışı zamanı növbəti dəfə Azərbaycanı əsassız iddialarla hədəf alması da bu zəncirin növbəti halqasıdır. Bu addım rəsmi Parisin Cənubi Qafqazla bağlı yürütdüyü qərəzli siyasətin dəyişmədiyi və ölkəmizə qarşı qarşıdurma ritorikasıdan hələ də əl çəkmə bilmədiyini bir daha üzə çıxardı".

K.Bayramov dedi ki, Parisdən səslənən bu cür növbəti qərəzli bəyanat və diplomatik tənqid cəhdi Azərbaycan tərəfindən cavabsız qalmayıb. Rəsmi Bakı Fransanın beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərini pozan bu addımına dərhal adekvat reaksiya verib. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi (XİN) Fransa nazirinin bu iddialarına sort cavab verərək, rəsmi Parisin tutduğu mövqeyi qətiyyətlə pisləyib. Atılan bu addım bir daha sübut edir ki, İÖT forumunda səslənən ifadələr Fransanın regionda bitərəf və vasitəçi mövqə tutmaq imkanlarını tamamilə itirdiyini, əksinə, gərginliyi körik-ləməkdə maraqlı olduğunu göstərir. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini, eləcə də regionda yaranmış yeni reallıqları gözərdi edən Fransa rəhbərliyi Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülhün bərqərar olunması üçün tarixi şansın yaranmışı bir vaxtda yenə

də destruktiv mövqə nümayiş etdirir. Tərəflər arasında etimadın qurulmasına və sülh danışıqlarına zərbə vuran bu cür addımlar ilk növbədə Parisin özünün diplomatik nüfuzunu sıfırlayır.

Deputat diqqətə çatdırdı ki, Paris rəhbərliyinin öz uğursuzluqlarını gizlətmək üçün başqa dövlətləri hədəf alması artıq bir adət halını alıb: "Azərbaycanı Yeni Kaledoniya və Fransanın digər dənizasıırı ərazilərində yaşayan xalqların hüquqları uğrunda apardığı mübarizəyə müdaxilədə ittiham etmək tamamilə əsassızdır. Fransanın dənizasını ərazilərində baş verən proseslərə dair fərqli mövqeləri olan tərəfləri xarici müdaxilə ilə əlaqələndirmək həmin ərazilərin əhalisinin iradəsini və haqlı narahatlıqlarını kölgədə qoymaq cəhdidir. Demokratiya, insan hüquqları və hüququn aliliyi barədə danışan Fransa rəsmilərinin ilk növbədə bu prinsiplərin Fransanın öz siyasətində ardıcıl tətbiqinə diqqət yetirməsi daha məqsəduyğun olardı".

K.Bayramov əlavə etdi ki, Azərbaycan öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tam təmin etmiş müstəqil dövlətdir. Rəsmi Bakıya qarşı siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə edilən əsassız ittihamlar və qərəzli cəhdlər ölkəmizin müstəqil xarici siyasət kursuna və regionda sülh gündəliyinə heç bir təsir göstərə bilməz. Fransa tərəfi Azərbaycanla bağlı əsassız iddialara son qoymalı, beynəlxalq münasibətlərdə qarşılıqlı hörmət, suveren bərabərlik və daxili işlərə qarışmamaq prinsiplərinə riayət etməlidir.

Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Makronun idarəçiliyi iflasa uğrayıb

Fransada vətəndaşların fundamental etiraz hüququ güc vasitəsilə boğulur

Özünü dünyaya "demokratiya və insan hüquqlarının beşiği" kimi təqdim etməyə çalışan Fransa öz vətəndaşlarının ən fundamental etiraz hüququnu belə zorakılıq və güc vasitəsilə boğmağa çalışır. Bu gün ölkə öz tarixinin ən dərin siyasi, sosial və iqtisadi böhranlarından birini yaşayır. Prezident Emmanuel Makronun və onun hökumətinin yürütdüyü yarıtmaz daxili və xarici siyasət ölkəni daxildən sarsıdır. Dövlət idarəçiliyindəki acizliyi artıq pərdələmək, gizlətmək mümkün deyil. Bir zamanlar global siyasətə istiqamət verdiyini iddia edən Yelisey sarayı indi öz küçələrindəki xaosun və idarəetmə böhranının əlində aciz qalıb.

Sosial böhran və polis zorakılığı

Fransanı bürüyən kütləvi narazılıq dalğası Makron hökumətinin sosial-iqtisadi idarəçiliyinin tamamilə iflasa uğradığını aydın göstərir. Ölkədə təhsil sistemindəki illərdir yığılıb qalan dərin problemlər, xüsusilə də bölgələrdə kəskin müəllim çatışmazlığı ilə başlayan narazılıqlar qısa zamanda ümummilli sosial partlayışa çevrilib.

O cümlədən Fransada dərinləşən iqtisadi tənəzzül kütləvi etirazlara yol açıb. Yəni, nəticədə, ərəzağın və enerjinin kəskin bahalaşması, dövlət xidmətlərinin keyfiyyətinin kəskin aşağı düşməsi, eləcə də əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin sürətlə zəifləməsi yüz minlərlə insanı küçələrə töküüb. Tələblərin başlatdığı aksiyaların daha geniş sosial təbəqələrlə birləşməsi nəticəsində oktyabrın 17-də keçirilən ümummilli aksiyalarda rəsmi məlumatlara görə 550 min, təşkilatçıların hesablamalarına görə isə 800 mindən çox insan iştirak edib.

Bütün bu etiraz dalğası polis zorakılığı ilə müşahidə olunur. Özünü dünyaya "insan hüquqlarının keşikçisi" kimi sırmağa çalışan Fransa vətəndaşlarının fundamental etiraz hüququnu belə pozur. Daxili işlər naziri Loran Nunyesin açıqladığına görə, ölkə üzrə 2 mindən çox şəxs saxlanılıb. Polisin dinc nümayişçilərə qarşı zorakılıq tətbiq etməsi ölkənin bir sıra şəhərlərini toqquşma meydanına çevirib.

Oktyabrın 18-də gecə saatlarında Fransanın paytaxtında Respublika meydanı və Halles məhəlləsi ətrafında da nümayişçilərlə hüquq-mühafizə qüvvələri arasında bir neçə saat davam edən toqquşmalar baş verib. Hadisələrdən narazı qalan şəhər sakinləri vəziyyətin fəlakətli olduğunu bildirir, gənc etirazçılar isə tələblərinə cavab verilmədiyini deyirlər.

Yüzlərlə şəxsin iştirak etdiyi qarşıdurmalarda gözyaşardıcı qazdan və səs qumbar-

larından istifadə olunub, mağazaların talan edilməsi halları qeydə alınıb. Şəhər ictimaiyyətinə qarşı mübarizə üzrə ixtisaslaşmış CRS 8 bölməsi də hadisə yerinə cəlb edilib.

Daxili siyasətdəki bu dərin böhran Makron hakimiyyətini tamamilə çıxılmaz vəziyyətə salıb. 2027-ci il prezident seçkiləri ərəfəsində xalqın etimadını kütləvi şəkildə itirən hökumət öz siyasətinin məsuliyyətini etiraf etmək əvəzinə məsələni "radikal qrupların zorakılığı" kimi qələmə verməyə və diqqəti başqa yönə çəkməyə çalışır. Makronun televiziya vasitəsilə xalqı müraciət edərkən səsləndirdiyi fikirlər də faktiki olaraq daxili idarəetmədəki acizliyin, dövlət idarəçiliyi sükanının əldən çıxmasının etirafıdır.

Müstəmləkəçi təfəkkür və neokolonializm

Daxili idarəetmədə tamamilə iflasa uğrayan Makron rejiminin əsl üzvi onun müstəmləkəçi xarakterində də aydın görünür. Öz vətəndaşının sosial tələblərini dəyənəklə ca-

vablandıran Paris XXI əsrdə hələ də dənizasıırı ərazilərdə kolonial siyasət yürüdüür, Yeni Kaledoniyaada kanakların azadlıq və hüquq tələblərini qanla boğur. Tarixi 1,5 milyon ələ-cəzairlinin qanı və soyqırımları ilə ləkələnmiş bir neokolonial dövlətin bu gün dünyaya insan haqları dərsi keçməyə çalışması isə siyasi riyakarlığın bariz göstəricisidir.

Fransa rəhbərliyi məhz daxildəki bu iflasını, sosial böhranı və neokolonial siyasətinin biabırçılığını pərdələmək üçün xarici siyasətdə də qərəzli və riyakar xətt izləyir. Ləğv edilmiş Minsk qrupunun həmsədrlərindən biri kimi Qarabağ münaqişəsini Ermənistanın xeyrinə dondurmağa çalışan Paris Azərbaycanın öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa etməsini hələ də həzm edə bilmir.

44 günlük Vətən müharibəsindən sonra bölgədə sülhün bərqərar olmasına mane olmağa çalışan Makron hökuməti Ermənistanı açıq şəkildə silahlandıraraq revanşizmə həvəsləndirirdi. Fransanın Avropa Parlamentinə və digər beynəlxalq təsisatlara təzyiq göstərərək Azərbaycana qarşı qərəzli qətnamələr qəbul etdirməsi də inkar edilməz faktıdır.

Bu il fevralın 4-də Fransa Milli Assambleyasının separatçı rejimin nümayəndələrinin "dərhal və qeyd-şərtsiz azad olunması" ilə bağlı qəbul etdiyi qətnamə Parisin Cənubi Qafqazda sülh siyasətinə tamamilə

qarşı olduğunu bir daha nümayiş etdirdi. Qətnamənin yekdilliklə qəbul edilməsi bu anti-Azərbaycan mövqeyinin təsədüfi deyil, sistemli və siyasi sifariş xarakteri daşıdığını göstərdi.

Cari ilin oktyabrında Fransanın Avropa və xarici işlər naziri Jan-Noel Baronun İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İÖT) "Etimadın qurulması və demokratiyanın möhkəmləndirilməsi üzrə Qlobal Forum"dakı çıxışında Azərbaycanı əsassız şəkildə Yeni Kaledoniyaadakı proseslərə "müdaxilə"də ittiham etməsi də bu qərəzin davamıdır. Fransanın dənizasıırı ərazilərdəki yerli əhalinin azadlıq iradəsini və narahatlıqlarını xarici müdaxilə ilə əlaqələndirməsi Yelisey sarayının öz uğursuzluqlarını kölgələmək cəhdidir.

O da danılmaz gerçəklikdir ki, 1 milyona yaxın azərbaycanlının qaçqın və məcburi köçkün düşməsinə, etnik təmizləməyə məruz qalmasına göz yuman Fransa 2023-cü ildə Qarabağı könüllü tərk etməsi ermənilər tərəfindən bu gün də ölkəmizə qarşı iftira kampaniyası aparır. Emmanuel Makronun Azərbaycana qarşı şəxsi kini o həddədir ki, dünyanın "mədəniyyət mərkəzi" kimi tanıdığı Fransada 2024-cü ildə Xurşidbanu Natəvanın heykəlinə qarşı törədilən vandalizm aktına belə göz yumuldu. Bu fakt Fransanın artıq bir mədəniyyət ocağı deyil, siyasi qərəz və vandalizm yuvası olduğunu bütün dünyaya göstərdi.

Məktəb, səhiyyə, inflyasiya, qiymət artımı, kütləvi işsizlik və sosial ədalətsizlik kimi problemlər, küçələrin toqquşma meydanına çevrilməsi Fransada Makron hökumətinin bütün idarəetməni itirdiyini göstərir.

Dünyaya demokratiyadan, insan hüquqlarından dərs keçməyə çalışan Fransanın vətəndaşlarına qarşı amansız zorakılıq tətbiq etməsi, daxili sosial böhranı idarə edə bilməməsi onun necə dərin tənəzzüldə olduğunu sübut edir. Bu gün ölkəsini idarə edə bilməyən, xalqının səsinə dəyənəklə susdurən Makron Fransası artıq başqalarına yol göstərən dövlət deyil, öz daxili xaosunda boğulan və böhranın dibinə yuvarlanan bir sistemin bariz nümunəsidir.

Yasəmən MUSAYEVA, "Azərbaycan"

GÜCLÜ VƏ MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN

Müstəqil və çoxvektorlu xarici siyasət: Azərbaycanın geosiyasi manevr imkanları

Azərbaycan yürütdüyü müstəqil və milli maraqlara əsaslanan xarici siyasət ölkəmizə beynəlxalq münasibətlər sisteminə mühüm üstünlüklər qazandırmışdır. Müstəqil xarici siyasət yürütmək yalnız hər hansı təsir mərkəzindən asılı olmaq deyil, eyni zamanda dövlətin öz maraqlarına uyğun qərarlar qəbul etməsi, müxtəlif geosiyasi qütblərlə balanslı münasibətlər qurması və beynəlxalq proseslərdə fəal iştirak etməsi deməkdir. Prezident İlham Əliyevin oktyabrın 2-də Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında xarici siyasətdə bağlı səsləndirilmiş fikirlər Azərbaycanın bu istiqamətdəki siyasətinin əsas prinsiplərini bir daha aydın şəkildə ortaya qoyub.

Müstəqil güc mərkəzləri ilə balanslı əməkdaşlıq siyasəti

Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas xüsusiyyətlərindən biri onun müstəqil xarakter daşıması və ölkənin heç bir geosiyasi düşürgənin tərkib hissəsinə çevrilməməsidir. Azərbaycan öz xarici siyasətini milli maraqları əsasında müəyyənləşdirir. Ölkəmiz heç bir güc mərkəzinin və ya geosiyasi blokun siyasətini avtomatik şəkildə təkrarlamır. Eyni zamanda Azərbaycan müxtəlif qütblərlə münasibətlərini bir-birinə qarşı qoymadan inkişaf etdirir. Bu yanaşma ölkəmizə həm beynəlxalq münasibətlər sisteminə strateji manevr imkanları yaradır, həm də milli maraqlarımızın daha effektiv müdafiəsinə şərait formalaşdırır. Müstəqil xarici siyasətin mühüm nəticələrindən biri də belə siyasət yürüdən ölkə ilə beynəlxalq münasibətlərdə hesablaşılması, onun mövqeyinə diqqət yetirilməsi və proseslərə təsir imkanlarının qəbul edilməsidir. Azərbaycan Çin və ABŞ kimi dünyanı aparıcı güc mərkəzləri ilə strateji tərəfdaşlıq münasibətləri qurması bunun əyani nümunəsidir. Eyni zamanda Azərbaycan Rusiya, Ukrayna, Avropa İttifaqı ölkələri və digər dövlətlərlə əlaqələrdə öz məzmununa və xarakterinə görə fərqlənir. Azərbaycanın Avropa İttifaqının 10 üzvü ilə strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin olması, Almaniya ilə ikitərəfli tərəfdaşlıq üçün strateji gündəlik razılaşdırılması, Çinlə hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq, ABŞ ilə Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası çərçivəsində əlaqələrin genişləndirilməsi göstərir ki, ölkəmiz müxtəlif istiqamətlər üzrə xarici siyasətini uğurla şəxələndirib. Burada əsas məsələ ayrı-ayrı tərəfdaşlıqların bir-birinə alternativ kimi təqdim edilməməsidir. Azərbaycan hər bir istiqamətdə öz milli maraqlarından çıxış edir.

Qlobal dialoq və əməkdaşlıq üçün etimad məkanını

Müstəqil xarici siyasətin Azərbaycanı qazandırdığı digər mühüm üstünlük ölkəmizin ziddiyyət və qarşıdurma qırılardan tərəflər arasında təmasların qurulduğu platformaya çevrilməsidir. Bu cür funksiyaları yerinə yetirmək üçün yalnız coğrafi mövqə kifayət etmir. Bunun üçün dövlətin beynəlxalq tərəfdaşları arasında yüksək etimad və etibarə malik olması vacibdir. Azərbaycan müxtəlif mövqələrdə dayanandan, hətta bir-biri ilə ziddiyyət və qarşıdurma yaşayan tərəflərin təmas qura bildiyi məkana çevrilir. Bu, təsadüfi deyil. Azərbaycanın bütün tərəflərlə münasibətlərində ardıcıl və pragmatik mövqə nümayiş etdirilməsi ölkəmizə qarşı etimadı artırır. Tərəflər bilir ki, Azərbaycan öz milli maraqlarından çıxış edir, pragmatik və balanslaşdırılmış siyasət yürüdüür, kimsəni digərinə qarşı istifadə etdiyi platformaya çevrilmək niyyətində deyil. Bu, ölkəmizin dialoq qurmaq və uzlaşdırıcı imkanlarını genişləndirir. Prezident İlham Əliyevin çıxışında Azərbaycanın bundan sonra daha fəal xarici siyasət yürütməsinin vacibliyini vurğulaması da məhz bu kontekstdə qiymətləndirilməlidir. Azərbaycan yalnız mövcud proseslərə reaksiya verən ölkə kimi çıxış etmir. Ölkəmiz təşəbbüslər irəli sürür, yeni əməkdaşlıq formatlarının formalaşmasında iştirak edir və müxtəlif platformalarda gündəliyin müəyyənləşməsinə töhfə verir. Bu, xarici siyasətdə yeni mərhələnin xüsusiyyətlərindən biridir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin strateji baxışlarına uyğun prinsipial və davamlı xarici siyasət kursu məharətlə davam etdirilir.

Ölkəmizin beynəlxalq platformalarda çəkisi gündən-günə artır

Azərbaycanın müstəqil xarici siyasətinin digər göstəricisi ölkəmizin müxtəlif

beynəlxalq və regional təşkilatlarda yalnız iştirakçı deyil, fəal təşəbbüskar kimi çıxış etməsidir. Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi dövründə nümayiş etdirdiyi fəallıq ölkənin bu platformadakı rolunun və çəkisinin göstəricilərindən biri olub. Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etdiyi dövrdə bu təşkilatın gündəliyinin daha da zənginləşdirilməsi və beynəlxalq proseslərdə rolunun artırılması istiqamətində mühüm təşəbbüslər irəli sürdü. Bu təcrübə göstərdi ki, Azərbaycan daxil olduğu formatlarda, sadəcə, iştirakçı olmaqla kifayətlənmir, həmin platformaların imkanlarından öz maraqları ilə yanaşı, daha geniş beynəlxalq əməkdaşlıq məqsədləri üçün istifadə edir. Azərbaycan müvafiq təşkilatların institusional imkanlarının artırılması və təkmilləşdirilməsi istiqamətində ardıcıl fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın Mərkəzi Asiya Məşvərat görüşlərində iştirakı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində fəallığı və D-8-ə üzvlüyü də ölkənin xarici siyasət coğrafiyasının genişləndiyini göstərir.

Mərkəzi Asiya ilə münasibətlər Azərbaycanın regional rolunun yeni mərhələyə keçdiyini göstərən ən mühüm nümunələrdən biridir. Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ilə münasibətləri artıq yalnız ikitərəfli əlaqələrə məhdudlaşmışdır. 2025-ci ilin noyabrında Daşkənd şəhərində Azərbaycan Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının Məşvərat Görüşü formatına təhviləşdirilən iştirakçı kimi qəbul edilib. Bunun nəticəsində əvvəlki "C5" kimi tanınan format faktiki olaraq Azərbaycanla birlikdə "C6" məkanına qazanıb. Bu hadisənin əhəmiyyəti Azərbaycanın Mərkəzi Asiyada yerləşməsinə baxmayaraq, regionun siyasi, iqtisadi, enerji və neqliyyat əlaqələrində mühüm tərəfdaş kimi qəbul edilməsindədir. Prezident İlham Əliyev 2026-cı il avqustun 23-də Özbəkistana rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan və Mərkəzi Asiyanı "böyük potensiala, eyni zamanda bundan da böyük inkişaf imkanlarına malik vahid geosiyasi və geoikişaf region" kimi xarakterizə edib.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində fəallıq da Azərbaycanın xarici siyasətində ayrıca istiqamətdir. Prezident YAP-ın qurultayında gələn il Azərbaycanla İOT Zirvə Görüşünün keçirilməsinin nəzərdə tutulduğunu bildirərək, ölkənin islam həmrəyliyiylə gücləndirilən məsi istiqamətində birlişdirici rol oynamaq niyyətini diqqətə çəkib. Azərbaycanın dünyəvi dövlət modeli ilə yanaşı, islam dünyası ilə tarixi, mədəni və siyasi əlaqələri bu istiqamətdə ona fərqli diplomatik imkanlar verir. 2027-ci ildə Azərbaycan İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının 16-cı İslam Sammitinə evsahibliyi edəcək və təşkilatə sədrlik edəcək. Bu, Azərbaycanın islam dünyasında çoxtərəfli əməkdaşlığın inkişafına verdiyi töhfələrin və təşkilat daxilində fəal rolunun göstəricilərindən biridir.

Suverenliyimizin tam bərpasından sonra D-8, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində fəaliyyətlər və 2025-ci ildə Xan-kənddə keçirilən Zirvə görüşündə bütün üzv dövlətləri bir araya gətirməsi də Azərbaycanın diplomatik imkanlarını genişləndirən mühüm hadisələrdən biridir. 19 dekabr 2024-cü ildə Qahirədə keçirilən D-8-in XI Zirvə Görüşündə Azərbaycan yekdilliklə təşkilatə üzv seçildi. Bu, D-8-in rəsmi olaraq 15 iyun 1997-ci ildə İstanbulda yaradılmasından sonra ilk genişlənməsi idi. Azərbaycan təşkilatın yarandığı dövrdən sonra ona qəbul edilən ilk yeni üzv oldu. D-8 çərçivəsində enerji, ticarət, neqliyyat, iqlim, kiçik və orta sahibkarlıq və digər sahələrdə əməkdaşlıq imkanları mövcuddur. Azərbaycanın coğrafi mövqeyi isə bu təşkilatın Xəzər və Cənubi Qafqaz istiqamətində əlaqələrinin genişlənməsi üçün əlavə imkan yaradır.

Diplomatiyamızın uğurları

Azərbaycanın 2027-ci ildə MDB çərçivəsində həmsədrliyi öz üzərinə götürməsi və 2028-ci ildə təşkilatə sədrlik etməyə hazır olduğunu bəyan etməsi ölkəmizin çoxtərəfli diplomatiyasında yeni mərhələnin göstəricisidir. Prezident İlham Əliyevin bu təşəbbüsü Azərbaycanın regional əməkdaşlığın gündəliyinin müəyyənləşdirilməsində daha fəal məsuliyyət daşımaq iradəsini nümayiş etdirir.

Uzun illər Ermənistanın işğal siyasətini yaratdığı qarşıdurma mühiti regional əməkdaşlıq imkanlarını məhdudlaşdırdı. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsi bu mühiti dəyişərək qarşılıqlı faydalı münasibətlərin inkişafı üçün yeni siyasi zəmin yaradıb. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin silsilə stratejiyasının məhiyyətini əldə olunmuş hərbi-siyasi nəticələrin dayanıqlı sülhə, iqtisadi əməkdaşlığa və regional etimada çevrilməsi kimi qiymətləndirmək olar. Kommünikasiyaların açılması və ticarət əlaqələrinin inkişafı sülhün praktik faydalarını gücləndirən mühüm vasitələrdir.

Azərbaycanın TDT və CICA çərçivəsində sədrlik təcrübəsi, 2027-ci ildə Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının Məşvərat Görüşünə sədrlik etməsi ölkəmizin müxtəlif əməkdaşlıq məkanlarından artan rolunu göstərir. Həminçinin 2027-ci ildə İslam Zirvə Konfransının 16-cı sessiyasının, 2028-ci ilin mayında isə Avropa Siyasi Birliyinin Zirvə görüşünün Azərbaycanla keçirilməsi Bakının beynəlxalq dialoq məkanı kimi mövqeyini möhkəmləndirir.

Bu proseslər Prezident İlham Əliyevin milli maraqlara əsaslanan, müstəqil və çoxşəxli xarici siyasətinin nəticələri kimi dəyərləndirilə bilər. Müxtəlif siyasi və coğrafi platformalarda fəallıq Azərbaycanı tərəfdaşlıq əlaqələrini şəxələndirmək, diplomatik manevr imkanlarını genişləndirmək və ortaq maraqlar ətrafında əməkdaşlığa töhfə vermək imkanını verir. Sədrlik və evsahibliyi funksiyalarının strateji əhəmiyyəti də məhz onların konkret təşəbbüslərə, razılaşmalarla və davamlı əməkdaşlıq mexanizmlərinə çevrilməsidir.

Bütün bunlar Azərbaycanı beynəlxalq gündəliyin formalaşmasına töhfə verən, regional proseslərə təsir göstərən və müxtəlif tərəfdaşlar arasında dialoq təşviq edən fəal orta güc kimi seciyyələndirməyə əsas verir. Ölkəmizin bu mövqeyini gücləndirən başlıca amil suveren qərarvermə qabiliyyətinin sülh təşəbbüsləri, iqtisadi bağ-lantılar və ardıcıl diplomatik fəaliyyətlə tamamlanmasıdır.

Azərbaycan öz maraqlarını təmin etməklə paralel əməkdaşlıq imkanlarını da genişləndirir

Bütün bu proseslər Azərbaycan xarici siyasətinin yalnız ayrı-ayrı dövlətlərlə münasibətlər sisteminə ibarət olmadığını göstərir. Azərbaycan öz maraqlarına uyğun olan müxtəlif formatlara qoşular, zəruri hallarda yeni əməkdaşlıq mexanizmlərini yaradılmasına təşəbbüs göstərir və mövcud platformaların daha da canlandırılmasına səbəb olur. Burada məqsəd yalnız Azərbaycanın beynəlxalq çəkisini artırmaq deyil. Eyni zamanda ölkəmizin yerləşdiyi regionda və daha geniş coğrafiyada sabitlik, əməkdaşlıq və qarşılıqlı fayda prinsiplərinin möhkəmləndirilməsinə şərait yaratmaq və töhfə verməkdir. Azərbaycanın qarşıdakı dövrdə xarici siyasətdə daha fəal olması ölkənin artan iqtisadi, siyasi və hərbi imkanları ilə də uzlaşır. Bu gün Azərbaycanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri əldə edilmiş mövqələri qorumaqla yanaşı, onları yeni təşəbbüslərlə daha da gücləndirməkdir. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan heç bir düşürgəyə qoşulmadan bütün qütblərlə əməkdaşlıq yarıda və milli maraqlarını müdafiə edə bilər. Azərbaycan coğrafi, iqtisadi və diplomatik üstünlüklərini regional əməkdaşlığın genişləndirilməsinə yönəltmişdir. Məhz bu müstəqil xətt ölkəmizin beynəlxalq münasibətlər sisteminə özünəməxsus mövqeyini qorumasına və gələcəkdə proseslərə təsirini artırmasına imkan verəcəkdir. Tərəfdaşlıq asılılığı, əməkdaşlıq isə himayədarlığa çevrilməyəcəkdir. Azərbaycan öz xarici siyasət prioritetlərini müstəqil inkişaf etməkdə və ardıcıl həyata keçirməkdə prinsipiallığı davam etdirəcəkdir.

Rizvan NƏBİYEV,
Milli Məclisin deputatı

Müasir dövrdə dövlət suverenliyi anlayışı əvvəlki dövrlərlə müqayisədə daha geniş məzmun kəşb edir. Klassik siyasət-fəlsəfi yanaşmada suverenlik hakimiyyətin aliliyi, müstəqilliyi və dövlətin öz ərazisində hakimiyyət həyata keçirmək hüququ ilə əlaqələndirilirdi. Lakin globallaşma, informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı, rəqəmsallaşma, kiberməkanın genişlənməsi və s.üni intellektin ictimai həyatın müxtəlif sahələrinə daxil olması suverenlik anlayışına yeni ölçülər əlavə etmişdir.

Suverenlik daha çox hüquqi təmin kimi qarşıya çıxsa da, onun fəlsəfi mənası daha dərin köklərə söykənir. Fəlsəfi baxımdan suverenlik yalnız dövlətin sərhədləri daxilindəki ali hakimiyyət deyil, həm də insan iradəsinin, kollektiv mənliliyin və əzadlığın təzahürüdür. Suverenlik konstitusiyası və beynəlxalq hüququn dövlət hakimiyyəti ilə bağlı əsas anlayışlarından birini təmsil edir. Müasir dövrdə suverenlik yalnız dövlətin ərazi bütövlüyünün və siyasi müstəqilliyinin təmin edilməsi ilə məhdudlaşmır. Qeyd etdiyim kimi, globallaşma, informasiya kommunikasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı, rəqəmsal informasiya məkanının genişlənməsi, s.üni intellektin ictimai münasibətlərə nüfuz etməsi, hibrid təhdidlərin artması və informasiya müharibələrinin yeni formalarının meydana çıxması suverenlik anlayışının məzmununa yeni elementlər gətirmişdir.

Ənənəvi yanaşmada suverenlik dövlətin öz ərazisində ali hakimiyyətə malik olması və xarici münasibətlərdə müstəqil fəaliyyət göstərməsi konseptual bazaya təsir edən dəyişikliklərə üzələmişdir. Suverenlik anlayışını hüquqi baxımdan təhlil etdikdə o, beynəlxalq hüquqda dövlətlərin bərabərliyini təmin etsə də, müasir dövrdə məhdudlaşdırılır. Qanunvericilik və icraedici səlahiyyətlər, eləcə də məhkəmə hakimiyyətini özündə ehtiva edən konstitusiyaların hüquqları baxımından suverenlik dövlətin konstitusiyasına əsasən həyata keçirilən ali hakimiyyətin atributudur. Ümumi mənada isə suverenlik anlayışına iki mövqədən yanaşılmalıdır: xalqın suverenliyi və dövlət suverenliyi. Xalqın suverenli-

konseptual bazaya təsir edən dəyişikliklərə üzələmişdir.

Azərbaycanın bərpa olunmuş dövlət suverenliyinə fəlsəfi-hüquqi baxış

kimi izah edilirdi. Lakin XXI əsrdə dövlətin sərhədlərinin fiziki baxımdan qorunması ilə yanaşı, cəmiyyətin informasiya və ideoloji məkanının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi də suverenliyin mühüm şərtlərindən birinə çevrilmişdir. Bu baxımdan Azərbaycan Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevin 2 oktyabr 2026-cı ildə YAP-ın VIII Qurultayında etdiyi çıxış xüsusi elmi və siyasi əhəmiyyət daşıyır. Prezidentin çıxışında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpasından sonrakı yeni tarixi mərhələni seciyyələndirmiş, dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, hərbi potensial, informasiya mühiti, təhsil, və tənərvərlik və ideoloji təhlükəsizlik məsələlərini vahid strateji yanaşmada təqdim etmişdir.

Dövlət başçısının çıxışında xüsusi diqqətçəkən müddəalardan biri ideoloji təhlükəsizliyin fiziki təhlükəsizliklə müqayisədə əhəmiyyətinin vurğulanmasıdır. Belə ki, ideoloji risklərin dövlət sərhədlərinin tanımadığı, onların internet, kiberməkan və s.üni intellekt mühitində yayılmaı bildiyi qeyd edilmişdir. Bu yanaşma göstərir ki, müasir dövlətin təhlükəsizlik konsepsiyası yalnız hərbi və fiziki təhlükələrin qarşısının alınmasına deyil, həm də cəmiyyətin ideoloji dayanıqlılığının formalaşdırılmasına əsaslanmalıdır.

Azərbaycan Konstitusiyasının preambulasında xalqın suveren hüququndan istifadə etməklə dövlət müstəqilliyinin, suverenliyin və ərazi bütövlüyünün qorunması, demokratik quruluşun, vətəndaş cəmiyyətinin və hüquqi dövlətin təmin edilməsi əsas məqsədlər sırasında müəyyən edilmişdir. Konstitusiyanın 1-ci maddəsində, dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi Azərbaycan xalqıdır. 2-ci maddə isə xalqın sərsəb və müstəqil şəkildə öz müqəddəratını həl etmək və idarəetmə formasını müəyyən etmək hüququnu onun suveren hüququ kimi təsbit edir.

Tarixə ekskursiya etsək görərik ki, insanlar daim həyat fəaliyyətlərini davam etdirmək üçün dövlət hakimiyyətini, onun sahibini müəyyən etməyə çalışmışlar. Hazırda suverenliyin hakimiyyətin xarakterik xüsusiyyəti olması da bununla əlaqədardır. Bu, anlayış olaraq yaranasa da, konseptual bazaya sahibdir. Konsepsiya olaraq Jan Bodendən təfərriflənlənib hazırlanmışdır. Klassik suverenlik nəzəriyyəsi suverenliyin konseptual bazasını təşkil edir. Müasir dövrdə isə suverenlik anlayışı köklü dəyişmə prosesindədir. Bu transformasiyanın səbəbi XX əsrdə dayanır. Çünki keçən əsrdə dünyamız

bütün ərazilərimizdə suverenliyimiz bərpa olundu. Bu, Azərbaycan Konstitusiyasının 11-ci maddəsində yer alan dövlətin ərazi bütövlüyünün təxəvülməzliyi prinsipinin praktiki realılığıdır. 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində işğal altında olan torpaqlar azad edildi. Bu, dövlətin suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpasından dönüş nöqtəsi oldu. Bu dönüş nöqtəsinin hüquqi bazasını XXI əsrin ilk kapitulyasiya aktı hesab edilən 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyənət təşkil edir. Ermənistan bu aktla kapitulyasiya şərtlərini qəbul edən ölkə kimi tarixə düşdü.

Bununla da Azərbaycan xalqı Ulu Öndərin müqəddəs vəsiyyətinə əməl etdi və öz torpaqlarını işğaldan azad edərək Heydər Əliyev ideyalarının tənənəsini bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Xalqımız ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəlində Ulu Öndərin qətiyyəti və dərin zəkası ilə siyasi böhrandan necə xilas olmuşdusa, bu əsrin əvvəllərində də məhz Ümummillili Liderimizin siyasi kursunu və inkişaf strategiyasını inamla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin gərgin səyləri və yenilməz iradəsi sayəsində 30 illik erməni işğalına son qoydu. Bu tarixi hadisə bir daha göstərdi ki, Heydər Əliyevin dövlətçilik məktəbi hər zaman olduğu kimi, bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır və ölkəmizin daha

edilməsində ölkə səviyyəsində tarixi il kimi kollektiv yaddaşda saxlanılmasına yönələn tədbirlərin keçirilməsinə şərait yaratmışdır.

2 oktyabr 2026-cı ildə keçirilmiş YAP-ın VIII Qurultayı Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tam bərpasından sonrakı yeni siyasi mərhələdə keçirilən mühüm ictimai-siyasi hadisə oldu. Prezident İlham Əliyev çıxışında qeyd etdi ki, qurultay Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etməsindən sonra yeni ictimai-siyasi və geosiyasi vəziyyətdə keçirilir. Bu müddəda suverenliyin Azərbaycan dövlətçiliyi üçün artıq yalnız strateji məqsəd deyil, yeni siyasi reallığın əsası kimi nəzərdən keçirildiyini göstərir. Prezident İlham Əliyevin çıxışında 2020-ci il İkinci Qarabağ müharibəsində əldə edilmiş Zəfər və 2023-cü ilin sentyabr hadisələri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpası kontekstində qiymətləndirilir.

Burada elmi baxımdan diqqət yetirilməli əsas məsələ ondan ibarətdir ki, ərazi bütövlüyünün bərpası suverenliyin yalnız hüquqi-ərazi tərəfini təşkil edir. Suverenliyin davamlı olması üçün dövlətin siyasi, iqtisadi, informasiya, mədəni və ideoloji dayanıqlılığı da təmin edilməlidir. Dövlət başçısının çıxışında məhz bu yanaşmanın izlərini görmək mümkündür. Çıxışda Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi, hərbi potensialı, xarici siyasətdə müstəqil mövqeyi və informasiya məkanının qorunması bir-biri ilə əlaqli məsələlər kimi təqdim olunur. Bu yanaşma müasir suverenlik anlayışının kompleks xarakter daşıdığını göstərir.

Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayında Prezident İlham Əliyevin çıxışı Azərbaycanın suverenliyinin tam bərpasından sonrakı yeni tarixi mərhələnin mühüm siyasi-strateji istiqamətlərini müəyyənləşdirən proqramdır. Çıxışın fəlsəfi və sosioloji təhlili göstərir ki, müasir şəraitdə suverenlik yalnız ərazi bütövlüyü və siyasi müstəqilliklə məhdudlaşmır.

Suverenlik fəlsəfi baxımdan insan iradəsinin və kollektiv kimliyin təzahürü olaraq hüquqi və siyasi strukturların əsasını təşkil edir. Tarixi inkişaf boyu müstəqilliklər tərəfindən müxtəlif formalarda izah edilmiş bu anlayış müasir dövrdə insan hüquqları və elmi-texnoloji inkişaf kimi çağırışlarla qarşı-qarşıyadır. Azərbaycan kontekstində isə suverenlik milli iradənin və ərazi bütövlüyünün bərpası ilə özünün fəlsəfi əhəmiyyətini bir daha göstərmişdir. Hazırda Azərbaycan Respublikası Cənubi Qafqazın strateji və siyasi baxımdan mühüm dövlətlərdən biri kimi suverenliyi bərpa etməkdə və onu beynəlxalq aləmdə tanıtmışdır. İstər xalq suverenliyi, istərsə də dövlət suverenliyi hüquqa əsaslanan münasibətlər çərçivəsində demokratik cəmiyyətin təşkilatı və inkişafına xidmət etməlidir. Bu iki suverenliyin harmonik sintezi xalqı hakimiyyətə, hakimiyyəti isə xalqa yaxınlaşdırmaqla, xalqın siyasi iradəsi ilə dövlətin siyasi iradəsinə ümumi məqsədlər ətrafında uzlaşdırılmalıdır. Azərbaycan Respublikası bu harmonik sinteze ən yüksək səviyyədə nail olmuş güclü bir dövlətdir. Azərbaycanın suverenliyi Konstitusiyaya ilə təsbit olunub, qanunların aliliyi və milli maraqların qorunması ilə təmin edilir.

Beləliklə, müasir Azərbaycan üçün suverenliyin qorunmasının yeni mərhələsi suveren dövlət quruculuğuna sosial, ideoloji, informasiya və intellektual əsaslarının daha da möhkəmləndirilməsinin tələb edən. Bu prosesdə elm, təhsil və fəlsəfi-sosioloji tədqiqatlar xüsusi rol oynayır.

Məhz buna görə AMEA Fəlsəfi və Sosiologiya İnstitutunun "Suverenlik və ideoloji təhlükəsizliyin təminatında fəlsəfinin və sosiologiyanın vəzifələri" mövzusunda elmi-nəzəri konfrans keçirməsi müasir Azərbaycanın dövlətçilik və ictimai inkişaf gündəliyi baxımından mühüm elmi əhəmiyyət daşıyır. Suverenliyi qorumaq bir kimi ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin tam bərpa olunduğuna, 2025-ci ildə Konstitusiyamızın qəbul edilməsindən 30-cu və Vətən müharibəsində qələbəmizin 5-ci ildönümünü nəzərdə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Konstitusiyanın 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq 2025-ci il Azərbaycan Respublikasında "Konstitusiyası və Suverenlik İli" elan etmişdir. Bu addım suverenliyimizin tam bərpa

Habil QURBANOV,
AMEA Fəlsəfi və Sosiologiya İnstitutunun Fəlsəfi-hüquqi təlimlər və suverenlik şöbəsinin müdiri,
hüquq üzrə elmlər doktoru, professor

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində dövlətlərin uğurlu mövqeyinin formalaşması daha çox zəngin, dinamik və tarazlı xarici siyasətdən asılıdır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən xarici siyasət ölkəmizin milli maraqlarının qorunmasına, suverenliyinin möhkəmləndirilməsinə və beynəlxalq nüfuzunun artırılmasına yönəlib.

Bu siyasət praqmatizm, çoxvektorlu yanaşma və qarşılıqlı fayda prinsipləri əsasında qurulub. Digər tərəfdən, ölkəmizin təkcə regionda deyil, onun hədəflərindən kənarda olan proseslərə də təsir və nüfuz edə bilən geosiyasi vahidə çevrilməsi dövlətimizə bir sıra global hadisələrin vacib aktoru qismində çıxış etməyə imkan verir.

Bakıda keçirilən Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) VII Zirvə Görüşü regional təhlükəsizlik və global əməkdaşlıq xəritəsində mühüm tarixi mərhələyə çevrildi. Paytaxtımızın evsahibliyi etdiyi bu mötəbər sammit Azərbaycanın beynəlxalq diplomatiya arenasında artan nüfuzunu, Şərqlə Qərbarasında sarsılmaz strateji körpü rolunu və nəqliyyat-logistika qovşağı kimi global əhəmiyyətini növbəti dəfə bütün dünyaya nümayiş etdirdi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi və dərinməzmunlu strateji cəhəsi ilə yadda qalan Bakı Zirvəsi geosiyasi gərginliklərin artdığı müasir dövrdə sülhün, ərazi bütövlüyünün və sivilizasiyalararası dialoqun əsas hərəkətverici qüvvəsi olduğunu bir daha təsdiqlədi. Sammit çərçivəsində qəbul edilən qərarlar, o cümlədən yeni üzvlərin qəbulu və Azərbaycanın təşkilatə sədrliyinin uzadılması Asiya qitəsinin gələcək inkişaf modelini formalaşdıran unikal bir platforma rolunu oynadı.

Azərbaycan Prezidenti VII Zirvə Görüşündə səsləndirdiyi fikirlərlə beynəlxalq hüququn nüfuzu, müharibə cinayətlərinə görə məsuliyyət, beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti və sülhün gələcək təleyi kimi fundamental məsələlər üzrə ən aktual çağırışları bütün dünyanın diqqətinə çatdırmış oldu. Dövlətimizin başçısının fikirlərinin əsasını bir prinsip təşkil etdi: ədalətli və davamlı sülh üçün keçmişdə bağ vermiş hadisələrə hüquqi-siyasi qiymət verilməli, cinayətlərin cəzasız qalmasına imkan yaradılmamalı, beynəlxalq hüquq isə bütün dövlətlərə münasibətdə eyni meyarlarla tətbiq olunmalıdır.

Cinayət cəzasız qalmamalı, tarixi məsuliyyət unudulmamalıdır

Cəzasızlıq problemi və tarixi məsuliyyət dünyamızın bu günü və gələcəyi üçün son dərəcə mühüm məsələdir. Xalqımız bu problemi uzun illər ərzində öz tarixində, tələyində yaşayıb. Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinin mahiyyətinə nəzər saldıqda onun yalnız ərazi mübahisəsindən ibarət olmadığını hər kəs görə bilər. Onliklər ərzində davam etmiş işğal, yüz minlərlə azərbaycanlının doğma yurdlarından didərgin düşməsi, şəhər və kəndlərin dağıdılması, mülki əhalinin üzəldiyi faciələr münaqişənin humanitar və hüquqi nəticələrini müəyyənləşdirən əsas amillər olub. Prezident İlham Əliyevin çıxışında Ermənistanın əvvəlki rəhbərlərinin məsuliyyəti məsələsinə xüsusi vurğulanması, o ölkənin hər iç keçmiş prezidenti və onların tərəfdarlarının xalqımıza qarşı törədimiş əməllərə görə hələ də layiq olduqları cəzayı almadıqlarını xatırlatması heç də təsadüfi deyil. Bu fikirlər münaqişənin siyasi rəhbərlik səviyyəsində məsuliyyət məsələsinin Azərbaycan gündəliyində qalmaqda davam etdiyini göstərir.

Məsələnin mahiyyəti yalnız ayrı-ayrı şəxslərin taleyi ilə məhdudlaşmış və burada daha geniş sual dayanır: dövlətlərin rəhbərliyində olmuş şəxslərin qərarları nəticəsində minlərlə insanın həyatı dəyişirsə, yaşayış məntəqələri dağıdılsa və bütün nəsilər doğma torpaqlarından məhrum edilirsə, belə əməllərə görə məsuliyyət hansı mexanizmlərlə təmin olunmalıdır? Beynəlxalq hüququn əsas məqsədlərindən biri məhz bu suala cavab verməkdir. Müharibə cinayətləri, insanlığa qarşı cinayətlər və digər ağır hüquq pozuntuları siyasi məqsədlərlə əsaslandırılı bilməz. Bununla belə, konkret şəxslərin cinayət məsuliyyəti hüquqi prosedurlar, sübutlar və məhkəmə qərarları əsasında müəyyənləşdirilməlidir.

Azərbaycanın mövqeyinə görə, uzun illər ərzində münaqişənin ağır

İlham Əliyevdən global çağırış

Tarixi məsuliyyət, beynəlxalq hüquq və davamlı sülh

nəticələrinə baxmayaraq, Ermənistanın əvvəlki siyasi rəhbərliyinin məsuliyyət məsələsinin beynəlxalq səviyyədə həll edilməməsi cəzasızlıq mühitini gücləndirib. Belə bir mühit isə yalnız keçmişin ədalət hissənə zərər vurmur, həm də gələcəkdə oxşar hadisələrin təkrarlanması riskini artırır.

Hazırda diqqətcəkən digər mühüm məqam Ermənistanın 2018-ci ildən sonrakı siyasi rəhbərliyinin fəaliyyəti xüsusundadır. Qonşu ölkədə siyasi hakimiyyətin dəyişməsi öz-özlüyündə dövlət siyasətinin mahiyyətində dəyişiklik yaratmayıb. Bu istiqamətdə əsaslı dəyişiklik üçün siyasi ritorika ilə real addımlar arasında uyğunluq olmalıdır. Ermənistanın indiki rəhbərliyinin 2019-cu ildə Xankəndidə səsləndirdiyi "Qarabağ Ermənistandır və nöqtə" bəyanatı da unudulmayıb. Həmin dövrdə Ermənistanın müdafiə naziri tərəfindən səsləndirilən "yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə" fikri və s. bu kimi nümunələr də Azərbaycanın yanaşmasında diqqətdən kənarda qalmır və belə bir zərurəti aktuallaşdırır ki, daimi, dayanıqlı sülhün təmin olunmasından ötrü yalnız danışıqlar masasında iştirak etmək kifayət deyil, dövlətin siyasi bəyanatları və praktiki davranışı da sülh məqsədinə uyğun olmalıdır.

Münaqişələrin həllində etimadın rolu böyükdür. Ancaq etimad yalnız bəyanatlar vasitəsilə formalaşmır. O, tərəflərin bir-birinin suverenliyinə hörmət etməsi, əldə olunmuş razılaşmalara əməl etməsi və gələcək qarşılıqlı riskləri aradan addımlar atması ilə möhkəmlənir.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpasından sonra regionda yaranmış yeni realıq da bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. İndi əsas məsələ münaqişənin nəticələrini geri çevirməyə yönəlmiş yanaşmalardan uzaqlaşmaq və dövlətlərarası münasibətləri qarşılıqlı suverenlik və təhlükəsizlik prinsipləri üzərində qurmaqdır.

Beynəlxalq təşkilatların nüfuzu sınaq qarşısında

Prezident İlham Əliyev Avropa Şurasını və Avropa Parlamentini beynəlxalq münasibətlərdə anarxizmə və atavizmin iki nümunəsi kimi xarakterizə etdi. Bu qiymətləndirmə beynəlxalq təşkilatların münaqişə dövründəki qeyri-obyektiv, özlərini nüfuzdan salan fəaliyyətlərindən irəli gəlir. Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal altında saxladığı, mülki əhalinin ağır nəticələrə üzəldiyi və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icra olunmadığı uzun illər ərzində beynəlxalq təşkilatların reaksiyası gözənlənən səviyyədə deyildi. Beynəlxalq münasibətlər sistemində təşkilatların nüfuzu qəbul etdikləri sənədlərin sayından çox həmin sənədlərin real nəticələrə gətirib çıxarması ilə ölçülür. Əgər beynəlxalq qurumlar münaqişələrin qarşısını almaq, işğalın dayandırılması və mülki əhalinin müdafiəsi ilə bağlı qərarlar qəbul edərlərsə, bu qərarların icrası üçün təsiri vasitələr də mövcud olmalıdır. Əks halda hüquqi sənədlər siyasi bəyanat səviyyəsində qalacaq və onların yaratmalı olduğu çəkirdirici təsir zəifləyəcək, necə ki, ATƏT-in keç-

miş Minsk qrupunun fəaliyyətində bu acı təcrübəni uzun illər yaşadıq. Münaqişənin həlli məqsədilə yaradılmış vasitəçilik mexanizminin böyük bir müddət ərzində nəticə əldə edə bilməməsi mövcud beynəlxalq yanaşmanın səmərəsizliyini nümayiş etdirdi.

Bununla yanaşı, beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti barədə qiymətləndirmələr aparılarkən onların mandatlarını, qərarvermə mexanizmlərini və üzv dövlətlər arasındakı siyasi fikir ayrılıqlarını da nəzərə almaq vacibdir. Bu amillər tənqidi aradan qaldırmır, lakin problemin səbəblərini daha dəqiq anlamağa kömək göstərir. Əsas sual isə dəyişməz qalır ki, beynəlxalq hüququn prinsipləri bütün dövlətlər üçün eyni dərəcədə işləmədikdə həmin sistem inamı necə qorumaq olar?

Prezidentin çıxışında Azərbaycana qarşı hərbi cinayətlərdə ittiham olunan şəxslər üzərində Bakıda keçirilmiş məhkəmə prosesi ilə bağlı səsləndirilən fikir də diqqət çəkib. Cənab İlham Əliyev bu prosesi mahiyyətinə və formasına görə Nürnberq tribunali-nə analoq adlandırdı. Müqayisənin siyasi mənası aydındır: Azərbaycan dövləti münaqişə dövründə baş vermiş ağır hadisələrə hüquqi qiymət verilməsini, məsul şəxslərin məhkəmə qarşısına çıxarılmasını və cəzasızlıq dövrünün başa çatmasını tarixi ədalət bərpasının mühüm hissəsi sayır.

Məlumdur ki, İkinci Dünya müharibəsindən sonra yaradılmış Nürnberq tribunali beynəlxalq cinayət hüququnun inkişafında mühüm mərhələ olmuşdu. Tribunalın əsas prinsiplərindən biri dövlət adından hərəkət edən şəxslərin beynəlxalq hüquq qarşısında fərdi məsuliyyət daşıya bilməsidir. Vəzifə, siyasi status və ya dövlət maraqları ağır cinayətləri avtomatik şəkildə məsuliyyətdən azad etmir.

Bakıdakı məhkəmə prosesinin Nürnberq tribunali ilə müqayisəsi də məhz məsuliyyət ideyasına diqqət çəkir. Azərbaycanın mövqeyinə görə, uzun illər davam edən münaqişə nəticəsində törədilmiş ağır əməllər hüquqi qiymətini almalı, zərərçəkənlərin ədalət tələbi nəzərə alınmalıdır. Eyni zamanda hər bir məhkəmə prosesinin beynəlxalq hüquq baxımından legitimliyi konkret ittihamlar, sübutlar, müdafiə hüququ və məhkəmə təminatları əsasında nəzərdən keçirilməlidir. Elə məhkəmə araşdırmalarının əhəmiyyəti də budur ki, müharibənin siyasi nəticələri ilə yanaşı, fərdi məsuliyyət məsələsi hüquqi müstəvidə həllini tapmalıdır. Bu, gələcəkdə oxşar cinayətlərin qarşısını almaq baxımından da mühüm prinsipdir.

Qisas yox, sülh

Prezident İlham Əliyevin çıxışında məənvi məzmun baxımından ən diqqətcəkən fikirlərdən biri də Azərbaycan qələbədən sonra qisas yolu seçməməsi ilə bağlıdır. Dövlətimizin başçısı bir daha bütün dünyanın diqqətinə çatdırdı ki, Azərbaycan xalqımıza bu qədər əzab vermmiş barbarların və uşaq qatillərinin səviyyəsinə enməyib. Bu fikir münaqişənin tarixinə həm də məənvi seçim baxımından yanaşmağa imkan verir. Müharibə insanlara dərin ağrı, itkilər verir. Uzun illər doğma yurdlarından ayrı düşən insanların, yaxınlarını itirmiş ailələrin yaşa-

dıqları faciələr cəmiyyətin kollektiv yaddaşında qalır. Belə şəraitdə qisas hissinin yaranması başadüşüldür. Lakin dövlətin gələcək siyasəti yalnız keçmişdə yaşanmış ağrıların diktəsi ilə müəyyən edilə bilməz. Müharibənin başa çatmasından sonra əsas məsələ təhlükəsizliyin təmin edilməsi, hüquqi məsuliyyətin müəyyənləşdirilməsi və yeni qarşılıqlı münasibətlərin qurulmasıdır.

Prezidentin vurğuladığı yanaşma da qisasla hüquqi məsuliyyət arasında fərq qoyulması baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir. Qisas kollektiv cəzalandırmaya və yeni düşmənçiliyə yol açır. Hüquqi məsuliyyət isə konkret şəxslərin konkret əməllərinə görə müəyyən edilmiş prosedurlar əsasında qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur. Bu fərq müharibədən sonrakı cəmiyyətlərin gələcəyi üçün çox vacibdir. Bir xalqın öz ağrısını və tarixi yaddaşını qoruması ilə başqa bir xalqa qarşı kollektiv düşmənçilik yara- xalmaz eyni şey deyil. Hələbə ağır cinayətlərə görə məsuliyyət tələb etməkdə bütöv bir xalqın günahlandırılması anlamına gəlməməlidir.

Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsindən sonra sülh gündəliyini irəli sürməsi bu baxımdan ayrıca önəm daşıyır. Hərbi qələbə münaqişənin bir mərhələsini başa çatdırır, lakin davamlı sülhün qurulması daha uzunmüddətli siyasi iradə, qarşılıqlı öhdəliklər və etimad tələb edir. Sülhün qorunması üçün keçmiş unutmaq tələb olunmur, əksinə, burada tarixi yaddaşın hüquqi məsuliyyət və gələcəyə yönəlmiş siyasətlə uzlaşdırılması vacibdir.

Prezidentin çıxışında beynəlxalq sistem gələcəyi ilə bağlı səsləndirdiyi ən mühüm tezislərdən biri BMT Təhlükəsizlik Şurasının və digər beynəlxalq təşkilatların qəbul etdikləri qərar və qətnamələrin icrasını təmin edən mexanizmlərin yaradılması ilə bağlıdır. Dövlətimizin başçısının mövqeyinə görə, bu cür mexanizmlər hazırlanmayana qədər müharibələr və münaqişələr davam edəcək, yeni qarşılıqlı meydan çıxacaq. Bu fikir Azərbaycanın münaqişə təcrübəsindən çıxardığı əsas nəticələrdən birini ifadə edir. BMT Təhlükəsizlik Şurası 1993-cü ildə qəbul etdiyi 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələrdə Azərbaycan ərazilərini işğal ilə bağlı məsələlərə toxunmuşdu. Lakin həmin qətnamələrin tələblərinin icra edilməməsi münaqişənin uzun illər davam etməsinin əsas səbəblərindən biri olaraq qaldı. Burada beynəlxalq münasibətlər sisteminin belə bir fundamental ziddiyyəti üzə çıxır ki, dövlətlərin ərazi bütövlüyü və suverenliyini qorumaq məqsədilə qəbul edilən qərarlar onların icrasını təmin edən siyasi iradə və təsiri mexanizmlər olmadıqda gözənlənən nəticəni vermir.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarının icrası məsələsi isə mürəkkəb institusional çərçivəyə malikdir. Şuranın səlahiyyətləri, üzv dövlətlərin öhdəlikləri, daimi üzvlərin mövqeləri və beynəlxalq siyasi münasibətlər qərarların həyata keçirilməsinə təsir göstərir. Buna görə də məsələ yalnız yeni qətnamələrin qəbulundan ibarət deyil, mövcud hüquqi normaların tətbiqi üçün siyasi və institusional imkanların gücləndirilməsi də vacibdir.

Azərbaycanın təcrübəsi göstərir ki, beynəlxalq vasitəçilik münaqişənin həllində əhəmiyyətli rol oynaya bilər, lakin onun nəticəsi tərəflərin öhdəliklərinin yerinə yetirilməsindən və beynəlxalq ictimaiyyətin ardıcıl mövqeyindən asılıdır. Uzunmüddətli və nəticəsiz danışıqlar isə mövcud problemlərin dərinləşməsinə, yeni gərginlik ocaqlarının yaranmasına şərait yaradır.

Beynəlxalq hüququn nüfuzunu qorumaq üçün bütün dövlətlərin eyni prinsiplərə əməl etməsi, hüquq pozuntularına selektiv yanaşmanın qarşısının alınması və qərarların icrası üçün real imkanların yaradılması vacibdir. Əks halda beynəlxalq sistemin çəkirdirici gücü zəifləyir və güc təbiiqinə meyilli aktorlar siyasi məqsədlərinə hüquq normalarını pozmaqla nail ola biləcəklərini düşünə bilərlər.

Ədalət sülhün şərtidir

Məlumdur ki, Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsi Cənubi Qafqazda yeni siyasi realıq yaradır. Lakin münaqişənin hərbi mərhələsinin başa çatması onun bütün nəticələrinin aradan qalxması demək deyil. Davamlı sülh üçün dövlətlərarası münasibətlərin hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsi, sərhədlərin müəyyənləşdirilməsi, kommunikasiya əlaqələrinin inkişafı və qarşılıqlı etimadın artırılması tələb olunur.

Cənab İlham Əliyevin çıxışında səslənən tezislər bu məsələlərə daha geniş çərçivədən baxmağa imkan verir. Burada söhbət yalnız Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərindən gəlmir. Söhbətin mövzusu həm də beynəlxalq hüququn işləkliyi, münaqişələrin qarşısının alınması və dövlətlərin öz öhdəliklərinə münasibəti haqqında global müzakirələrdir.

Tarixi təcrübə göstərir ki, müharibənin nəticələri siyasi razılaşmalarla rəsmiləşdirilə bilər, lakin cəmiyyətlər arasında etimadın bərpası daha mürəkkəb və uzun zaman tələb edən prosesdir. Bunun üçün bir tərəfdən tarixi hadisələrin yaddaşda saxlanması və hüquqi qiymətləndirilməsi, digər tərəfdən isə gələcək nəsillərin qarşılıqlı münasibəti vacibdir.

Azərbaycanın mövqeyindən çıxış etdikdə bu prosesin əsas şərtləri ərazi bütövlüyünə hörmət, müharibə cinayətlərinə görə məsuliyyət, beynəlxalq qərarların icrası və sülh öhdəliklərinin yerinə yetirilməsidir. Ermənistanla münasibətlərin gələcəyi də böyük ölçüdə bu prinsiplərin nə dərəcədə təmin edildiyindən asılı olacaq.

Beynəlxalq ictimaiyyət üçün isə Azərbaycanın təcrübəsi daha ümumi bir sual ortaya qoyur: eyni beynəlxalq hüquq pozuntularının vaxtında və effektiv şəkildə cavablandırılması, yeni münaqişələrin qarşısını almaq üçün hansı vasitələrdən istifadə edilməlidir? Bu sualın cavabı bütövlükdə beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin gələcəyi baxımından əhəmiyyətlidir.

Prezident İlham Əliyevin AQEM-in VII Zirvə Görüşündəki çıxışının əsas xətti tarixi məsuliyyət, beynəlxalq hüquq və davamlı sülh anlayışlarının bir-biri ilə əlaqəli olduğunu göstərir. Dövlət başçısının səsləndirdiyi fikirlər Azərbaycanın uzunmüddətli münaqişədən sonra formalaşmış mövqeyinə, beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətinə dair tənqidlərini və gələcək üçün irəli sürdüyü prinsipləri əks etdirir. Bu yanaşmaya görə, sülh yalnız silahların susması ilə ölçülə bilməz. Onun davamlılığı hüquqi öhdəliklərin yerinə yetirilməsindən, cinayətlərin cəzasız qalmasından, dövlətlərin suverenliyinə hörmətdən və beynəlxalq qərarların icrasından asılıdır.

Azərbaycan xalqının müharibə dövründə üzəldiyi itkilər və ağrıları tarixi yaddaşın ayrılmaz hissəsidir. Lakin gələcəyin qurulması üçün bu yaddaşın hüquqi məsuliyyət və sülhün qorunması məqsədilə uzlaşdırılması mühüm əhəmiyyət daşıyır. Müvafiq qətnamələr icra olunmalı, hüquq pozuntuları aradan qaldırılmalı, məsuliyyət müəyyənləşdirilməli və dövlətlər öz öhdəliklərinə əməl etməlidirlər. Əks halda tarixdə baş vermiş münaqişələr gələcək üçün xəbərdarlıq olmaq əvəzinə yeni qarşılıqlı ittihamlar zəmininə çevrilə bilər. Məhz buna görə Azərbaycanın irəli sürdüyü əsas təzis daha geniş mənə daşıyır və ədalətli gələcək müharibələrin qarşısını almağa yönəlməsi zəruri şərt olduğunu göstərir.

*İradə ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*

Ötən həftənin iqtisadi icmalı

Forumlar, yeni layihələr və beynəlxalq tədbirlər

Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi əlaqələri ötən həftə biznes-forumlarla genişləndi. Oktyabrın 12-də Bakıda keçirilən Azərbaycan-Cexiya biznes-forumu bu qəbildəndir. Tədbirdə hər iki ölkənin dövlət və biznes nümayəndələri iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi, yeni tərəfdaşlıqların qurulması və qarşılıqlı investisiya imkanlarını müzakirə etdilər. Forum çərçivəsində şirkət nümayəndələri arasında B2B formatında görüşlər təşkil olub.

Azərbaycan-Kamboca biznes-forumunda isə ticarət və investisiya əməkdaşlığının inkişafı müzakirəyə çıxarılıb. Tədbirdə müxtəlif sahələri təmsil edən 100-ə yaxın iş adamı iştirak edib. Forum çərçivəsində Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatası ilə Kamboca Ticarət Palatası arasında əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu mübadilə olub.

Azərbaycanın logistika imkanları Türkiyənin İzmir şəhərində keçirilən "LOGISTECH 2026" beynəlxalq sığortasında təqdim edilib. Tədbirdə Azərbaycan Gömrük Təmsilçiliyi, eləcə də Logistika Şirkətlərinin Assosiasiyası və üzv şirkətləri daxil olmaqla, ölkəmiz 16 şirkət və 32 nəfərlik nümayəndə heyəti ilə təmsil olub. Sərgi çərçivəsində logistika, yükləşmə, anbar və gömrük xidmətləri üzrə əməkdaşlıq imkanları, Azərbaycanın tranzit potensialı və Zəngəzur dəhlizinin (TRIPP) yaratdığı perspektivlər diqqətə çatdırılıb. Azərbaycan və Türkiyə şirkətləri arasında B2B formatında görüşlər keçirilib, yeni tərəfdaşlıqların qurulması və birgə layihələrin həyata keçirilməsi imkanları dəyərləndirilib.

Ötən həftə logistika sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarının təqdimatı ilə yanaşı, ölkə daxilində biznes və istehsal potensialının nümayişinə də yer verilib. Oktyabrın 14-16-da "Bakı-Ekspo" Mərkəzində keçirilən 6-cı "Rebuild Garabagh" sığortasında Azərbaycanın biznes və investisiya imkanları "Made in Azerbaijan" stendi ilə təntənilib. Yerli şirkətlər tikinti materialları, mebel, ayaqqabı və digər sənaye məhsullarını nümayiş etdirib, həmçinin potensial tərəfdaşlarla işgüzar görüşlər keçirilib.

Burada "AzerGold" QSC-nin fəaliyyəti xüsusi stendə sərgilənib. Ziyarətçilər virtual realıq texnologiyası vasitəsilə Cövdar İnteqrəolunmuş Regional Eml Sahəsinin istehsal prosesi ilə tanış olublar. Eləcə də Kəlbəcərin tarixi və mədəni irsinə həsr edilmiş qızıl və gümüş sikkələr ilk dəfə ön plana çıxarılıb.

Aqrar sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində qadın sahibkarlığının inkişafı məsələləri də diqqət mərkəzində olub. Oktyabrın 15-də Astanada İslam Ərəq Təhlükəsizliyi Təşkilatının kənd təsərrüfatında qadınların iqtisadi imkanlarının genişləndirilməsinə həsr olunan beynəlxalq seminar baş tutub. İki gün davam edən tədbirdə Azərbaycan nümayəndələri ilə yanaşı, Mərkəzi Asiya və ərəb ölkələrinin təmsilçiləri iştirak ediblər. Müzakirələrdə qadın sahibkarlığının dəstəklənməsi, müasir aqrar texnologiyaların tətbiqi, maliyyə resurslarına və bazarlara çıxış imkanlarının artırılması məsələləri nəzərdən keçirilib.

Arxada qoyduğumuz həftədə rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı istiqamətində Azərbaycanda yeni intellekt texnologiyaların tətbiqinin tənzimlənməsi üçün də addımlar atılıb. Cari ildə bu sahə üzrə 5 dövlət standartı qüvvəyə minib. Standartlar süni intellektin etiq prinsipləri, idarəetmə, təsirin qiymətləndirilməsi, audit və sənaye məhsullarının öləti edir. Yeni tələblər süni intellekt sistemlərinin təhlükəsiz, məsuliyyətli və şəffaf tətbiqinə, eləcə də onların daha düzgün qiymətləndirilməsinə və idarə olunmasına yönəldilib.

Ötən həftənin ən mühüm beynəlxalq hadisələrindən biri oktyabrın 15-də Bakıda keçirilən Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) 7-ci Zirvə Görüşü olub. Tədbirdə Prezident İlham Əliyev çıxış edərək, Azərbaycanın təşkilatə sədrliyi dövründə nəqliyyat bağlantılarını, rəqəmsallaşma, ətəf mühit və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına diqqət yetirildiyini vurğulayıb. Zirvə görüşündə Bakı Bəyannaməsi qəbul olub və Azərbaycanın AQEM-ə sədrliyinin 2028-ci ilədək uzadılması qərar alınıb. Laosun təşkilatə üzv qəbul edilməsi də toplantının mühüm nəticələrindəndir.

İcmalın sonunda ötən həftə ictimaiyyətdə təqdim edilən doqquz aylıq iqtisadi nəticələrə nəzər salaq. 2026-cı ilin yanvar-sentyabr aylarında ölkənin ümumi daxili məhsulu (ÜDM) 102 milyard manatı ötüb. İqtisadi artım 1,5 faiz, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 2,6 faiz təşkil edib. Ən yüksək artım inqinasiya və rabitə sahəsində 11,1 faiz, nəqliyyat və anbar təsərrüfatında isə 10 faiz səviyyəsində qeydə alınıb.

*Züleyxa ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"*

VƏTƏN müharibəsinin möhtəşəm ZƏFƏRİ

20 Oktyabr Zəngilan Şəhəri Günüdür

Oktyabrın 20-si Azərbaycan tarixində milli qürur, qəhrəmanlıq və Zəfər ruhunu təcəssüm etdirən əlamətdar tarixlərdən biridir. Altı il əvvəl məhz bu gündə Azərbaycan Ordusu Zəngilan şəhərini işğaldan azad edərək xalqımıza növbəti böyük qələbənin sevincini yaşatdı. Bir vaxtlar düşmən vandalizminin izlərini daşıyan, yaşayış məntəqələri viran qoyulan, tarixi və mədəni irsi dağıdılan bu qədim Azərbaycan torpağı hazırda genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işlərinin aparıldığı müasir yaşayış məkanına çevrilir. Zəngilanın azadlığı yalnız ərazi bütövlüyümüzün bərpası baxımından deyil, həm də bölgənin iqtisadi, sosial və strateji imkanlarının yenidən Azərbaycanın inkişafına xidmət etməsi nəzərindən mühüm tarixi hadisədir.

Prezident İlham Əliyevin 31 iyul 2023-cü il tarixli sərəncamı ilə işğaldan azad edilmiş ərazilər üzrə şəhər günlərinin təsis olunması Vətən müharibəsində qazanılmış tarixi Qələbənin əbədləşdirilməsinə xidmət edir. Həmin sərəncama əsasən, oktyabrın 20-si Zəngilan Şəhəri Günü kimi tarixə düşüb. Bu əlamətdar gün hər il xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsini, doğma torpağa bağlılığını və milli birliyini bir daha nümayiş etdirir. Zəngilan Şəhəri Günü həm də işğal illərinin ağrı-acısını, şəhidlərimizin fədakarlığını və azad edilmiş torpaqlarda həyata keçirilən möhtəşəm quruculuq işlərinin əhəmiyyətini bir daha göz önünə sərir.

Azərbaycanın cənub-qərbində yerləşən Zəngilan rayonu əlverişli coğrafi mövqeyi, zəngin təbii sərvətləri, münbət torpaqları və iqtisadi potensialı ilə seçilən bölgələrimizdədir. Dağətəyi ərəzidə yerləşən rayonun təbii ehtiyatları sırasında tikinti daşı, qızıl, qara mərmər, əhəng xammalı və soda istehsalında istifadə oluna bilən əhəngdaşı yataqları xüsusi yer tutur. Rayonun ərəzisdən keçən çaylar, zəngin bitki örtüyü, meşə massivləri və kənd təsərrüfatı üçün əlverişli torpaqlar burada müxtəlif təsərrüfat sahələrinin inkişafına imkan yaradır. Zəngilanın təbii-coğrafi xüsusiyyətləri onu həm sənaye, həm aqar sektor, həm də turizm baxımından perspektivli bölgəyə çevirir.

İşğaldan əvvəl rayonun iqtisadiyyatında kənd təsərrüfatı mühüm yer tuturdu. Rayonda 29 kolxoz və sovxoz, bir arıçılıq təsərrüfatı, dörd kooperativ və üç kəndli-fermer təsərrüfatı fəaliyyət göstərirdi. Əhali əsasən əkinçilik, heyvandarlıq, üzümçülük və digər kənd təsərrüfatı sahələri ilə məşğul olurdu. Zəngilanın nəqliyyat infrastrukturunu da iqtisadi həyatında əhəmiyyətli rol oynayırdı. Rayon ərəzisdə dəmir yolu müəssisələrinin və dəmir yolu vağzalının fəaliyyət göstərməsi bölgənin mühüm nəqliyyat əlaqələrinə malik olduğunu göstərirdi. Bu imkanlar Zəngilanın təkə yerli deyil, ümumrespublika iqtisadiyyatında da müəyyən mövqeyə sahib olmasını təmin edirdi.

1993-cü ildə Füzuli və Cəbrayıl rayonlarının işğalından sonra Zəngilan faktiki olaraq mühasirə vəziyyətinə düşdü. Rayon sakinləri 67 gün ərzində son dərəcə ağır şəraitdə düşməyə müqavimət göstərdilər. Bu müqavimət Azərbaycan xalqının vətənpərvərliyinin, torpağa sdaqətinin və sarsılmaz iradəsinin nümunələrindən biri kimi tarixə yazıldı.

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın növbəti hərbi təcridatına cavab olaraq başlanan Vətən müharibəsi Zəngilanın taleyində həlledici dönüş yaratdı. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ilk günlərdən əldə etdiyi uğurlar, xüsusilə Cəbrayıl istiqamətində düşmən qüvvələrinə vurulan sarsıdıcı zərbələr cəbhədə döyüşçülərimizin strateji üstünlüyünün təmin olunmasına şərait yaratdı. Cəbrayıl rayonunun 30-dan çox yaşayış məntəqəsinin azad edilməsi ordumuzun Zəngilanın inzibati hüdudlarına irəliləməsinə imkan verdi. Oktyabrın 18-də Zəngilanın azadlığı uğrunda hərbi əməliyyatlar başlandı. Qəhrəman hərbiçilərimiz düşmənin müqavimətini qıraraq mühüm mövqeləri nəzarətə götürdülər və növbəti tarixi Qələbəyə doğru irəlilədilər.

Oktyabrın 20-də Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev xalqa müraciətində Zəngilan şəhərinin, eləcə də Havalı, Zərnəli, Məmmədboyli, Həkəri, Şərifan və Birinci Muğanlı kəndlərini işğaldan azad olunduğunu elan etdi.

Dirçəlişin və qayıdışın ünvanı

Zəngilan istiqamətində aparılan hərbi əməliyyatlar nəticəsində şəhərlə yanaşı, rayonun 4 qəsəbəsi və 49 kəndi də azad edildi. Bu qələbə Vətən müharibəsində mühüm strateji əhəmiyyət daşımaqla yanaşı, 132 kilometrlik dövlət sərhədinin bərpasına və Azərbaycanın suverenliyinin möhkəmləndirilməsinə töhfə verdi.

Zəngilanın işğaldan azad edilməsindən sonra qarşıda duran əsas vəzifələrdən biri dağıdılmış yaşayış məntəqələrinin yenidən qurulması, müasir infrastrukturun yaradılması və keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına təhlükəsiz qayıdışının təmin edilməsi idi. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən "Böyük qayıdış" proqramının icrası çərçivəsində Zəngilanda genişmiqyaslı tikinti və bərpa işlərinə başlandı. Yeni avtomobil yolları, enerjiyi kompleksləri, sosial obyektlər, enerji və kommunikasiya xətləri inşa olunur, müasir şəhərsalma prinsipləri tətbiq edilir. Görülən işlərin əsas məqsədi təkə dağıdılmış infrastruktur bərpa etmək deyil, həm də Zəngilanı yüksək həyat standartlarına malik, iqtisadi baxımdan dayanıqlı və müasir yaşayış məkanına çevirməkdir.

Böyük qayıdışın ilk ünvanlarından biri məhz Zəngilan rayonunun Ağalı kəndi oldu. Burada həyata keçirilən "ağlı kənd" layihəsi işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpasında innovativ yanaşmanın nümunəsinə çevrildi. Müasir texnologiyaların tətbiqi, enerji səmərəliliyi, rahat yaşayış şəraiti və kənd təsərrüfatının inkişafı üçün yaradılan imkanlar Ağalını yeni dövrün kənd modeli kimi tanıtdı. Qayıdış prosesi sonrakı mərhələlərdə Zəngilan şəhərini və Məmmədboyli kəndini də əhatə etdi. Bu gün artıq Zəngilan şəhərinin 339,

Ağalı kəndinin 1017, Məmmədboyli kəndinin isə 903 sakini var.

Zəngilanın inkişafında nəqliyyat infrastrukturunun yenidən qurulması xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Mühüm beynəlxalq nəqliyyat marşrutlarının üzərində yerləşən bu rayon ölkəmizin regional iqtisadi əlaqələrinin genişlənməsi baxımından böyük perspektivlərə malikdir. Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının inşası bu istiqamətdə həyata keçirilən ən mühüm layihələrdən biridir. Hava limanı bölgənin nəqliyyat əlçatanlığını artırmaqla yanaşı, gələcəkdə turizmin, ticarətin, logistikanın və digər iqtisadi fəaliyyət sahələrinin inkişafına da əlavə imkanlar yaradır. Yeni avtomobil və dəmir yolu layihələri ilə birlikdə bu infrastruktur Zəngilanın regionun mühüm nəqliyyat və iqtisadi mərkəzlərindən birinə çevrilməsi üçün möhkəm zəmin formalaşdırır.

Rayonda aparılan bərpa işləri tarixi-mədəni irsin qorunmasını da əhatə edir. Bunun bariz nümunələrindən biri Zəngilan şəhər məscididir. XIX əsrdə inşa edilmiş və memarlıq abidəsi kimi qeydə alınmış bu dini ibadətə sahə işğal dövründə ağır dağıntılara məruz qalmışdı. Həmin vaxt bu məsciddən tövlə kimi istifadə olunması Ermənistanın dini və mədəni dəyərlərə münasibətinin acı nümunələrindən biri idi. Tarixi tikili ilkin görkəminin təxminən 70 faizini itirmişdi. Zəngilanın azadlığından sonra Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə məscid bərpası istiqamətində mühüm işlər görüldü. Tarixi abidə konservasiya edildi, yaxınlığında yeni məscid inşa olundu. Bu layihə dini-mənəvi dəyərlərin yaşadılması ilə yanaşı, xalqımızın tarixi yaddaşına və mədəni irsinə göstərilən ehtiramın ifadəsidir.

Zəngilanın gələcək inkişaf istiqamətlərindən biri də turizmdir. Rayonun füsunkar təbiəti, dağ və meşə landsaftları, çayları, tarixi abidələri, eləcə də müasir nəqliyyat imkanları turizm sektorunun formalaşması üçün əlverişli şərait yaradır. Ekoturizm, kənd turizmi, mədəni və tarixi turizm istiqamətlərində layihələrin həyata keçirilməsi bölgədə yeni iş yerlərinin açılmasına, yerli sahibkarlığın genişlənməsinə və əhalinin rifahının yüksəlməsinə xidmət edir. Eyni zamanda kənd təsərrüfatının dirçəldilməsi, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə və müasir istehsal müəssisələrinin yaradılması Zəngilanın iqtisadi həyatına yeni dinamika qazandıracaq. Bütün bu proseslər rayonun yalnız keçmiş potensialını bərpa etməyə deyil, həm də yeni inkişaf imkanlarını reallaşdırmağa yönəlib.

Prezident İlham Əliyev bu il mayın 10-da Zəngilan şəhərindəki ilk yaşayış kompleksinə köçən ailələrlə görüşü zamanı həyata keçirilən quruculuq işlərinin mahiyyətini belə ifadə etdi: "Cəmi beş il keçib, təkə Zəngilan yox, görün, hər yerdə quruculuq işləri aparılır - yollar, körpilər, elektrik stansiyaları, su anbarları, köçkünlər üçün evlər, məktəblər tikilir. Bax, sahiblər belə edər. Talançı, işğalçı isə gələr sökər, dağıdılar. Amma nə qədər söksələr də, yenə də bizim iradəmizi qıra bilmədlər. Biz qayıtmalı idik və qayıtmış bu torpaqların sahibləri kimi". Dövlət başçısının bu sözləri işğaldan azad edilmiş bütün ərazilərdə, o cümlədən Zəngilanda aparılan bərpa və quruculuq prosesinin əsas qayəsini əks etdirir. Azərbaycan öz torpaqlarına yalnız qalib dövlət kimi deyil, həm də onları yenidən dirçəldən, gələcək nəsillər üçün abad və firavan yaşayış məkanına çevirən əsl sahib kimi qayıdib. İşğal illərində dağıdılan hər bir yaşayış məntəqəsinin bərpası, tikilən hər bir məktəb, salınan hər bir yol, doğma yurdunda dönməyən hər bir ailə bu iradənin təntənəsidir.

Bu gün Zəngilanın siması sürətlə dəyişir. Altı il əvvəl qazanılmış Qələbə indi iqtisadi dirçəliş, sosial inkişaf və genişmiqyaslı quruculuqla möhkəmləndirilir. 20 Oktyabr - Zəngilan Şəhəri Günü bu baxımdan yalnız azadlıq tarixinin qeyd olunması deyil, həm də Böyük qayıdışın, milli iradənin və gələcəyə inamın bayramıdır. Şəhidlərimizin qanı və qəhrəman hərbiçilərimizin rəşadəti hesabına azadlığa qovuşan Zəngilan bu gün özünün yeni intibah dövrünü yaşayır. Doğma yurdun dirçəlişi isə bir daha sübut edir ki, Azərbaycan xalqının torpağına bağlılığını, qurub-yaratmaq özmini və gələcəyə inamını heç bir qüvvə sarsıda bilməz.

Ülkər XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"

20 ZƏFƏR gündəliyi oktyabr 2020-ci il

İlham ƏLİYEV: "Düşmən döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun gücünü görür"

Torpaqlarımızın işğaldan azad olunması uğrunda Azərbaycan Ordusunun apardığı gərgin döyüşlər davam edib.

Gecə cəbhənin Ağdərə-Ağdam, Füzuli-Hadrut-Cəbrayıl və Qubadlı-Zəngilan istiqamətlərində müqavimət göstərməyə cəhd edən düşməne qarşı döyüş əməliyyatları müxtəlif intensivliklə davam edib. Düşmən müdafiə mövqelərini atıcı silahlar, minaatanlar və toplardan atəşə tutub.

Azərbaycan Ordusu tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətlər nəticəsində cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində düşmənin canlı qüvvəsi, 2 ədəd T-72 tankı, 4 ədəd BM-21 "Qrad" YARS, 1 ədəd D-30 haubitsa topu və 5 ədəd avtomobil texnikası məhv edilib və sıradan çıxarılıb.

Prezident İlham Əliyev xalqa müraciət edib

Müzəffər Azərbaycan Ordusunun döyüş meydanında yeni qələbələr qazandığını söyləyən Ali Baş Komandan vurğulayıb ki, torpaqlarımızı 30 ilə yaxın işğal altında saxlayan düşmən döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun gücünü görüb.

"Biz öz torpağımızda vuruşuruq, öz torpağımızı qoruyuruq və işğalçıları bundan sonra da öz torpaqlarımızdan qovacağıq" deyən Prezident xoş xəbərlər verərək işğaldan azad edilən növbəti yaşayış məntəqələrinin adlarını açıqlayıb:

Füzuli rayonu: Dördçinar, Kürdlər, Yuxarı Əbdürrəhmanlı, Qarğabazar, Aşağı Vəysəlli, Yuxarı Aybasanlı kəndləri.

Cəbrayıl rayonu: Safarşa, Həsənqaydı, Fuğanlı, İmambağı, Daş Vəysəlli, Ağtəpə, Yərəhmədli kəndləri.

Xocavənd rayonu: Ağcakənd, Mülküdərə, Daşbaşı, Güneşli (Güneşli kəndinin keçmiş adı Nəraşen idi), Vəng kəndləri.

Zəngilan rayonu: Havalı, Zərnəli, Məmmədboyli, Həkəri, Şərifan, Muğanlı kəndləri və Zəngilan şəhəri! Zəngilan bizimdir! Qarabağ bizimdir!

Prezident Vəng kəndinə yeni Azərbaycan adı verib: "Bundan sonra Vəng kəndi Çınarlı kəndi adlandırılın. Adı mübarək olsun!"

Düşmənin yüksəkrütbəli

zabitləri məhv edilib

Azərbaycan Ordusunun endirdiyi artilleriya zərbələri nəticəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin 1-ci motoatıcı alayının müdafiə sahəsində düşmən bölmələrinin şəxsi heyəti arasında çoxlu sayda ölə və yaralanan olub.

Alayın 1-ci motoatıcı taborunun şəxsi heyəti və döyüş texnikası tamamilə sıradan çıxarılıb. Alay komandirinin müavini Hovik Melkumyan, digər vəzifəli şəxs Qor Mirzoyan, həmçinin alayın müdafiə zolağında mövqə tutan xüsusi təyinatlı bölmənin komandiri, kapitan Vahab Asəryan da zərərsizləşdirilib.

Füzuli rayonu istiqamətində əks-hücuma keçən düşmən bölmələrindən birinin 30 nəfər şəxsi heyəti Azərbaycan Ordusunun atəşi nəticəsində darmadağın edilib.

Artilleriya bölmələrimiz Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəş nöqtələrinə zərbələr endirib. 246-cı alayın müdafiə sahəsində alay komandiri polkovnik Tatul Gəzaryan, alay komandirinin müavini Armen Ohanyan və 3-cü taborun komandiri xüsusi tədbirlər nəticəsində zərərsizləşdirilib.

Mehraban Əliyeva Zəngilan şəhərinin azadlığı münasibətilə xalqı təbrik edib

Birinci vitse-prezident Mehraban Əliyeva Füzuli, Cəbrayıl, Xocavənd, Zəngilan rayonlarının bir sıra kəndlərinin və Zəngilan şəhərinin işğaldan azad olunması ilə bağlı rəsmi "Instagram" səhifəsində paylaşım edib: "Füzuli, Cəbrayıl, Xocavənd və Zəngilan rayonlarının bir sıra kəndlərinin və Zəngilan şəhərinin işğaldan azad olunması münasibətilə xalqımızı təbrik edirəm. Yaşasın Azərbaycan xalqı və Azərbaycan Ordusu! Uca Tanrı xalqımızı, Vətənimizi və Prezidentimizi qorusun! Qarabağ Azərbaycandır!"

Gəncə və Goranboy ərazilərində 2 PUA zərərsizləşdirilib

Gün ərzində düşməne məxsus 2 PUA zərərsizləşdirilib.

Axsam saatlarında Gəncə istiqamətində Ermənistan silahlı qüvvələrinə məxsus PUA hava hücumundan müdafiə bölmələrimiz tərəfindən məhv edilib.

Saat 19:30 radələrində isə düşməne məxsus növbəti PUA Goranboy rayonunun Tapqaraqoyunlu kəndi üzərində hava hücumundan müdafiə bölmələrimiz tərəfindən məhv edilib.

Düşmənin muşdulardan ibarət "Legion" dəstəsi döyüşdən imtina edib

Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində düşmənin 2-ci motoatıcı alayının müdafiə sahəsində bir bölməsi döyüş mövqelərini tərk edərək geri çəkilib.

18-ci motoatıcı diviziyanın müdafiə zolağında yerləşdirilən muşdulardan ibarət "Legion" dəstəsi və ehtiyatdan çağırılmış hərbi vəzifəli döyüşlərdə iştirak etməkdən imtina ediblər. Məlum olub ki, ağır itkilərə məruz qalan bu dəstələr onlara tapşırılmış müdafiə sahələrində tab gətirməyərək kütləvi şəkildə fərarilik ediblər.

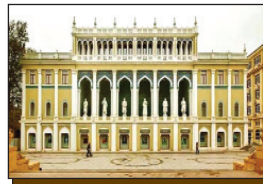
Bundan əlavə, düşmənin 10-cu dağıtıcı diviziyanın müdafiə zolağına gətirilmiş kəşfiyyat böliyi də canlı qüvvə baxımından itkilərə məruz qalıb. Şəxsi heyətin üçdəikisini itirən bölmə mövqeləri ataraq geri çəkilməyə məcbur edilib.

"Azərbaycan"

Mədəniyyət

Uzaq Səmərqənddə doğma Gəncə nəfəsi - Əbülqasım əl-Gəncinin maarifçilik missiyası

Azərbaycanın XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlləri tarixində maarifçilik hərəkatı yalnız ölkənin hüduqları daxilində cərəyan edən bir proses deyildi. Ziyalıların fəaliyyəti Yaxın və Orta Şərqlin müxtəlif elm və mədəniyyət mərkəzləri ilə sıx əlaqələr yaradır, onların ideyaları Tiflis, Bakı, Gəncə, Təbriz, Tehran, Səmərqənd, Buxara və digər şəhərlərdə öz əks-sədasını tapır. Bu baxımdan Gəncədən çıxmış ziyalıların Şərqlin müxtəlif bölgələrindəki fəaliyyəti ayrıca tədqiqat mövzusu olmaqla yanaşı, Azərbaycan maarifçilik tarixinin coğrafi sərhədlərinin nə qədər geniş olduğunu da göstərir.

Bələ şəxsiyyətlərdən biri haqqında uzun müddət kifayət qədər geniş məlumat əldə edilməyən Əbülqasım Axundzadə əl-Gəncidir. Adındakı "əl-Gənci" nisbəsi onun Gəncə ilə bağlılığını göstərir. Lakin onun həyat və fəaliyyət coğrafiyası doğma şəhəri ilə məhdudlaşmamış, Şərqlin müxtəlif elm və təhsil mərkəzləri əhatə etmişdi. Əbülqasım Gənci dini elmlərə yiyələnməklə kifayətlənməyib, dövrünün elmi mühitində formalaşmış, müxtəlif bilik sahələrinə marağ göstərən və sonralar bu bilikləri tədris fəaliyyətinə tətbiq edib.

Əbülqasım əl-Gənci

olduğu, ondan yeni məktəbin üsul və prinsiplərini öyrəndiyi yazılır.

Əbülqasım Gənci əvvəlcə Cərrah adlı məhəllədə məktəb açır, şagirdləri ətraf kəndlərdən gəlməyə başlayır, sonra yol məsafəsi səbəbindən məktəbi Bəqışamol kəndinin Minqut məhəlləsinə köçürür.

Əbülqasım Gənci - Əlizadənin müəllimi

Üstəlik, Özbəkistanın rəsmi UZA materialı da eyni faktı təsdiqləyir: Əlizadə əvvəlcə Əbülqasım əl-Gəncinin məktəbində oxuyub, sonra həmin məktəbdə müəllim və müdir işləyib. 1906-cı ildə isə Minqut məhəlləsində özünün "Məktəbi İslamiyə"sini açıb, sonra isə Behbudi və Səmərqəndin digər cədidçiləri ilə sıx əməkdaşlıq edib. Burada bir maarifçilik məktəbinin nəslindən-nəslə ötürülməsi görünür.

Əlizadənin sonrakı fəaliyyətinə baxanda bu, daha da maraqlı olur. Beləliklə, Gəncinin pedaqoji fəaliyyəti ilə Səmərqənd cədid mətbuatı arasında sıx əlaqə yaranır. 1913-cü ildə çıxmağa başlayan "Oyuna" jurnalının 68 nömrəsinin 1913-1915-ci illərdə nəşr olunduğu, jurnalın fəaliyyətində Seyid Rza Əlizadənin, Hacı Muinin və Fəxrəddin Rəcənin mühüm rol oynadığı Özbəkistanın elmi mənbələrində göstərilir. Hətta Behbudi xaricdə olduğu vaxtlarda Əlizadənin jurnalın məsuliyyətini müvəqqəti öz üzərinə götürdüyü qeyd olunur.

Əlizadənin "Oyuna"da konkret yazısı da müəyyənləşib: "Məktəb və mədrəsələr islahatı bizə zəruridir" ("Oyuna", 15 noyabr 1913, №3). Özbəkistanın İmam Buxari adına Beynəlxalq Elmi-Tədqiqat Mərkəzi bu məqaləni ayrıca araşdırmada mənbə kimi göstərir.

Bu, çox əhəmiyyətlidir, çünki həmin yazı Əlizadənin təhsil haqqında özünün düşüncələrini öyrənmək üçün ilkin mənbədir.

Marahlı ipucu: "Risalətül-İttihadiyyə"

Axtarış zamanı başqa bir mühüm məsələ ortaya çıxır. Əbülqasım əl-Gəncinin əsərləri arasında "Risalətül-İttihadiyyə" adlı risalə də göstərilir. Eyni zamanda Mahmudxoca Behbudiyev-muzeyinin eksponatlarında Əbülqasım Axundzadə Gəncinin "Risolai ittihodiya" adlı əsəri saxlanılır.

Mahmudxoca Behbudiyev-muzeyinin materialında Gəncinin "Risolai ittihodiya" əsəri Behbudi dövründə fəaliyyət göstərən cədidlərin əsərləri arasında göstərilir. Eyni siyahıda Said Vəli, Said Əhməd Səddiqi, Münəvverqori və Əbdülməlik Şakuri kimi adlar var. Bu, Əbülqasım Gəncinin Səmərqənd cədidçilik mühitindəki yerini daha aydın göstərir.

"Gülzari-həqiqət" Azərbaycanca üzə çıxıb

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Naxçıvan Əlyazmalar Fondunun kataloqunda belə bir əsər qeydə alınıb: Şeyx Molla Əbülqasım Gənci Axundzadə - "Gülzari-həqiqət" və kataloqda açıq şəkildə yazılır ki, əsər 1911-ci ildə Səmərqənddə Sülyanov və Qazarov mətbəəsində çap olunub, 32 vərəqdır, nüsxənin sonu naqisdir. Əvvəl qeyd etdiyimiz digər mühüm iz də qalır: "Gülzari-həqiqət" ad-

lı əsər Əbülqasım Gənci Axundzadənin adına bağlanır.

Əgər kitabın özü tapılsa, onun dilini, ön sözünü, çap tarixini, mətbəəsini və müəllifin özünün verdiyi bioqrafik məlumatları müəyyənləşdirmək mümkün olar.

Əbülqasım əl-Gəncinin Səmərqənddən gedişi

Əslində, bir insanın bir şəhərdən ayrılması daha böyük mənə daşıyırdı. O, bu qədim şəhərə sadəcə müəllim kimi gəlməmişdi. Özü ilə Gəncənin, Yaxın Şərqlin və islam elm dünyasının zəngin bilik ənənələrini gətirmiş, həmin bilikləri yeni təhsil düşüncəsi ilə birləşdirməyə çalışmışdı. Açıdığı məktəb onun Səmərqənddəki varlığını canlı izi idi. 1911-ci ildə İraqa qayıdarkən isə arxada yalnız bir məktəb binası deyil, artıq öz yolunu tapmağa başlayan bir maarifçilik ənənəsi qalırdı.

Seyid Rza Əlizadə

Bəzən tarixdə ön mühüm ayrılıqlar səssiz baş verir, nə təntənəli vida olur, nə də gedən insanın bir gün geri qayıtmayacağı düşünülür. Əbülqasım Gəncinin Səmərqənddən ayrılması da İraqa belə bir səssiz dönüş idi. Lakin zaman keçdikcə məlum olur ki, onun şəhərdə qoyduğu iz özündən daha uzunömürlüdür. Çünki o, burada yalnız dərş keçməyi, həm də müəllim yetişdirib, şagirdlərinə məktəb anlayışının sərhədlərini genişləndirməyi öyrətməmişdi.

Bu irsin ön parlaq davamçılarından biri isə Seyid Rza Əlizadə idi. Dünən Gəncinin qarşısında şagird kimi oyulan Əlizadə sonralar həmin məktəbdə müəllimlik edir və 1906-cı ildə Minqut məhəlləsində özünün "Məktəbi İslamiyə" məktəbini açır. Sonrakı illərdə onun maarifçilik, mətbuat və cədidçilik fəaliyyəti daha geniş miqyas alır. Beləliklə, müəllimin Səmərqənddən gətməsi ilə onun məktəbində başlayan fikir və təhsil xətti kəsilir. Əksinə, başqa bir insanın şəxsində yeni mərhələyə qədəm qoyur. Bəlkə də böyük müəllimin ən böyük əsəri yazdığı kitab deyil, yetişdirdiyi insandır.

Əbülqasım əl-Gəncinin Səmərqənddəki fəaliyyətinə bu prizmadan baxanda onun irsi daha aydın görünür. Onun adı bir məktəbin tarixində, şagirdlərinin yaddaşında, Səmərqəndin maarifçilik salnaməsində və bu gün həmin tarixə qayıdan araşdırmaçıların yazılarında yaşayır.

Gəncinin 1911-ci ildə Səmərqənddən ayrılması ilə bir səhifə bağlanır, amma kitab bağlanmır. Onun açdığı səhifəni şagirdləri davam etdirirlər. Səmərqəndin küçələrində, məktəblərində, mətbuatında və ziyalı mühitində həmin maarifçilik nəfəsi başqa səslərə eşidilməyə başlayır.

İllər keçir, şəhərlər dəyişir, nəsillər bir-birini əvəz edir, məktəblər bağlanır, yeniləri açılır. Əbülqasım əl-Gəncinin özü uzaqlarda qalır, amma bir müəllimin şəhərdən gətməsi onun yaratdığı düşüncənin də gətməsi demək deyildir. Əksinə, onun ən böyük qələbəsi bəlkə də elə bundan ibarət idi: özü yox idi, amma öyrətdikləri vardı; səs eşidilmirdi, amma yetişdirdiyi insanlar danışdı; məktəbinin qapısı bir gün bağlana bilsə, amma orada öyrənilən elm və maarifçilik düşüncəsi başqa qapılardan içəri daxil olurdu.

Bu gün Əbülqasım əl-Gəncinin həyatına yenidən nəzər salmaq həm də bir tarixi ədaləti bərpə etmək cəhədidir. Çünki tarix yalnız böyük hadisələrdən və məşhur adlardan ibarət deyil. Tarixin görünməyən tərəfini bəzən bir müəllimin taleyi, bir məktəb həyatı və bir şagirdin sonrakı fəaliyyəti danışır. Əbülqasım əl-Gənci Səmərqənddən getdi, amma onun qoyduğu iz getmədi.

Qulu KƏNGƏRLİ,
Özbəkistanın "Altın qalam" mükafatı laureatı

Səmərqənd

Bəzən bir şair ömrün görünməyən ağırlarını sözsə çevirir, bəzən də bir misra insana təsəvvür edə bilmədiyi duyğuları yaşadır. Şeir qəlbin sükutunu danışdılanda söz insanın mənəvi dünyasına açılan qapıya döndür. Xatirə Fərəclinin poeziyası da məhz belə bir qapıdır - arxasında sevinc və kədər, məhəbbət və ayrılığın, həyat fəaniliyi və insan ruhunun əbədiyyət axarışının yaşadığı bir dünya var.

Azərbaycan poeziyasının özünəməxsus zərif duyumuna və fəlsəfi düşüncə tərzinə malik nümayəndələrindən biri Xatirə Fərəcli (Fərəcova Xatirə Nəcəf qızı) Yardımlıda dünyaya göz açıb. Orta təhsilini doğma rayonunda alıb. Dağıstan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya, Sumqayıt Tibb Texnikumunun Əczaçılıq fakültələrində təhsil alıb, Əli Kərim adına Sumqayıt Poeziya klubunun üzvü olub. Bu fərqli təhsil istiqamətləri Xatirənin dünyagörüşünün formalaşmasında, insana və həyata müxtəlif tərəflərdən yanaşmasında müəyyən izlər buraxıb. Şair, publisist və tərcüməçi kimi tanınan Xatirə Fərəcli 2002-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Onun yaradıcılığı yalnız şeir

Bu misralarda həyatın ziddiyyətli mahiyyəti üzə çıxır. Sevincin içində gizlənən kədər, ümidin yanında dayanan məyusluq və ömrün qısalığı şairin düşüncə süzgecindən keçir. Burada məqsəd həyata arxa çevirmək deyil, onun mürəkkəbliyini duymaq, insan taleyinin kövrəkliyini anlamadır.

Xatirə Fərəclinin fəlsəfi şeirlərində oxucu hazır cavablardan daha çox daxilində cavab axtarmağa sövq edən suallarla qarşılaşır. "İçində" şeirində isə mənəvi tənhalıq, itirilmiş inam və insanın qəlbində yığılıb qalan nəsfil ifadə olunur:

*Günərim bombozduz duman içində.
Üzün deyini dilin demədi,
Mən səni itirdim yalan içində.*

Fərdi hiss və ictimai məsuliyyət

Xatirə Fərəclinin yaradıcılığında bunlar yanaşı dayanır

yazmaqla məhdudlaşmır, ədəbiyyatın təbliği, mədəni əlaqələrin genişləndirilməsi, qadınların maarifləndirilməsi və milli-mənəvi dəyərlərin qorunması da fəaliyyətinin mühüm istiqamətlərindəndir.

Xatirə Fərəclinin fərqləndirən cəhətlərdən biri onun həyatın adı görünən hadisələrində belə dərindən mənəvi axtarmasıdır. Şeirlərində insanın özü ilə söhbəti, zaman qarşısında acizliyi, xatirələrin yükü, sevginin iztirabı və ömrün keçiciliyi bir-birinə qovuşur. Şair üçün həyat yalnız yaşanan günlərin ardıcılığı deyil, həm də insanın daxilində davam edən mənəvi mübarizədir. "Həyat sevgisi də boş" şeiri bu baxımdan düşündürücüdür:

*Həyat elə özü də
Sevinc donlu möhnətdir,
Ömrür əlir bu nəsnə
Bəpəbalaca möhnətdir.*

Buradakı "qala" obrazı sevginin qorunub saxlanılan dünyasını xatırladır. Şeh, yağış, bulud və günəş də sanki iki insanın yaşadığı duyğulara şərik olur. Şair keçmişə qayıtmağın mümkünsüzlüyünü gözəlliyi unutmamla deyil, xatirədə yaşatmaqla aradan qaldırır. "Ağ çiçək" şeirində isə saflıq və mənəvi təmizlənmə arzusu diqqəti cəlb edir. Şairə görə ağ çiçək paklığın, yenilənmənin və ruhun yüngülləşməsi istəyinin poetik rəmzidir. Müəllifin duyğularında kövrəkliklə yanaşı, başqa cür yaşamaq, həyata

təcrübə və Azərbaycan modelini" adlı elmi monoqrafiya Azərbaycan və ingilis dillərində nəşr olunub. Kitabın mövzusu müxtəlif mədəniyyətlərin qarşılıqlı münasibətlərini, beynəlxalq təcrübəni və Azərbaycan modelini araşdırmaq baxımından əhəmiyyət daşıyır. Əsər Xatirə Fərəclinin fəaliyyətində poetik duyğudan elmi təhlilə doğru uzanan bir xətti nümayiş etdirir. Şairin qəlbi insanın daxili aləmini sözlə ifadə edirsə, tədqiqatçı mövqeyi cəmiyyətdə fərqli mədəniyyətlərin anlaşılması və birgəyaşayış məsələlərinə diqqət yönəldir.

Xatirə Fərəclinin "Sənin səadət mənəm", "Ağ çiçək", "Zimniyə dərəcə"yə və "Pain and joy of my soul" adlı kitabları nəşr olunub. Şeirləri və məqalələri Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Almaniya, İran, Rusiya, Gürcüstan, Özbəkistan və digər ölkələrin mətbuatında dərc edilib. Əsərləri rus, özbək, türk və fars dillərinə tərcümə olunub. Özü də rus və türk dillərindən tərcümələr edir.

O, "Zərif" qadın ədəbi məclisinin sədri, "Mədəni İnkişafın Təbliği" İctimai Birliyinin rəhbəri və mitmedia.az saytının təsisçisidir. "Bölgələrdə ədəbiyyat", "Sözümüzü tanıdaq", "Dünyada biz" və digər layihələri ədəbiyyatın geniş oxucu auditoriyasına çatdırılmasına xidmət edir. Prezident mükafatçısı Xatirə Fərəclinin beynəlxalq müsabiqələrdə uğurları da əzəlidir.

Bələcə, şairin yaradıcılığını səciyyələndirən əsas cəhət fərdi hissələrin ictimai məsuliyyətinə yanaşı dayanmasıdır. Bir tərəfdə sevginin kövrəkliyi və ömrün fəaniliyi, digər tərəfdə vətəne bağlılıq, mədəniyyətə xidmət və müxtəlif xalqlar arasında anlaşma arzusu var. Bəlkə də şair olmağın ən böyük mənası elə budur - yaşananları sözsə çevirmək, unudulanı xatırlatmaq, susan duyğulara səs vermək. Xatirə Fərəcli də poeziyası və çoxşaxəli fəaliyyəti ilə sözün bu məsuliyyətini daşımağa çalışır. Çünki həqiqi şeir oxunub bitəndən sonra da insanın daxilində yaşayır - bir xatirə, bir sual, bir nəsfil, bəzən də yenidən başlamaq ümidi kimi.

Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Lətif Kərimovun irsi Xivədə beynəlxalq xalça sərgi-festivalında təqdim olunub

Özbəkistanın Xarəzm vilayətinin qədim Xivə şəhərində yerləşən "Arda Xiva" kompleksində "Gülamlar jilosi" II Beynəlxalq Xalça Sərgi-festivalı keçirilib.

Bu barədə Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzindən məlumat verilib. Tədbirdə çıxış edən Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin tabeliyindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Akif Marifli Azərbaycan ilə Özbəkistan arasındakı əbədi dostluq və strateji

tərəfdaşlıq münasibətlərindən bəhs edərək, bu əlaqələrin inkişafında mədəni-hümanitar əməkdaşlığın roluu xüsusi vurğulayıb. O, xalçaçılıq sənətinin xalqlarımızın mədəni irsində mühüm yer tutduğunu qeyd edərək, minilliklərdən süzülüb gələn bu irsin gələcək nəsillərə

ötürülməsində belə tədbirlərin əhəmiyyətini diqqətə çatdırıb. O, 2026-cı ildə görkəmli xalçaçı-rəssam və sənətsünas alim Lətif Kərimovun 120 illik yubileyinin qeyd olunduğunu vurğulayaraq, sənətkarın Azərbaycan xalçaçılığının inkişafına verdiyi töhfələrdən və irsinin türk xalq-

lınının xalça sənətindəki əhəmiyyətindən bəhs edib. Təqdimat mərasimində Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Qarabağ, Şirvan, Gəncə, Qazax, İrəvan, Dərbənd, Təbriz və Quba xalçaçılıq məktəblərinə məxsus nümunələrin yer aldığı "Lətif Kərimov - Azərbaycan xalça sənətinin böyük ustadı" adlı sərgi açılıb. Sərgi çərçivəsində Lətif Kərimovun yaradıcılığına Azərbaycan xalça irsinin xüsusiyyətləri barədə ziyarətçilərə məlumat verilib, nümunələr yerli sakinlər və şəhərin qonaqları tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb.

Türkiyənin "TRT Türk" radiosunda yayımlanan "Azərbaycan rüzgarı" proqramının növbəti buraxılışı 18 Oktyabr - Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyinin Bərpası Günüə həsr olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, layihənin müəllifi və aparıcısı, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Səidə Ömərin təqdimatında, Hafizə Batmazın prodüserliyi ilə hazırlanan verilişdə Azərbaycanın müstəqillik tarixi, milli kimliyi və zəngin mədəni irsi musiqi və poeziya nümunələri vasitəsilə dinləyicilərə təqdim edilib.

Proqram Azərbaycan musiqi sənətinin görkəmli nümayəndəsi Üzeyir bəy Hacıbəy-

linin "Fantaziya" əsəri ilə başlayıb. Açılışda 18 Oktyabr tarixinin Azərbaycan xalqının öz taleyini müəyyənləşdirmək iradəsini, milli kimliyini və dövlətçilik ənənələrini gələcək nəsillərə ötürmək əzmini təcəssüm etdirdiyi vurğulanıb, 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul

edilən "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında" Konstitusiyası Aktının tarixi əhəmiyyətindən bəhs olunub.

Verilişdə Azərbaycanın muğam sənəti, aşiq yaradıcılığı, musiqisi və ədəbiyyatı xalqın tarixi yaddaşını yaşadan mühüm mənəvi sərvətlər kimi dəyərləndirilib. Proqramda eyni zamanda Azərbaycanın Vətən sevgisini, milli qürurunu və müstəqillik ruhunu əks etdirən musiqi nümunələri səsləndirilib, Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Abbas Səhəhətin "Odlar ölkəsi" və Azərbaycanın böyük şairi Məmməd Arazın "Azərbaycan-dünya mənəm" şeirlərinə müraciət edilib.

Azərbaycanın sağlamlıq turizmi "Kurort" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti tərəfindən Özbəkistanda təbliğ edilib

Daşkənddə səfərdə olan Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasının (AHİK) nümayəndə heyəti Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin nəzdində Heydər Əliyev adına Mədəniyyət Mərkəzində bu ölkənin turizm şirkətlərinin 60-dan çox nümayəndəsi ilə görüş keçirib.

Tədbirdə ölkəmizin zəngin təbii resurslarının, əlverişli iqliminin və füsunkar təbiətinin turistlər üçün cəlbəedici olduğu vurğulanıb, sağlamlıq turizmi potensialı barədə ətraflı məlumat verilib.

Turizm şirkətlərinin nümayəndələrinə AHİK-in "Kurort" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin və "Kurort" Turizm İnformasiya Mərkəzinin fəaliyyəti, konfederasiyanın sağlamlıq və istirahət mərkəzlərinin infrastrukturunu, müalicə və istirahət imkanları, eləcə də göstərilən xidmətlər barədə təqdimat keçirilib.

Özbəkistan Respublikasının Turizm Komitəsinin nümayəndəsi xanım Şaxlovan Soliyeva isə ölkəsinin turizm siyasətindən, turistlərin maraq göstərdiyi tarixi-mədəni abidələrdən bəhs edib, Azərbaycanla turizm əlaqələrinin inkişafı və birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsi üçün mövcud imkanları diqqətə çatdırıb.

Görüş çərçivəsində sağlamlıq turizmi sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparılıb, iştirakçıların sualları cavablandırılıb.

Nərinə ƏSGƏROVA, "Azərbaycan"

— NEFT KORİFEYLƏRİMİZ —

Bir neftçi ömrünün nəğməsi

"Neftçi Qurban bir oğlandır şirindil, Güllürlü, saf ürəkli qəhrəman"...

1950-ci illərin birinci yarısından başlayaraq bu məhni Azərbaycan radiosunun musiqi verilişlərinin bəzəyinə çevrildi. Əvvələ onu Bülbül oxudu. Sonra məhni Rəşid Behbudovun, Gülağa Məmmədovun, Anatollu Qəniyevin ifasında da səsləndi. Dinləyicilərin sevdidi bu nəğmənin, xoş əhvali-ruhiyyə oyadan nəğmənin müəllifləri bəstəkar Ağabacı Rzayeva və şair Hüseyn Arif idilər. Qəhrəmanı isə məhəmmün özündə deyildiyi kimi, güllürlü, saf ürəkli bir oğlan...

O illərdə qəzetlərin səhifələrində Xəzərdə estakadalar üstündə şəhər salan, dənizin dərin qatlarından qara qızıl çıxaran qəhrəmanlardan tez-tez böyük yazılar dərc olunur, radioda verilişlər səsləndirilirdi. Bəlkə heç də hər oxucu və dinləyici bu nəğmə ilə o yazıların arasında bir körpü olduğunu bilirmir, heç ağlına gətirmirdi.

Əslində isə, bunların arasında bir rabitə, bir vəhdət vardı. Haqqında nəğmə qoşulan Neftçi Qurban gətirdikcə əfsanəyə çevrilən Neft Daşlarında xarışıq yaradan həmin qəhrəmanlardan biri idi.

Təsədüfi deyil ki, Neft Daşlarının tarixini vərəqlədikcə ən çox rast gəldiyimiz adlardan biri də Qurban Abbasovun adıdır. Əmək fəaliyyətinə fəhlə kimi başlayıb, sonralar bir sıra rəhbər vəzifələrdə çalışsa da, onu həmişə, sadəcə, "Neftçi Qurban" deyə çağırıb, "Neftçi Qurban" kimi tanıyıblar. Bu adı ona xalq vermişdi.

Neftçi Qurban, həqiqətən, qəhrəman idi: öz hünər və gücünü sinəmə və sübuta yetirmək üçün isə zaman və tale ona bu meydanı vermişdi - neft cəbhəsini, Neft Daşlarını.

Qurban Abbasov usta Mixail Kaveroçkinlə birlikdə Neft Daşlarında ilk quyuları qazmışdı. Birinci quyunun neftvermə tarixi 1949-cu ilin noyabrına təsadüf edir. 1950-ci ilin sonundan isə quyulardan artıq mütəmadi neft hasilatına başlanırdı. Neftçi Qurbanın şan-şöhrəti hər yana yayılırdı.

O, Bakıya kənddən gəlmişdi. Buradan da yolu İkinci Dünya müharibəsinin tüğyan etdiyi yerlərə olmalı idi. Lakin dövlət başqa bir qərar verdi. Döyüşçü olacaq gənclərin böyük bir des-

təsi neft cəbhəsinə göndərildi. Beləliklə, 1944-cü ildə 18 yaşlı bu sadə gənc də Bakıda, "Artıymneft" trestinə fəhlə işləməyə başladı. "Azərneft" Birləşmiş qazma kontorunda qazmaçı, buruq ustası, Gürgənneft NMİ şimal qazma sahəsi kontorunun rəisi işlədi.

Ancaq Neftçi Qurbanı məşhurlaşdıran, xalqın sevimlisinə çevirən Neft Daşları oldu. Burada o, Xəzərdə misli görünməmiş nəticələr qazanaraq qazmanın sürətini rekord səviyyəyə çatdırdı.

Məlumdur ki, neft sənayesinin ən ağır, ən çətin sahəsi dənizdə, suyun dərin qatlarında yerləşən yataqların istismar edilməsidir. O da bir həqiqətdir ki, dünyada dəniz neftinin erası Azərbaycanndan, Xəzərdən, "Neft Daşları"ndan başlayıb. Dünya tarixinə yazılmış bu hadisənin iştirakçılarından biri də məhz Neftçi Qurban olub.

Ümumiyyətlə isə, Qurban Abbasov yarım əsrdən çox Azərbaycanın neft sənayesinə xidmət edib. Bu 50 ilin ilk dövrlərində, deyək ki, 5-10 ildə elə start götürüb, elə hünərlə çalışıb və zəngin təcrübə toplayıb ki, sonralar 40 ildən çox bir müddətdə sahənin sanballı müəssisələrinə, böyük neftçi kollektivlərinə rəhbərlik edə bilib. Məsələn, 1967-ci ildən başlayaraq Qurban Abbasov bu vəzifələrdə çalışıb: "Xəzərdənizneftqazsənaye" İstehsalat Birləşmə Mərkəzinin müavini, "Neft Daşları" NQÇ-nin rəisi, "Xəzərdənizneftqazsənaye" İstehsalat Birləşmə Mərkəzinin baş direktoru, "Xəzərdənizneft" İstehsalat Birləşmə Mərkəzinin baş direktoru, ARDNŞ-nin baş müşaviri... Bu vəzifələrdə çalışarkən o,

üzün yarımdalma qazma qurğularının Xəzər dənizində işləməyə uyğunlaşdırılması, "Günləşli", "Çıraq", "Azəri", "Kəpəz" kimi iri yataqların keşi üçün çox iş görüb.

İstehsalatdan ayrılmadan çalışdığı sahə üzrə ali təhsil alması da təbii idi. Çünki Qurban Abbasov hələ çox gənc ikən öz dövrünün bir çox ali mükafatına layiq görülmüşdü. 25 yaşında zamanının yüksək mükafatı sayılan "Stalin" mükafatı almışdı. 32 yaşında sinəsini Sosialist Əməyi Qəhrəmanının "Qızıl ulduz"u bəzəmişdi. Nəhayət, ömrünün ahlı çağında ona müstəqil Azərbaycan Respublikasının yüksək mükafatını - "Şöhrət" ordenini almaq da qismət olmuşdu...

Bütün bunlardan əlavə o, SSRİ-nin fəxri neftçisi, iki dəfə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatları laureatı (1972, 1991), Azərbaycan SSR Əməkdar mühəndisi (1972) idi. Sov.İKP-nin 22, 24, 25 və 27-ci qurultaylarının nümayəndəsi, AKP MK-nın üzvü, Asiya və Afrika ölkələri Həmrəylik Komitəsi Rəyasət Heyətinin üzvü olmuşdu. 4 dəfə SSRİ Ali Sovetinin və 4 dəfə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmişdi.

Qurban Abbasovun fəaliyyətinin böyük hissəsi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycanca rəhbərlik etdiyi

illərə təsadüf edib. Ulu Öndər neftimizin bu korifeyini həmişə yüksək dəyərləndirib. "50 il belə bir ağır sahədə fədakarlıqla çalışmaq böyük qəhrəmanlıqdır" deyib: "Neftçi Qurban Azərbaycanın neft tarixində görkəmli yer tutur - həmişə fəhlə kimi, həmişə mühəndis kimi, həmişə təşkilatçı kimi, həm də neft sənayesi sahəsində böyük alim kimi... Doğrudur, Neftçi Qurban - Qurban Abbasov alimlik dərəcəsi almağa cavatmamışdır. Bu da onun üstün cəhətlərindən biridir. Çünki o, öz əməlləri ilə, gördüyü işlərlə, neft sənayesindəki xidmətləri ilə ən yüksək alimlik dərəcəsinə çatmışdı. Neftçi Qurbanın 50 il müddətində neft sənayesində gördüyü işlər, qeyd etdiyim kimi, öz böhrəsinə vermişdir. Ancaq bu işlər Azərbaycan xalqının uzaq gələcəyi üçün də böyük əsas qoymuşdur. Xəzərdə açılmış neft yataqları, onların gələcəkdə istifadə olunması Azərbaycan iqtisadiyyatının yüksəlişinə, xalqımızın bir neçə nəslinin rifah halının təmin olunmasına xidmət edəcəkdir. Mən ümidvaram ki, gələcək nəsillər bu neft yataqlarını açanları, istifadəyə hazırlayanları daim xatırlayacaq və onların içərisində Neftçi Qurbanın - Qurban Abbasovun adı xüsusi yer tutacaqdır".

Və yaxud... 100 il əvvəl barlı-borəkətli payız fəslinin oğlan çağında Naxçıvanın Babək rayonunun Payız kəndində Abbasqulu kişinin ailəsində bir oğlan uşağı dünyaya gəlmişdi. Adını Qurban qoydular. Sonra tale onun adının üstünə bir neftçi sözü də yazdı. Oldu Neftçi Qurban... İllər keçir. Azərbaycan neftçiləri ömrü nəğməyə, dastana çevrilən Neftçi Qurbanın hünərinə, əməllərinə, təcrübəsinə öyrənir, yaşadı və nəsiləndirən ötürürlər. İndi Neftçi Qurbanın adını nəhəng bir kran gəmi, paytaxtımızda mədəniyyət rayonu, küçə və orta məktəb, doğma kəndində isə məktəb və körpü də daşıyır.

Flora SADIQLI, "Azərbaycan"

Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyi "Əlilliyi olan uşaqların valideynlərinin bacarıqlarının artırılması üçün Video Dərs Platformasının yaradılması", "Diqqət əskikliyi və hiperaktivlik sindromu olan uşaqların valideynlərinin bacarıqlarının artırılması üçün innovativ təşəbbüslərin həyata keçirilməsi", "Əlilliyi olan uşaqların kognitiv bacarıqlarının inkişafına dəstək məqsədilə innovativ təşəbbüslərin həyata keçirilməsi", "Əlilliyi olan uşaqların özünəxidmət və özünəqulluq bacarıqlarının artırılmasında rəqəmsal təşəbbüslərin həyata keçirilməsi", "Əlilliyin erkən aşkarlanması və erkən müdaxilə istiqamətində valideynlərin bacarıqlarının artırılması üçün innovativ təşəbbüslərin həyata keçirilməsi" və "Uşaq sosial xidmət müəssisələrinin institusional bacarıqlarının artırılması" adlı müsabiqələr keçirir

Müsabiqədə qeyri-hökumət təşkilatları istisna olmaqla, bələdiyyələr, fiziki və hüquqi şəxslər iştirak edə bilərlər. İş-tirak haqqı yoxdur. Maraqlanan bələdiyyələr, fiziki və hüquqi şəxslər müsabiqənin əsas şərtlər toplusunu və texniki tapşırığını əldə etmək üçün nazirliyin tabeliyində Sosial Xidmətlər Agentliyinə (Ünvan: Nərimanov rayonu, Ziya Bünyadov prospekti 1965, "Çinar Park" biznes mərkəzi, bina 1) yazılı müraciət edə bilərlər.

Müsabiqədə iştirak edən bələdiyyələr, fiziki və hüquqi şəxslərin təklifləri 03 noyabr 2026-cı il saat 17:00-dan gec olmayaraq agentliyə təqdim edilməlidir. Gecikdirilmiş təkliflər qəbul olunmayacaqdır. Müsabiqə 04 noyabr 2026-cı il saat 11:00-da agentliyin inzibati binasında keçiriləcəkdir.

Əlaqə telefonu: (012) 525-41-30 (daxili-5032)

Müsabiqə komissiyası

Azərbaycanın "yaşıl kənd təsərrüfatı" üzrə təcrübələri beynəlxalq seminarda təqdim olunub

Daşkənd şəhərində, Suvarma və Kənd Təsərrüfatının Mexanikləşdirilməsi üzrə Mühəndislik İnstitutunda (TIAME) Mərkəzi Asiya Regional İqtisadi Əməkdaşlıq Proqramı (CAREC) çərçivəsində mühüm regional seminar keçirilmişdir.

"CAREC" proqramı üzrə "Yaşıl bacarıqların inkişafının gücləndirilməsi" (TA-6806) layihəsi çərçivəsində təşkil olunan tədbir "Regional Yaşıl Kənd Təsərrüfatı Mərkəzinin (RCGA) rəqəmsal platformasının hazırlanması və Davamlı İnkişaf üçün Yaşıl İnküziv Dəyişiklik akademik modulunun yekunlaşdırılması" mövzusunda həsr olunmuşdur.

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin (ADAU) dosenti Fərid Ələkbərov Mərkəzi Asiya İqtisadi Əməkdaşlıq Proqramı (CAREC-Central Asia Regional Economic Cooperation) çərçivəsində "yaşıl kənd təsərrüfatı" üzrə regional işçi qrupun seminarında iştirak etmişdir. Tədbirdə "Azərbaycanda deqradasiyaya uğramış və pestisidlərlə çirklənmiş torpaqların bərpası və davamlı idarə edilməsi üçün effektiv mikroorqanizmlər, bioqarın və vermikompostun integrasiyalı tətbiqi" mövzusunda aparıldığı çoxillik tədqiqat işlərinin nəticələrini təqdim etmişdir.

CAREC seminarına Azərbaycanın elmi təhləsi və torpaq bərpasının innovativ modelini mövzusunda seminarın "Case Workshop: Real-life examples sharing" sessiyasında geniş müzakirələrə səbəb olmuşdur. Təqdimatda ADAU-nun 2020-2026-cı illər ərzində aparıldığı eksperimental tədqiqatlar, o cümlədən magistr tələbələrini iştirakı ilə həyata keçirilən sınaqlar, fermer təsərrüfatlarında təşkil edilən nümayiş sahələri və fermerlərin qiymətləndirmələri əsasında formalaşdırılmış integrasiyalı "yaşıl kənd təsərrüfatı" yanaşmaları geniş şəkildə şərh olunub.

Qeyd edək ki, Modul CAREC Azərbaycan, Pakistan, Qırğızistan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Monqolustan və digər tərəfləş universitetlərinin birgə əməkdaşlığı nəticəsində hazırlanmışdır. Dosent Fərid Ələkbərov bu modulun 4-cü mövzusunun - "Yaşıl İnküziv Dəyişiklik üçün Alətlər və Yanaşmalar"ın müəllifidir.

Mövzuda vurğulan ki, "yaşıl texnologiyalar" (damcı suvarması, günəş enerjisi ilə işləyən nasoslar, sensorlar, dronlar, bioloji mü-

"Yaşıl İnküziv Dəyişiklik" akademik modulunu yekunlaşdırmaq olmuşdur.

ADAU-nu bu nüfuzlu regional forumda təmsil edən Fərid Ələkbərov həm də seminarın elmi müzakirələrdə aktiv iştirak etmiş, "Azərbaycanda deqradasiyaya uğramış və pestisidlərlə çirklənmiş torpaqların bərpası və davamlı idarə edilməsi üçün effektiv mikroorqanizmlər, bioqarın və vermikompostun integrasiyalı tətbiqi" mövzusunda aparıldığı çoxillik tədqiqat işlərinin nəticələrini təqdim etmişdir.

CAREC seminarına Azərbaycanın elmi təhləsi və torpaq bərpasının innovativ modelini mövzusunda seminarın "Case Workshop: Real-life examples sharing" sessiyasında geniş müzakirələrə səbəb olmuşdur. Təqdimatda ADAU-nun 2020-2026-cı illər ərzində aparıldığı eksperimental tədqiqatlar, o cümlədən magistr tələbələrini iştirakı ilə həyata keçirilən sınaqlar, fermer təsərrüfatlarında təşkil edilən nümayiş sahələri və fermerlərin qiymətləndirmələri əsasında formalaşdırılmış integrasiyalı "yaşıl kənd təsərrüfatı" yanaşmaları geniş şəkildə şərh olunub.

Qeyd edək ki, Modul CAREC Azərbaycan, Pakistan, Qırğızistan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Monqolustan və digər tərəfləş universitetlərinin birgə əməkdaşlığı nəticəsində hazırlanmışdır. Dosent Fərid Ələkbərov bu modulun 4-cü mövzusunun - "Yaşıl İnküziv Dəyişiklik üçün Alətlər və Yanaşmalar"ın müəllifidir.

Mövzuda vurğulan ki, "yaşıl texnologiyalar" (damcı suvarması, günəş enerjisi ilə işləyən nasoslar, sensorlar, dronlar, bioloji mü-

barizə vasitələri və s.) yalnız texniki cəhətdən səmərəli olduqda deyil, sosial inklüzivlik, iqtisadi əlçatanlıq və institutlar tərəfindən dəstəkləndikdə uğurlu nəticə verir.

Bas, bu müzakirələrdə və tədqiqat işlərində hansı regional perspektivləri vəd edir?

CAREC regionunda su qıtlığı, torpaq deqradasiyası, iqlim dəyişikliyi və kimyəvi maddələrdən asılılıq sayəsində yaranan ümumi problemlərdir. Regional Yaşıl Kənd Təsərrüfatı Mərkəzinin rəqəmsal platformasının yaradılması bu problemlərin həllində bilik mübadiləsinə, standartların harmonizasiyasına və innovasiyaların miqyasını artırmağa yönəlmişdir. Azərbaycanın bu seminarda təqdim etdiyi elmi nəticələr və metodoloji yanaşmalar platformanın məzmun bazasının formalaşmasına real töhfə verir.

Seminarda əldə olunan razılaşmalar növbəti mərhələdə rəqəmsal platformanın məzmununun zənginləşdirilməsi, akademik modulun pilot tətbiqi və "yaşıl bacarıq"lar üzrə regional standartların formalaşdırılması istiqamətində konkret addımların atılmasına zəmin yaradır.

Azərbaycanın bu prosesdə aktiv iştirakı ölkəmizin "yaşıl iqtisadiyyat" və davamlı kənd təsərrüfatı siyasətinə uyğun olaraq, regional əməkdaşlıqda elmi və metodoloji baxımdan töhfə vermək potensialını bir daha nümayiş etdirir.

Maarif RZAYEV, ADAU-nun "Aqrar müntəxəssis" qəzetinin redaktoru

Gəncədə beynəlxalq şahmat festivalı başa çatıb

"Azərbaycan Şahmat Turu" çərçivəsində keçirilən "Ganja Open 2026" Beynəlxalq Şahmat Festivalına yekun vurulub.

Azərbaycan Şahmat Federasiyasından (AŞF) AZƏRTAC-a bildirilib ki, Gəncələr və İdman Nazirliyi ilə AŞF-in təşkilatçılığı əsasında baş tutan yarışın bağlanması mərasimində qalib və mükafatçıları təltif olunub.

A turnirində 9 turda 6,5 xal toplayan Fərid Orucov birinci

yeri tutub. Eyni xala malik İslam Hacıyev əlavə göstəricilərə görə ikinci yerdə qərarlaşıb.

FIDE təmsilçisi Pavel Şkapenko yarış üçüncü yerdə başa vurub. B turnirində 7,5 xalı olan Na-

tiq Mahmud birincilik əldə edib. Eyni xala malik Yusif Abasov və Ümid Ələsgərov müvafiq olaraq 2-3-cü yerləri bölüşüblər.

Festival çərçivəsində rapid və blits yarışları da baş tutub. Süleyman Süleymanlı həm rapid, həm də blitsdə qalib adını qazanıb.

Xatırladaq ki, "Azərbaycan Şahmat Turu" çərçivəsində keçiriləcək növbəti yarış "Shirvan Open" olacaq. Şirvandakı yarış oktyabrın 20-26-da təşkil olunacaq.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin rəhbərliyi və kollektivi Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədr müavini Kamran Əzizova atası

GÜLBALA ƏZİZOVUN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mirqiyas Kazimov, İxtiyar Qafarov, Abid Əliyev, Cavid Əsədov, Ayaz və Əlikram Qasımovlar, Elxan Behbudov, Elxan İlyasov və Rafiq Hüseynov dostları Azər Baxışova anası

ROZA EYUB QIZI BAXIŞOVANIN Ağdaş rayonunda vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman və
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86, 538-35-55	informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68
Mosul katib	- 539-43-23,	Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 434-55-58
Mosul katib müavinləri	- 539-44-91,	İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompyuter mərkəzi - 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32	Mühəsibətlük - 539-59-33

AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti 23L "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC 4-cü mərtəbə

azreklam@mail.ru

www.azerbaijan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnməmiş, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 3274 Sifariş 1345

Qiyməti 60 qəpik